

Rapport 7/2013

Utgivelsesår: 2013

Antall sider: 122

ISSN 1503-2035

Tittel:	Skogeiere – «Fra ti til en»
Forfatter:	Gro Follo og Birger Vennesland
Utgiver:	Norsk senter for bygdeforskning
Utgiversted:	Trondheim
Prosjekt:	«Fra ti til en» – eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket
Prosjekt nummer:	6235
Oppdragsgiver:	Norges forskningsråd, Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og skognæringen i Kystskogbruket sine fylker
Oppdragsgivers ref.:	189950/I10, 189950/O10 (Norges forskningsråd)

Kort sammendrag

Rapporten presenterer resultater fra to runder med intervju (2011, 2012) av personlige skogeiere som inngår i kystskogbrukets fire forsøk på å etablere eiendomsoverbyggende samarbeid skogeierne imellom. Skogeierne ser mye nytte i slikt forvaltningssamarbeid forutsatt at skogen gjør det gunstig å samarbeide. Hvis nytten og de sosiale relasjonene en har til andre skogeiere overgår ens omkostninger (i bred forstand), øker sannsynligheten for at en deltar i eiendomsoverbyggende samarbeid. Skogeieres skogbrukskompetanse opprettholdes eller økes mens skogeiersamarbeid bygges. Slikt samarbeid hemmes imidlertid av skogeieres vane med å tenke og handle kun ut fra egen skog. Hemmer gjør også mangel på (god) oversikt over skogressursen. Når en ovenfor skogeiere snakker frempå om mulig eiendomsoverbyggende samarbeid dem imellom, må en bruke uttrykk med omhu fordi noen av dem (eksempelvis «samdrift») kan ha bibetydninger som skogeiere reagerer negativt på. Bibetydningene dreier seg trolig om at skogeier får redusert beslutningsmyndighet. I forsøk på å få til eiendomsoverbyggende samarbeid må skogeierne bli informert om det som foregår, det må skje noe og det må være fremdrift. Videre må skogeiersamarbeidene hente ressurser og sosial støtte fra noe større enn dem selv.

Stikkord

Skogeiere, samarbeid, kystskogbruk, skogforvaltning
NIPF owners, family forest owners, cooperation, collaboration, forest management

Trykk: Fagtrykk Trondheim AS

Forsidebilde: Ragna Bye Winge

Forord

Vi vil med dette takke alle som har bidratt til innholdet i denne rapporten.
Takk for hjelpen, for tidsbruken og for vist interesse.

Trondheim 5. september 2013
Gro Follo og Birger Vennesland

Sammendrag

Denne rapporten inngår som del av forskningsprosjektet «'Fra ti til en' – eiendoms-overbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket» (kortnavn «Fra ti til en»). Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd sitt program «Natur og næring», Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og av skognæringen i Kystskogbruket sine fylker. Prosjektet startet opp i januar 2009 og avsluttes med en slutt-konferanse i januar-februar 2014. Prosjektet er et «kompetanseprosjekt med bruker-medvirkning». Brukerne som inngår i prosjektet er aktørene i kystskogbruket. Da «Fra ti til en» startet opp, omfattet Kystskogbruket alt skogbruk og all treforedling i fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. I prosjektet skal forskere fra Norsk senter for bygdeforskning og Norsk institutt for skog og landskap følgeforskere fire eiendomsoverbyggende samarbeid når det gjelder forvaltning av skogen, samarbeid som gjør at en på ett eller annet vis «går fra ti til en skogeier». Disse fire eiendoms-overbyggende samarbeidene, som omtales som feltprosjekt, drives av aktører i kystskogbruket. Feltprosjektene sett nordfra er Sørsivegen, Skogringene i Levanger og Frosta, Ørstaskogen og Feios-prosjektet. Det enkelte feltprosjekt har en egen prosjekt-organisering, arbeidsgruppe, prosjektleder, finansiering og eget budsjett. De fire feltprosjektene har søkt å etablere samarbeid mellom skogeierne, hvilket er ett alternativ som ligger i uttrykket «samarbeid for skogeiere».

Følgeforskningen har to grupperinger av informanter. Den ene grupperingen er de aktørene som arbeider i feltprosjektene for å få til eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere. Det være seg eksempelvis feltprosjektene prosjektledere, kommunal skogbruksansvarlig, skogbruksleder, styreleder i skogeierlag, representant for fylkesmannen, osv. Den andre grupperingen av informanter er de (mulig) deltakende skogeierne. Begge grupperingene er intervjuet flere ganger over tid: feltprosjekt-aktørene tre ganger, og skogeierne to ganger.

I følgeforskningen inngår tilbakemeldinger til feltprosjektaktørene, åpne samlinger/ sluttkonferanse og skriftlige fremstillinger. «Fra ti til en» har flere vitenskapelige publikasjoner. En rapport (Follo 2010a) presenterer funn fra en kartleggingsstudie av norske, tidligere eiendomsoverbyggende samarbeid for personlige skogeiere. To notater (Follo 2010c, Follo og Vennesland 2012) presenterer funn fra de to første intervjurundene med feltprosjektaktørene. Denne rapporten presenterer så funn fra de to intervjurundene med skogeierne. «Fra ti til en» skal imidlertid også publisere en sluttrapport og det skal sendes inn en artikkel til engelskspråklig tidsskrift med referee-ordning. Artikkelen vil måtte være teoretisert for å bli godtatt for publisering, og høyst trolig vil kun enkelte deler av «Fra ti til en» sine resultater bli inntatt på grunn av plassrestriksjoner. Sluttrapporten på sin side vil bli mer teoretisert enn hva denne skogeier-rapporten er, og sluttrapporten vil sammenstille funn fra skogeierne

og feltprosjektaktørene samt gi de endelige konklusjonene på spørsmålene «Fra ti til en» skal besvare.

Denne rapporten fra skogeierne i feltprosjektene formidler mye, men trekker ikke alle konklusjoner som kunne ha vært trukket. Rapporten presenterer mye intervju-materiale (såkalt empiri). Det er blant annet for å bidra til at aktørene i kystskogbruket eventuelt selv skal kunne dra noen slutninger ut fra den virkelighet hun/han befinner seg i eller kanskje også komme med nye spørsmål. For vår del lar vi forskere her være å trekke alle konklusjoner som kunne ha vært trukket fordi vi finner det best å gjøre det når vi i sluttrapporten sammenstiller funn fra skogeierne og feltprosjektaktørene. Det vi derimot gjør til slutt i rapporten er å peke på visse forhold, her gjengitt i kortform:

1. Forutsatt at skogen er slik at det forstlig er tjent med eiendomsoverbyggende samarbeid, ser skogeierne mangslungen nytte av samarbeid dem imellom.
2. Skal skogeiere slutte seg til et eiendomsoverbyggende samarbeid og fortsette å delta, må de få informasjon om det som foregår/ikke foregår.
3. Det må skje noe og det må være fremdrift.
4. Skogeieres vane med å tenke i sitt eget hemmer bruken av samarbeid mellom skogeiere.
5. Ord og fraser om skogeiersamarbeid må brukes nennsomt.
6. En er vanhjulpen uten skogoversikt.
7. Skogeieres skogbrukskompetanse opprettholdes og økes mens skogeiersamarbeid bygges.
8. Skogeiere som er lidenskapelig skog-/skogbruksinteresserte, som begråter skogens tilstand, som er sultne på skogbrukskunnskap og relasjonen til en fagperson, kan spilles på når eiendomsoverbyggende samarbeid skal forsøkes initiert og gjennomført.
9. Når «nytte + sosiale relasjoners kraft» er større enn skogeiers omkostninger, optimaliseres sannsynligheten for at skogeier slutter seg til og fortsetter å delta i samarbeidet.
10. Skogeiersamarbeidet må hente kraft fra noe større enn seg selv.

English summary

This report is part of the research project “From ten to one’ — multi property co-operation for personal forest owners in the coastal forestry” (short name “From ten to one”). The project is funded by The Research Council of Norway, Agricultural Agreement Research Fund, and the forestry industry in the counties participating in The Coastal Forestry. The project started in January 2009 and will end with a final conference in January-February 2014. The project is a “knowledge-building project with user involvement”. The users are the actors in the coastal forest area. When “From ten to one” started, The Coastal Forestry included all forestry and wood processing industry in the counties Rogaland, Hordaland, Sogn and Fjordane, Møre and Romsdal, South-Trøndelag, North-Trøndelag, Nordland, Troms and Finnmark. In the project researchers from Centre for Rural Research and The Norwegian Forest and Landscape Institute are doing trailing research following four multi property cooperations which are focusing on management of the forests, cooperations that imply that they somehow “go from ten to one forest owner”. These four cooperations, termed field projects, are run by actors in the coastal forest area. From north the field projects are: The Southside-road, The Forest Rings in Levanger and Frosta, The Ørsta-project and The Feios-project. Each field project has its own project organization, project group, project leader, funding and budget. The four field projects have wanted to try to establish cooperations where the forest owners cooperate with each other, that is one of the options in the phrase “cooperation for forest owners”.

The project has two groups of informants. One consists of the field project actors who try to establish the forest owner cooperations. These actors may be a field project leader, a person from the public forest service (municipality/county level), a forestry adviser, a chairman of the local forest owner organization, etc. The other groups consist of the (possibly) participating forest owners. Both groups are interviewed repeatedly over time: the field project actors three times and the forest owners twice.

In this trailing research project are included feedbacks to the field project actors, open meetings/final conference and written presentations. “From ten to one” has several scientific publications. One report (Follo 2010a) presents the results from a mapping study on Norwegian, earlier multi property cooperations for personal forest owners. Two short papers (Follo 2010c, Follo and Vennesland 2012) present findings from the two first rounds of interviews with the field project actors. This report reports from the two interview rounds with the forest owners. However, the project is also going to publish a final report and submit one article to an English-speaking journal with referee. The article has to be theorized to be accepted for publication, and probably only some parts of the results from “From ten to one” may be incorporated due to space restrictions. The final report will, on its part, be more theorized than this forest owner report, and the final report will compile, compare and combine findings from

the forest owners and the field project actors, and present the final conclusions to the questions “From ten to one” is going to answer.

This report from the forest owners in the field projects communicates a lot, but does not draw all the conclusions that might have been drawn. The report presents a lot of empirical data. This is partly because we, the researchers, want to give the actors in the coastal forest area a better chance to come to their own conclusions depending on their own local surroundings, and perhaps also to ask some new questions. For our part as researchers we want to postpone drawing all the conclusions because we find it more fruitfully to do that when we combine the findings from the forest owners and the field project actors. In this report we restrict ourselves to pointing out some aspects, here in their short version:

1. Given that the forests are such that they in forestry understandings are best served with multi property cooperation, forest owners recognize diverse benefits from cooperation with each other.
2. If forest owners are going to join and to continue to participate in a multi property cooperation, they have to be informed about what is going on/not going on.
3. Something has to take place and there has to be progress.
4. The forest owners’ habit to think in the frame of their own forest estate hampers cooperation among them.
5. Words and phrases for forest owner cooperations have to be applied with considerations.
6. An overview of the forest resources is required.
7. The forest owners’ forestry competence is maintained and increased while establishing the forest owner cooperation.
8. Forest owners passionate about forest/ry, owners lamenting the forest conditions, owners hungry for forestry knowledge and relations with forestry professionals, may be played on when initiating and conducting multi property cooperations.
9. When “benefits + social relation’s power” is bigger than the forest owner’s expenses, the probability that the forest owner joins and stays in the cooperation optimizes.
10. The forest owner cooperation has to draw power from something bigger than itself.

Innhold

Sammendrag	5
English summary	7
Innhold	9
Figurliste	10
1. Innledning	11
1.1 Rapportens bakgrunn	11
1.2 Rapportens kontekst	13
1.3 Rapportens oppgaver, premisser og oppbygging	15
2. Sørsivegen	21
2.1 Om Sørsivegen-prosjektet	21
2.2 Datainnsamling og metode	23
2.3 Første intervjurunde.....	24
2.3.1 De mange godene og mulighetene	24
2.3.2 Utfordringer	28
2.3.3 Styrken i Sørsivegen	30
2.4 Andre intervjurunde	31
2.4.1 Vedvarende bygging stein på stein	32
3. Skogringene i Levanger og Frosta, Ytterøy skogring	37
3.1 Om Skogringene i Levanger og Frosta	37
3.2 Datainnsamling og metode.....	40
3.3 Første intervjurunde.....	41
3.3.1 De som begråter skogens tilstand.....	41
3.3.2 Å få gjort noe med skogen	43
3.3.3 Dette er «ikke felles forvaltning»	46
3.4 Andre intervjurunde	49
3.4.1 I negativ endring	49
3.4.2 Vilje til revitalisering.....	54

4. Ørstaskogen	55
4.1 Om Ørstaskogen-prosjektet	55
4.2 Datainnsamling og metode.....	57
4.3 Første intervjurunde.....	58
4.3.1 Historisk tilbakeblikk og kommunikasjon	58
4.3.2 Organisering, ledelse og veisamarbeid	59
4.3.3 Motivasjon – skepsis/risiko	59
4.3.4 Økonomi og egeninnsats	60
4.4 Andre intervjurunde	61
4.4.1 Historisk tilbakeblikk og kommunikasjon, osv	61
4.4.2 Motivasjon – skepsis/risiko. Økonomi og egeninnsats	62
4.4.3 Andre fordeler og ulemper.....	63
4.4.4 Hva med framtida?	64
5. Feios-prosjektet	67
5.1 Om Feios-prosjektet	67
5.2 Datainnsamling og metode.....	68
5.3 Første intervjurunde.....	70
5.3.1 Den store skogens virkelighet	70
5.3.2 Behovet for mer «informasjon»	75
5.3.3 Det må skje noe.....	79
5.4 Andre intervjurunde	82
5.4.1 Det vedvarende like	82
5.4.2 Det i positiv endring og det nye	84
6. Samarbeid om forvaltning, hva er det?	89
7. Kort oppsummering	101
Referanser	105
Vedlegg	107
Vedlegg 1: Første henvendelsesbrev til skogeierne i Sørsivegen	109
Vedlegg 2: Intervjuguide ved første intervju i Sørsivegen	113
Vedlegg 3: Andre henvendelsesbrev til skogeierne i Sørsivegen	117
Vedlegg 4: Intervjuguide ved andre intervju i Sørsivegen.....	119

Figurliste

Figur 1: To skisserte varianter av samarbeid for skogeiere.....	17
Figur 2: Planlagt organisering av Prosjekt Ørstaskogen	56
Figur 3: Organisering av Prosjekt Ørstaskogen halvveis ut i prosjektperioden	61
Figur 4: Eksempel på en fungerende modell for Prosjekt Ørstaskogen	64
Figur 5: Småteigene Andelslags oppbygging.....	93

1. Innledning

Forfatter: Gro Follo

1.1 Rapportens bakgrunn

Denne rapporten inngår som del av forskningsprosjektet «'Fra ti til en' – eiendoms-overbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket» (kortnavn «Fra ti til en»). Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd sitt program «Natur og næring», Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og av skognæringen i Kystskogbruket sine fylker¹. Norsk senter for bygdeforskning (Bygdeforskning) er prosjekt-ansvarlig institusjon overfor Forskningsrådet. Prosjektet startet opp i januar 2009 og avsluttes med en sluttkonferanse i januar-februar 2014. Prosjektet er et «kompetanse-prosjekt med brukermedvirkning». Brukerne som inngår i prosjektet er aktørene i kystskogbruket. Da «Fra ti til en» startet opp, omfattet Kystskogbruket alt skogbruk og all treforedling i fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark². I prosjektet skal forskere fra Bygdeforskning og Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap) følgeforske fire eiendomsoverbyggende samarbeid når det gjelder forvaltning av skogen, samarbeid som gjør at en på ett eller annet vis «går fra ti til en skogeier». Disse fire eiendomsoverbyggende samarbeidene, som omtales som feltprosjekt, drives av aktører i kystskogbruket. Feltprosjektene sett nordfra er Sørsivegen, Skogringene i Levanger og Frosta, Ørstaskogen og Feios-prosjektet. Det enkelte feltprosjekt har en egen prosjektorganisering, en arbeidsgruppe (eller tilsvarende betegnelse³), prosjektleder, egen finansiering og eget budsjett. Fordi «Fra ti til en» har så mange og ulike brukere, har prosjektet valgt å betrakte den omforente prosjektbeskrivelsen som et samhandlingsdokument, styringsredskap og da også beslutningsgrunnlag⁴. Det gir naturlig nok at prosjektbeskrivelsen legger sterke rammer på gjennomføringen av og innholdet i «Fra ti til en». Slik må det vel fortrinnsvis også være med så mange involvert og det over relativt lang tid.

Målet for «Fra ti til en» er å:

- Prøve ut ulike eiendomsoverbyggende samarbeid
- Gi en dekkende beskrivelse av forhold (forståelser, prosesser og effekter) som virker fremmende og hemmende på bruk av slikt samarbeid

1 Prosjektnummer hos Forskningsrådet er 189950/I10.

2 Etter den tid har Vest-Agder blitt en del av Kystskogbruket, og Prosjekt Kystskogbruket har fått en mer etablert organisering. Den etablerte organiseringen innebærer at en ikke lenger inkluderer «Prosjekt» i egennavnet. Når det inne i en setning står «Kystskogbruket» med stor første bokstav, er det organisasjonen som nevnes.

3 For Feios-prosjektet tenker vi her på «prosjektgruppa», for Ørstaskogen på «styringsgruppa» og «faggruppa», for Skogringene i Levanger og Frosta på «styringsgruppa», for Sørsivegen på «interimstyret» (som etter hvert har blitt til et styre).

4 Det er da her snakk om den norske versjonen av prosjektbeskrivelsen ført i pennen av Gro Follo og datert 19.6.08.

- Vurdere nytte og omkostninger, og da «omkostninger» forstått bredt og ikke bare som økonomi
- Utlede de praktiske løsningene og betydningen for norsk skogbrukspolitikk.

Det er fem forhold som ligger til grunn for prosjektet⁵. For det første er det norske skogeierskapet fragmentert. Det er over 116 000 private, personlig eide eiendommer med minst 25 dekar produktiv skog (Statistisk sentralbyrå 2005)⁶. Den gjennomsnittlige skogeiendommen deres var ca. 450 dekar ved siste telling i 1989 (Vennesland, Hobbestad, Bolkesjø, Baardsen, Hoen, Lileng og Rolstad 2006). Kystskogbrukets fylker har omtrent like mange skogeiendommer som innlandsfylkene, men gjennomsnittseiendommen er mindre og teigblanding mer utbredt (Prosjekt Kystskogbruket 2008). For det andre er det store ulikheter i skogeiernes skogbruksmessige kompetansenivå, og kunnskapsressursen blant skogeierne er til dels svake (Amdam, Barstad og Olsen 2000; Follo, Forbord, Almås, Blekesaune og Rye 2006). Kravene til skogbruket vil ikke bli mindre, og omkostningene ved å skaffe seg eller opprettholde tilstrekkelig kompetanse vil bli høyere. For det tredje skal skogbruket ifølge norsk skogpolitikk bidra i klimaproblematikk, bevaring av biologisk mangfold, verdiskaping og opprettholdelse av levende bygder (Landbruks- og matdepartementet 2007; St meld nr. 17 1998-99). Og det skal skogbruket samtidig som lite er gjort for å få justert eiendomsstrukturen, noe som innebærer at nåværende struktur med de mange små eiendommene, blir premiss for det som skal skje. Og for det femte er den offentlige skogbruksforvaltningen blitt bygd ned (St meld nr. 17 1998-99; Prosjekt Kystskogbruket 2008).

I «Fra ti til en» er Gro Follo, Bygdeforskning, prosjektleder. Follo gjennomfører også følgeforskningen sammen med Birger Vennesland, Skog og landskap. «Fra ti til en» har òg en forstlig del: Skog og landskap ved Bernt-Håvard Øyen og medarbeidere har laget oversikter over de skoglige ressursene til skogeierne som potensielt inngår i de eiendomsoverbyggende samarbeidene. I tillegg deltar Reidar Almås, Bygdeforskning, sammen med Follo, Vennesland og Øyen på samlingene og sluttkonferansen som gjennomføres.

«Fra ti til en» har ei styringsgruppe og ei referansegruppe. Referansegruppa består av styringsgruppas medlemmer og ytterligere åtte personer. Leder av både styringsgruppa og referansegruppa er Kjersti Kinderås. Med seg i styringsgruppa har hun nestleder Kjell-Sverre Myrvoll og medlemmene Gunnar K. Wentzel, Rune Lunde og Åsta Midtbø. De åtte personene som for øvrig inngår i referansegruppa, er prosjektlederne i de fire feltprosjektene samt Hans Fredrik Lauvstad, Arvid Eriksen, Robert Svarva og Gisle Tronstad (med vara Martin Hojem).

5 Vi beholder her argumentet og dets referanser slik det er i prosjektbeskrivelsen fra 2008.

6 Tallet er fra «Landbruksundersøkelsen 2004». Det er kommet tall (strukturstatistikk) etter dette, og det oppgitte antallet på de private, personlige eiendommene varierer. Dette er blant annet knyttet til om døde er tatt med eller ikke som personlig skogei, at det foregår oppdatering av Landbruksregisteret, osv. I denne rapporten holder vi fast ved tallet fra «Landbruksundersøkelsen 2004» fordi det er det tallet som er brukt i «Fra ti til en» sin prosjektbeskrivelse.

1.2 Rapportens kontekst

Rapporten inngår i en større sammenheng av delprosjekter, presentasjoner og publiseringer derifra, men også i en levd virkelighet hvor mennesker forstår og handler. Dette er rapportens kontekst. La oss her presentere denne konteksten mest mulig kronologisk ut fra når hva har skjedd eller skal skje i tid.

«Fra ti til en» har en rekke elementer fordelt på ulike delprosjekt. Som en innledende del til «Fra ti til en», foretok Follo (2010a,b) en kartlegging av tidligere gjennomførte eiendomsoverbyggende samarbeid. I kartleggingen inngikk en vurdering av erfaringene fra disse samarbeidene. Funn fra dette delprosjektet ble presentert på «Fra ti til en» sin oppstartsamling i Stjørdal 9.12.09 hvor ca. 40 personer møtte.

Etter kartleggingsarbeidet omtalt ovenfor startet selve følgeforskningen. Følgeforskning er i engelsk forskningsmessig fagsjargong gjerne omtalt som «formative dialogue research», og det legges også gjerne til at denne forskningen er prosessorientert. Det formative innebærer at «følgeforskningen skal ha lov til å påvirke og 'forme' den prosessen som følges» (Baklien 2004:50). Men selv om følgeforskning er fokusert på prosess, dialog og det formative, skal følgeforskningen fremdeles være forskning. Dette ivaretas gjennom følgeforskernes vekslning mellom å være aktivt og passivt samhandlende med oppdragsgiver/bruker. Vi følger her Olsen og Lindøe sin grovmaskede inndeling:

An active role performance means acting as a change agent participating in project activities at stake. Passive role performance means distant and critical observation to an event in order to get and analyse data you hardly can achieve as an active participant. (Olsen og Lindøe 2004:373)

Det er ingen enkel løsning på hvordan en opprettholder skillet mellom aktiv og passiv samhandling, og det kan være mange grunner til at forskeres passive samhandling ødelegges (Segaard 2007). En måte å forebygge dette på er ved å presisere relativt klart hvilken rolle forskerne skal ha når og hva forskerne skal gjøre og levere. Derfor ble det tidlig i «Fra ti til en» utarbeidet en detaljert oppsatt plan for når forskerne skulle være henholdsvis aktivt og passivt samhandlende med de menneskene som kom til å være med i feltprosjektene.

Følgeforskningen har to grupperinger av informanter. Den ene grupperingen er de aktørene som arbeider i feltprosjektene for å få til eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere. Det være seg eksempelvis feltprosjektene prosjektledere, kommunal skogbruksansvarlig, skogbruksleder, styreleder i skogeierlag, representant for fylkesmannen, osv. Den andre grupperingen av informanter er de (mulig) deltagende skogeierne. Feltprosjektaktørene intervjues tre ganger fordelt utover prosjektets periode, skogeierne to ganger. Aktørene ble intervjuet en siste gang i første kvartal 2013, mens intervjurundene med skogeierne ble avsluttet tidligere.

Fordi «Fra ti til en» er et følgeforsknings-prosjekt, har forskerne gitt tilbakemelding til feltprosjektene basert på datainnsamlinger som har foregått. Disse tilbakemeldingene

inngår i forskernes aktivt samhandlende rolle som vi nevnte ovenfor. Tilbakemeldingene er gitt til aktørene som arbeider i det enkelte feltprosjekt for å få til skogeiersamarbeidene. Det er primært i disse tilbakemeldingsmøtene at forskerne opptrer som endringsagenter. Da har forskerne presentert og eventuelt tatt opp til debatt forhold/tema de ut fra dataene har sett det kunne være fruktbart å diskutere gitt de målsetninger feltprosjektene har. Selv om en slik aktivt samhandlende rolle fra forskernes side innebærer mulighet for å påvirke og forme prosessene som foregår i feltprosjektene, har ikke forskerne noen rolle som sier at feltprosjektene nødvendigvis må følge de innspillene forskerne har kommet med. Innspillene har vært kunnskaps-tilbud som ble lagt frem og belyst, og innspillene var ment å gi aktørene et diskusjonsgrunnlag. Det har så vært opp til aktørene i de spesifikke feltprosjektene å finne ut hvordan de ville forholde seg til innspillene.

I løpet av prosjektperioden har aktørene i de fire feltprosjektene fått tre muntlige tilbakemeldinger hver. Den første tilbakemeldingen fant sted høsten 2010, og baserte seg på den første intervjurunden med aktørene. Funn fra den datainnsamlingen er presentert i Follo (2010c). Den neste tilbakemeldingen til aktørene skjedde våren 2011, og baserte seg på første intervjurunde med skogeierne nyåret 2011. Innholdet i den andre tilbakemeldingen er ikke tidligere publisert skriftlig, men er nå innarbeidet i denne rapporten. Den tredje, og siste, tilbakemeldingen fant sted i desember 2011. Den var basert på andre intervjurunde med aktørene, og funn fra den intervjurunden er presentert i Follo og Vennesland (2012).

I begynnelsen av desember 2011 hadde «Fra ti til en» sin midtveissamling, to år etter prosjektets oppstartsamling. Samlingene i prosjektet er åpne for alle interesserte, og i midtveissamlingen ble spekteret av potensielt interesserte sannsynligvis utvidet etter som midtveissamlingen var innarbeidet som en del av Kystskogbrukets temadager «Fra eiendomsstruktur til tømmerkaier i Kystskogbruket»⁷. Temadagene hadde to bein hvorav det ene var midtveis-erfaringer fra «Fra ti til en», det andre var en SINTEF-utredning om tømmerkaier langs kysten. I invitasjonen til temadagene ble vanskene med eiendomsstruktur og kaiproblematikk omtalt som to utfordringer på hver sin ende av tømmerlogistikken, utfordringer som henger sammen. Nå er «Fra ti til en» mer enn bare et eiendomsstruktur-prosjekt. Som sagt, eiendomsstruktur er kun ett av fem forhold som ligger til grunn for prosjektet. Den bredere bakgrunnen for «Fra ti til en» mener vi skulle kunne ha gått tydelig frem på temadagene. Temadagene fant sted i Molde 1.-2.12.11, og det møtte ca. 100 personer.

Samlingene i «Fra ti til en» skal ikke bare gi overbygging for, gjensidig læring mellom, og synergi blant de fire feltprosjektene. Samlingene er også en arena for å få debattert funn med andre enn de aktørene som selv er sterkt aktive i feltprosjektene og «Fra ti til en» for øvrig. Videre er intensjonen at samlingene skal gi kystskogbruket et grunnlag

7 Om temadagene se Kystskogbruket (i) http://www.kystskogbruket.no/artikkel.cfm?ID_art=142 og (ii) http://www.kystskogbruket.no/artikkel.cfm?ID_art=150

slik at de kan begynne å tenke på hva de skal/må gjøre ut fra det «Fra ti til en» finner. Her er ett av målene ved «Fra ti til en» presentert innledningsvis, særlig relevant. Det er målet om «å utlede de praktiske løsningene og betydningen for norsk skogbrukspolitikk».

Hvordan prosjektet og kystskogbruket skal arbeide seg frem til utledningene av de praktiske løsningene og betydningen for skogbrukspolitikken, har endret seg noe i løpet av tiden som er gått siden prosjektet ble etablert. Denne endringen er knyttet til selve dynamikken i følgeforskningsprosjektet, og da prosesser som spiller seg ut mellom forskerne, aktørene i feltprosjektene og i kystskogbruket for øvrig. I den opprinnelige prosjektbeskrivelsen for «Fra ti til en», gikk det frem at følgeforskningen skulle avsluttes ved at forskerne foretok de endelige utledningene av de praktiske løsningene og skogbrukspolitiske implikasjonene. Planen var da at forut for forskernes endelige utledninger, skulle det være en avslutningssamling hvor aktørene skulle kunne bidra til disse utledningene ved å komme med innspill. Nå har styringsgruppa for «Fra ti til en», i omforent forståelse med «Fra ti til en» sin prosjektleder og Kystskogbruket sin «Fylkesmenneses styringsgruppe», lagt et noe annet løp for hvordan prosessen med utledningene skal foregå: Høsten 2013 arrangerer Fylkesmannen i de respektive regionene av Kystskogbruket tre regionale samlinger hvor en gjennomfører en prosess for de regionale utledningene. Deretter arbeider forskerne med blant annet sluttrapporten fra «Fra ti til en», før det hele avrundes med en sluttkonferanse i begynnelsen av 2014. Hvordan de regionale utledningene skal betraktes i forhold til hverandre, og hvordan de skal betraktes i forhold til forskernes betraktninger om det samme, har i skrivende stund ikke funnet sin løsning. Ett er imidlertid sikkert, aktørene – og da brukerne – vil med dette få større mulighet til å gi sitt besyv med når det gjelder hvilke praktiske løsninger og skogbrukspolitiske betydninger funn «Fra ti til en» skal ha. På den ene siden skulle det kunne borge for bedre implementering av resultatene i den praktiske skogbruksvirkelighet. På den andre siden skulle det til fulle ta inn over seg at «Fra ti til en» er et kompetanseprosjekt med brukermedvirkning.

1.3 Rapportens oppgaver, premisser og oppbygging

Rapporten har mange oppgaver. For det første skal den skriftlig presentere det vi forskere formidlet muntlig i andre tilbakemelding til aktørene i feltprosjektene våren 2011. Den andre tilbakemeldingen var fra første intervjurunde med skogeierne. For det andre skal rapporten presentere funn fra andre intervjurunde med skogeierne gjennomført i perioden mars-juni 2012. Dette er ikke gjort tidligere verken muntlig eller skriftlig. For det tredje skal rapportens presentasjon av funn fra andre runden med intervju av skogeierne være en skriftlig tilbakemelding fra den datainnsamlingen til feltprosjektaktørene. De vil ikke få noen annen tilbakemelding fra den. For det fjerde skal rapporten formidle noe om de pågående prosessene i feltprosjektene – det er en rapport som tar temperaturen på arbeidet med de eiendomsoverbyggende samarbeidene mens dette arbeidet pågår. Fordi dette presenteres i skriftlig form som tekst, holder rapporten virkeligheten fast på visse vis. Vi kan nemlig alltid gå tilbake til

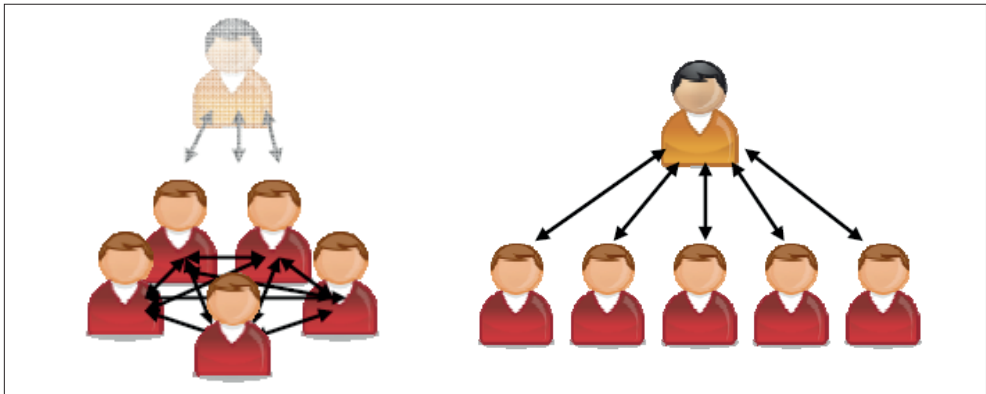
denne publikasjonen for å finne ut hvordan en viss del av virkeligheten var på det gitte tidspunktet – og det uansett om dette eller hint skulle skje med og i feltprosjektene i tiden fremover. For det femte, denne rapporten blir den eneste skriftlige publikasjonen som utelukkende tar for seg data fra skogeierne som er relatert til feltprosjektene.

I løpet av «Fra ti til en» sin prosjektperiode, har det blitt endringer med hensyn til hvordan innsamlingen av data fra skogeierne skal gjøres og hvordan funnene fra data-innsamlingen skal presenteres. Også dette er knyttet til dynamikken i følgeforskningsprosjektet, slik tilfellet var for hvordan vi av «Fra ti til en» sine funn skal utlede de praktiske løsningene og betydningene for skogbrukspolitikken. I den opprinnelige prosjektbeskrivelsen var det planlagt at det skulle gjennomføres en spørreundersøkelse blant alle skogeierne som har deltatt i de fire feltprosjektene. Denne spørreundersøkelsen har Kystskogbruket og Bygdeforskning valgt å ta ut som en del av en nødvendig omfordeling av tidsressursene i prosjektet. Slik feltprosjektene har utviklet seg med blant annet relativt få deltakende skogeiere, ville en slik spørreundersøkelse ha hatt begrenset forskningsnytte. Det ville uansett blitt for få til at vi for eksempel kunne ha generalisert fra de dataene til den større populasjonen av skogeiere eller ha splittet respondentene opp i undergrupper. Forskningsmessig sett skal imidlertid dataene fra de to rundene med skogeierintervju, være fylldige nok til at vi godt skal kunne besvare problemstillingene i «Fra ti til en». Når det gjelder presentasjonen av funnene fra skogeier-dataene, er den endret i den forstand at vi skriver denne felles rapporten istedenfor å skrive ett notat fra hvert feltprosjekt. Denne endringen var også en del av den nødvendige omfordelingen Kystskogbruket og Bygdeforskning har gjennomført. I bunn og grunn tror vi at en rapport kan være en vel så god løsning som fire notat. Det fordi vi i rapporten kan spille på datamaterialet fra alle fire feltprosjektene.

Rapporten og dens innhold har sine premisser. En av disse forutsetningene er at rapporten formidler fra feltprosjektene slik skogeierne betrakter det, og ikke slik aktørene i feltprosjektene ser og forstår feltprosjektene. De to grupperingene av informanter kan se visse forhold likt, annet ulikt. I levd liv kan det godt hende at skogeierne ser noe diametralt motsatt av hvordan aktørene som arbeider for å få til skogeiersamarbeidene ser det. Det selv om de to grupperingene snakker om den samme virkeligheten.

En annen forutsetning for rapporten og dens innhold er at aktørene i de fire feltprosjektene har valgt å forsøke å gå for samarbeid mellom skogeierne (se Follo 2010c). Skogeierne vi har intervjuet snakker med andre ord ut fra en situasjon hvor andre, og da gjerne før de selv kom inn i bildet, har bestemt at en skulle forsøke å få til et samarbeid mellom skogeierne. Den ordlyden som brukes i «Fra ti til en», er imidlertid «samarbeid for skogeiere». Valget av preposisjon («for») kom etter en bevisst refleksjon den gangen følgeforskningsprosjektet ble etablert. Frasen «for skogeiere» ble valgt for å gi de kommende feltprosjektene mulighet til å velge samarbeidsformer hvor det ikke var snakk om samarbeid mellom skogeierne. Frasen «samarbeid for skogeiere» rommer både samarbeid mellom skogeiere, og det vi kan kalle «eksternt koordinert

organisering» av dem. De to variantene av skogeiersamarbeid kan illustreres som i figur 1. Til venstre er et samarbeid mellom skogeiere skissert, til høyre en eksternt koordinert organisering av dem.

Figur 1: To skisserte varianter av samarbeid for skogeiere

For å skille skogeiere og de som forsøker å få til skogeiersamarbeidene fra hverandre, har vi i figur 1 latt samtlige skogeiere være mørk (rød)⁸. I feltprosjektene våre står de lyse (gule) figurene for en feltprosjektaktør. I varianten til venstre hvor det er snakk om samarbeid mellom skogeiere, er skogbruksaktøren en form for støttespiller, og de vesentlige relasjonene er mellom skogeierne. I varianten til høyre, den eksternt koordinerte organiseringen, er relasjonen mellom skogbruksaktøren og den enkelte skogeier den vesentlige. Skogeierne har ingen relasjoner seg imellom (for et konkret eksempel, se om Holsmoen-samarbeidet i Follo 2010a).

En tredje forutsetning for rapporten og dens innhold er den måten vi henter ut data fra skogeierne på. Vi bygger her kun på såkalte kvalitative data, og ikke på kvantitative. Mens kvantitative data i forskervirkeligheten gjerne er å forstå som data en henter ved hjelp av spørreskjema og som en så kan omforme til tall (det være seg for eksempel antall eller prosent), er kvalitative data gjerne hentet fra intervju med bestemte personer. Hvis en spørreundersøkelse er tilstrekkelig stor, får tilstrekkelig mange svar, osv., er det på visse premisser mulig å si at eksempelvis tallfordelinger og hyppighet en der finner også er gjeldende for en større populasjon enn den en brukte ved spørreundersøkelsen. Å generalisere på dette viset til en større populasjon er forskningsmessig ikke gangbart å gjøre for data hentet fra intervjumateriale. Kvalitative data har imidlertid andre styrker, blant annet gir de innsikter i hvordan menneskers forståelser av virkeligheten er. Videre, hvis en har et bredt spekter av kvalitative datakilder, god forskningsinnsikt i det aktuelle praksisfeltet (her norsk skogbruk), osv., er det fullt mulig å hevde at også kvalitative data sier noe om en større virkelighet enn den virkeligheten dataene er hentet fra. Denne «generaliseringen» er imidlertid ikke

⁸ I det at skogeierne er likt farget ligger det ikke at skogeierne er like.

basert på tallfordelinger, hyppighet og liknende, men på informanternes forståelser og utsagn analysert innen en bestemt lokal sammenheng som så ut fra visse forutsetninger overføres til en større regional eller nasjonal sammenheng. Verken kvantitative eller kvalitative data vil kunne gripe den totale sannheten om virkeligheten. Uansett metode vil forskere kun greie å få frem aspekter ved virkeligheten. Ut fra det kan det være en realistisk inngang å forstå forskningsresultat som et kunnskapstilbud, og ikke som sannhet.

Som ingrediens i den tredje forutsetningen inngår hva vi spør skogeierne om når vi intervjuer dem. For «Fra ti til en» er dette sterkt tilpasset og avgrenset til hva prosjektbeskrivelsen sier at prosjektet skal besvare av problemstillinger. Gitt de økonomiske ressursene i følgeforskningen har det ikke vært mulig med mye dyptgående utspøringer (såkalt «elaborering») på visse forhold. Videre har det vært et poeng å gjenta noen av spørsmålene fra første intervjurunde ved andre gangs intervju. Det for å få tak i mulige endringer over tid. Ved oppstart av følgeforskningsprosjektet laget de deltagende forskerne og aktørene i Kystskogbruket intervjuguider⁹ for datainnsamlingen. For skogeierne besto den av to spørsmålsett ettersom de skulle intervjues to ganger. De underspørsmålene som ble satt opp i intervjuguidene skulle det forsøkes å spørres om, men måtte ikke nødvendigvis spørres om hvis situasjonen ikke var slik. Intervjuguidene måtte nødvendigvis tilpasses noe til det enkelte feltprosjekt og til den særskilte skog-eieren. I denne rapporten ligger de benyttede intervjuguidene for Sørsivegen med som vedlegg (vedlegg 2 og 4). Antallet skogeiere som ifølge prosjektbeskrivelsen skulle bli intervjuet fra hvert feltprosjekt, var fem personer hver gang. Dette var gitt av hva som var økonomisk mulig innenfor følgeforskningsprosjektets finansieringsramme. Prosjektbeskrivelsen for «Fra ti til en» sier ikke noe om det er de samme skogeierne som skulle bli intervjuet i de to intervjuomgangene. Vi forskere har imidlertid funnet det gunstig fordi vi da kunne optimalisere at vi kunne få data som sa noe om mulige endringer over tid.

Vi har valgt å bygge opp rapporten slik at vi starter med ett kapittel viet hvert av feltprosjektene, og da med data fra begge de to rundene med intervju av skogeierne. For å opprettholde anonymiteten til skogeierinformantene, presenterer vi lite om skog-eierne selv, deres skog og skogbruksaktivitet. Feltprosjektene presenterer vi i all hovedsak slik feltprosjektaktørene ved oppstarten selv fremstilte dem i skriftlig materiale. Det finner vi fornuftig ettersom vi ikke kan se at det siden den gangen har skjedd radikale og/eller formelle endringer i feltprosjektene grunnleggende idéer. Riktignok mener vi at det har skjedd en viss justering av forståelsen av feltprosjektene mål, men måljusteringene og -glidningene har ikke nedfelt seg i skriftlig form hos feltprosjektene (Follo og Vennesland 2012). Presentasjonene av feltprosjektene ble første gang gitt i Follo (2010c). I 2010 fikk feltprosjektlederne presentasjonen til gjennomlesning og godkjenning på forhånd. Det har vi ikke gjort denne gangen.

9 En intervjuguide er en liste med spørsmål.

Etter at vi har viet tid til det enkelte feltprosjekt, går vi til sistekapittelet som baserer seg på data fra samtlige fire feltprosjekt. Kapitlet bærer tittelen «Samarbeid om forvaltning, hva er det?» Spørsmålet besvares av skogeierne i den forstand at det er deres utsagn og forståelser som vektlegges – og ikke det vi forskere eventuelt måtte forstå med frasen «samarbeid om forvaltning». Med en slik oppbygging av rapporten beveger vi oss fra en beskrivelse av det som skjer og tilbakemelding til feltprosjektaktørene (kapittel 2-5), og til noe av det som peker i retning av «Fra ti til en» sine sluttkonklusjoner (kapittel 6). Temaet i kapittel 6 er svært vesentlig å reflektere over gitt at «Fra ti til en» nettopp skulle ta for seg samarbeid om forvaltning. Rapporten avrundes med en kort oppsummering.

I rapporten har Birger Vennesland ført kapittelet om Ørstaskogen i pennen, mens Gro Follo har stått for alle øvrige kapitler. Rapporten og dens innhold har ikke vært til noen form for gjennomsyn, diskusjon og/eller godkjenning hos aktørene i feltprosjektene eller i kystskogbruket/Kystskogbruket for øvrig. Det er også å si at vi (Follo og Vennesland) står ansvarlig for rapportens innhold.

Leseren av rapporten vil se at det en del steder står en fotnoteanmerkning i teksten, og at det står «informantutsagn» i fotnoten. Det er gjort når det ikke umiddelbart går frem av teksten at det er en eller annen informant som uttrykker seg. Vi setter opp disse fotnotene for å understreke at det som står i teksten er en av informantenes utsagn, og ikke eksempelvis vårt utsagn. Noen ganger vil det videre kunne stå fotnoteanmerkninger nært opptil hverandre i teksten. Dette betyr at det er forskjellige informanter som tilkjennegir det som skrives. Enkelte ganger har vi gjengitt det som sies som direkte tale, andre ganger inngår det kun som løpende tekst. Dette er stort sett gjort for å lette lesingen. Selv om leseren ikke blir opplyst om hvilke særskilte informanter det dreier seg om til forskjellige tider, har vi forskerne selvsagt oversikt over det.

2. Sørsivegen

Forfatter: Gro Follo

2.1 Om Sørsivegen-prosjektet

Feltprosjektet Sørsivegen er lokalisert i Dalbygda i Beitstad, Steinkjer kommune i Nord-Trøndelag. Det vil si at feltprosjektet er i det vi gjerne omtaler som skogstrøk (i motsetning til skogreisningsstrøk). Prosjektleder er Bjørn L. Bergsmo. Sørsivegen har en viss forhistorie: Bergsmo er skogeier i det aktuelle området, og allerede i 1992-93 forsøkte han og flere å få bygd en vei i det samme området. Den gangen inngikk ikke tanker om samarbeid for øvrig, forsøket dreide seg om et tradisjonelt veisamarbeid. En lyktes ikke. Det kokte rett og slett bort i kålen, har vi fått høre. Etter den tid og frem til feltprosjektet startet opp, ble en del skog hogd i nedslagsfeltet for den aktuelle veien. Også etter feltprosjektets oppstart er det hogd noe skog i samme området.

For Sørsivegen henter vi informasjonen fra en søknad om tilskudd fra Steinkjer næringsfond (datert 24.2.10). Den bakgrunnen en der oppga for Sørsivegen lyder:

Det er et tradisjonelt godt miljø for samarbeid i denne delen av Steinkjer kommune, og det er opprettet flere samdriftsenheter i jordbruket her. Noen av grunneierne i området har derfor kommet fram til at det kunne vært interessant å tenke 'samdriftstanken' også i skognæringa. Deltagerne er interesserte i å drøfte og utvikle eiendomsvergripende tiltak med sikte på å rasjonalisere drifta av skogeiendommene og få til økt verdiskaping. Dette gjelder både for primær og sekundær drift. En etablering av skogsbilveg i området, kalt 'Sørsivegen', vil trolig kunne være en utløsende faktor for å komme i gang med samarbeidet, da dette vil binde sammen de aktuelle eiendommene på en bedre måte enn det som er dagens situasjon.

Når det gjelder hovedmål, var det formulert som følger:

Formålet med [...] ¹⁰ Sørsivegen er å kartlegge grunnlaget – og utrede muligheten for å bygge en skogsbilveg på sørsida av Moldelva i Dalbygda, Beitstad, på strekningen Stølavegen – Jønnum. Videre skal Sørsivegen utrede og undersøke aktuelle former og omfang for samarbeid mellom – og/eller samdrift av skog- og utmarkseiendommene i samme område. Hovedmålet for [Sørsivegen] ¹¹ er å utnytte potensialet for drift av skog – og utmarka på de enkelte eiendommene i området på en bedre måte enn i dag, herunder å øke inntektene og få til en bedre forvaltning av naturressursene.

En så for seg at resultatet av det arbeidet som her skulle gjøres, kunne bli et eiendoms-overbyggende samarbeid mellom de aktuelle grunneierne, «hvor de kan være med på å bygge et samarbeid om de investeringer som er aktuelle til enhver tid». Veien det var snakk om, var antatt å bli ca. 4 km lang. Den skogen som ligger langs strekket, hadde relativt god bonitet (G14-17), og «det står anslagsvis 10 000 kbm gammelskog, med en del ungskog underveis på eiendommene». En trengte imidlertid å få kartlagt ressurs-

10 Når det står «[...]» i teksten, innebærer det at noe er tatt ut.

11 Når det står «[XXX]» i sitat i teksten, innebærer dette at det opprinnelig sto noe annet i teksten enn «XXX» som nå er satt inn.

grunnlaget i nedslagsfeltet for den mulige veien. De skogbruksplanene en hadde var nemlig av eldre dato. Fikk en til vei, så skogeierne et potensial for friluftsliv fordi folk i bygden kunne bruke veien i rekreasjonsøyemed. Videre påpektes det at verdien av jaktområdet ville øke ved bedre tilgjengelighet med kjøretøy.

Sørsivegen er det av feltprosjektene som helt fra begynnelsen av har hatt tette forbindelser mellom de tre enhetene arbeidsgruppe, prosjektleder og samarbeidsdeltakende skogeiere. Det ettersom prosjektleder også er skogeier og selv deltar i det eiendomsoverbyggende samarbeidet. Det vi her har omtalt som «arbeidsgruppe» er det som i begynnelsen var Sørsivegens interimstyre i formell forstand. Dette ble valgt av skogeierne på et møte i Beitstad 3.11.09. I interimstyret satt tre skogeiere fra området (inklusive Bergsmo) og skogbruksansvarlig i kommunen. I tillegg møtte en av fylkesmannens skogansatte ved behov. I Sørsivegens årsmøte 9.12.10 fikk en vedtatt vedtekter og valgt et ordinært styre bestående utelukkende av skogeiere i Dalbygda. Sørsivegen ble registrert i Enhetsregisteret med eget organisasjonsnummer 26.1.11. Etter at Sørsivegen fikk eget styre har kommunalt skogbruksansvarlig og fylkesmannens skogansatt møtt som observatører. Skogeier Arne Opdal er styreleder i Sørsivegen.

Sørsivegens prosjektleder hadde fra oppstarten av feltprosjektet og frem til sommeren 2012 10 prosent stilling. Fra juni 2012 fikk Bergsmo ytterligere 50 prosent stilling for å arbeide med et utviklingsarbeid som gikk på manuell oppdatering av gamle skogbruksplaner¹². Selv om dette utviklingsarbeidet i formell og finansiell forstand er på siden av feltprosjektet Sørsivegen, er den økte tidsressursen i høyeste grad relevant for Sørsivegen. Det ettersom de gamle skogbruksplanene en arbeidet med i utviklingsarbeidet nettopp var Sørsivegen-skogeiernes skogbruksplaner. At Sørsivegen trenger slik oppdatering, har vi referert til tidligere. Bergsmo hadde den ekstra 50 prosent stillingen frem til 31.12.12, deretter ble den redusert til en 20 prosent stilling frem til 28.2.13. Den ekstra ressursen Bergsmo fikk og det arbeidet han gjennomførte med det, kom etter at begge intervjurundene med skogeierne fra Sørsivegen var gjennomført.

Status i Sørsivegen da skogeier-informantene ble intervjuet første gang (se nedenfor), var at en hadde oppdagat at en gammel, og til da ukjent, bygdeborg lå i den opprinnelige veitraséen. Ved andre intervjurunde hadde traséen for den planlagte veien blitt lagt noe om blant annet på grunn av dette fortidsminnet. Videre hadde arbeidet med den manuelle oppdateringen av skogbruksplanene på det tidspunktet ennå ikke skutt fart. En hadde ikke fått en pris på veien totalt, og en hadde da heller ikke oversikt over kostnadene for den enkelte skogeier. Fordi en ikke hadde helt oversikt over skogen, visste en ikke helt klart hva veien ville kunne utløse av skogressurser.

¹² Sluttrapport fra prosjektet «Manuell oppdatering av skogbruksplaner» (Bergsmo 2013) ble ferdigstilt 21.3.13.

2.2 Datainnsamling og metode

Den første datainnsamlingen fra skogeier-grupperingen i Sørsivegen skjedde januar-februar 2011. Da gjennomførte Follo ansikt-til-ansikt intervju med fire av skogeierne i Sørsivegen. Et femte intervju foregikk over telefon fordi det var det eneste mulige for den aktuelle skogeieren. Intervjuene var med den enkelte skogeier separat, skogeierne ble altså ikke intervjuet i gruppe¹³. For å finne disse skogeierne hadde Follo mottatt en liste med navn på skogeiere som deltok i Sørsivegen. Listen kom fra Bergsmo. Ettersom Sørsivegen på dette tidspunkt allerede hadde hatt årsmøte hvor det hadde blitt etablert et formelt, ordinært styre og blitt vedtatt vedtekter, hadde en god oversikt over hvem disse skogeierne var. Fra denne listen fjernet Follo først Steinkjer kommuneskoger ettersom «Fra ti til en» vier tid kun til personlige skogeiere. Deretter fjernet hun de av skogeierne som på ett eller annet vis kunne regnes som feltprosjektaktører – og da som mulige informanter blant den grupperingen. For å finne de av skogeierne som endelig skulle få en skriftlig henvendelse, trakk Follo så lodd blant de resterende. Den skriftlige forespørselen gikk ut til de mulige skogeier-informantene i begynnelsen av desember 2010. (Et eksempel på henvendelse ligger ved som vedlegg 1.)

Intervjuene fra den første intervjurunden med Sørsivegens skogeier-gruppering varte fra ca. 45 minutter til ca. to timer og 45 minutter. Intervjuene ble tatt opp på bånd, og deretter skrev Follo «referat» fra det enkelte intervju. «Fra ti til en» har ikke økonomiske ressurser til å få skrevet ut intervjuene som såkalte transkripsjoner, det vil si ord for ord og alle ord tatt med. Referatene fra Sørsivegen er likevel relativt omfattende og med brorparten inkludert. Referatene er på mellom syv og 18 sider, enkel linjeavstand. Under intervjuene ble det brukt en intervjuguide slik vedlegg 2 viser. Under den endelige analysen er det fortrinnsvis de skriftlige referatene Follo har benyttet. Ettersom det er Follo som også har skrevet referatene, har hun imidlertid også god kjennskap til de muntlige versjonene av intervjuene¹⁴.

Den andre runden med datainnsamling fra skogeier-grupperingen i Sørsivegen fant sted i slutten av mars 2012. Også nå var det Follo som gjennomførte de fem intervjuene, og også dette var individuelle intervju. Denne gangen ble samtlige intervjuet ansikt-til-ansikt. Navn på skogeierne kom fra en oppdatert versjon av den listen som skogeierne var hentet fra ved første intervjurunde. Skogeierne som hadde blitt intervjuet første gang befant seg også på denne oppdaterte listen. Skogeierne hadde ved første gangs samtykke til deltakelse ikke sagt ja til å bli intervjuet en andre gang. Forespørsel om deltakelse gikk ut i brev form i slutten av februar 2012. (Et eksempel på henvendelse ligger ved som vedlegg 3.) En av skogeierne fra første intervjurunde ble ikke med i den

13 I forskerverdenens ordbruk innebærer dette at det var såkalte «individuelle intervju» og ikke «gruppe-intervju».

14 Skriftlige versjoner av muntlige intervjuer vil alltid romme mindre informasjon (forskningsdata) enn hva selve lydbandopptakene av dem gjør. Det fordi det ligger så mye informasjon i pauser, latter, hvordan ord betones, osv., som det er svært vanskelig å få med i de skriftlige versjonene. Det er av den grunn det i forskningssammenheng er fruktbart også å lytte til lydband og å være kjent med de muntlige versjonene.

andre runden. Det gir at fire skogeiere fra Sørsivegen er intervjuet i to omganger, og to skogeiere bare en gang.

Intervjuene fra den andre intervjurunden med skogeierne fra Sørsivegen, varte fra ca. en time og 10 minutter til ca. en time og 50 minutter. Intervjuene ble tatt opp på bånd, og Follo skrev så ut referat fra det enkelte intervju med tilsvarende mal som ved første intervjurunde. Referatene er på mellom 11 og 15 sider, enkel linjeavstand. For de som hadde blitt intervjuet tidligere, brukte Follo den intervjuguiden som på et tidligere tidspunkt var laget for dette andre intervjuet (se vedlegg 4). For den av skogeierne som ikke hadde blitt intervjuet tidligere, laget Follo en ny intervjuguide på eget grunnlag. Denne nye intervjuguiden kombinerte innholdet fra de øvrige skogeiernes to intervjuguides. Også ved denne analysen er det fortrinnsvis referatene som er brukt, men som tidligere har Follo god oversikt over de muntlige versjonene ettersom det er hun som har skrevet referatene.

I noen intervjuer deltok begge i et par selv om kun en av dem sto på listen over skogeiere som informantene var plukket ut fra.

2.3 Første intervjurunde

Innholdet i det skogeier-informantene fra Sørsivegen formidlet fra første intervjurunde, presenterer vi under tre overskrifter. Under «De mange godene og mulighetene» starter vi med det brede spekteret av goder informantene fortalte at de hadde ved det å eie skog. Videre presenterer vi hva det var de forsto at de skulle samarbeide om, og hvilke beveggrunner de hadde hatt for å slutte seg til Sørsivegen. Vi forskere skulle, som en del av «Fra ti til en», spørre skogeierne om betenkeligheter ved å delta. Vi skulle også spørre dem om hva de så som mulige hindre for at en skulle få til samarbeidet. Vi fikk utdypende svar, og de var såpass sterke at vi har valgt å gi dette en egen overskrift, nemlig «Utfordringer». Dataene forteller imidlertid at Sørsivegen òg har sin styrke. Under overskriften «Styrken i Sørsivegen» tar vi for oss det vi kan omtale som kvaliteten i de sosiale relasjonene, samt Sørsivegens evne til å dele opp prosesser i mindre delprosesser.

2.3.1 De mange godene og mulighetene

Hva var skogeiernes tre mest viktige goder ved å eie skog? Svarene deres viste et bredt spekter i goder, en bredde det kan være fruktbart å ha i mente når en skal forsøke å få til samarbeid mellom skogeierne. La oss presentere dette ut fra hvor hyppig godene ble inkludert i svarene.

Samtlige fem skogeier-informanter fra Sørsivegen nevnte på ett eller annet vis at skogen var knyttet til inntekter, selv om det ikke nødvendigvis var det som ble nevnt først og som det største godet. En omtalte det som en slags «penger i banken» og en knipe-løsning. En annen av dem formidlet det litt annerledes ved å si at «skogen gir oss noen ekstra kroner i pengepungen». En tredje påpekte at det ga avkastning i kroner og øre. Den fjerde sa at eierskapet ga tilgang på tømmer som en kunne bruke, sage og selge. Og for den femte var den nåtidige inntekten fra salg av jakt et gode, og det var også en

fremtidig inntekt fra salg av tømmer. Selv om det er mulig å se at disse utsagnene om «inntekt» osv. dreier seg om litt forskjellig ting, kan vi si at godet vedrører skogen som en «økonomisk ressurs».

Tre goder ble nevnt av to informanter. Ett av godene var «det er vårt/mitt». Godet syntes å være opplevelsen en hadde når en var i skogen, eksempelvis når en gikk der¹⁵ eller når en tok med seg familien til bestemte steder og satte seg ned¹⁶. Videre ble egen jakt og ved til eget bruk nevnt som goder av to skogeiere.

En rekke goder ble nevnt bare av en skogeier-informant. Her var de aktuelle godene frihet, juletre, bærtur, mulighet for naturopplevelse, arvegods og investeringsobjekt¹⁷.

Blant de fem skogeier-informantene – hva var deres forståelse av hva Sørsivegen-samarbeidet skulle gå ut på? Her kan vi se bort fra en av informantene fordi han tilkjennega at han ikke hadde noen formening om hva samarbeidet skulle dreie seg om. For de øvrige fire vil vi si at svarene er små variasjoner over de samme temaene.

Den første skogeierens svar lød at det primært var snakk om planlegging, og da først og fremst av veien, eventuelt bygging av skogsbilvei på sørsida. «Og så har det blitt sagt i andre sammenhenger at hvis vi får til dette, kan vi tenke videre.» Informanten var ikke sikker på om det var sagt noe mer om hva «videre» skulle være å forstå som, men kom så på at det kanskje hadde blitt sagt «mer direkte samarbeid i forbindelse med skogsdrift, både planting og hogst og stell».

Den andre av skogeierne hadde skjønt det dit hen at de skulle samarbeide om utbygging av veien, og at det da var kommet et tillegg på det som gikk på et mer utstrakt samarbeid på forvaltningen av skogen. Skogeieren ga følgende utdyping av hva «mer utstrakt samarbeid» kunne være:

Det kan være for eksempel, helt konkret da, at vi bestiller avvirkning gjennom et fellesskap. Og da presser pris, eventuelt at vi benytter oss av den konkurransen som er i markedet. Det kan være på innkjøp av planter. Det kan være for eksempel på det som går på kulturarbeid i skogen, det kan det gå an å få til noe strukturert samarbeid på.

Den tredje skogeieren påpekte at «de», som han sa, ville at det skulle bli vei slik at det ble lettere å få ut skogen. Videre hadde det, ifølge skogeieren, vært snakket om at hvis en fikk til vei, så måtte en sørge for å få til fellesdrifter: At skulle det drives til en, måtte det drives til flere, og at dette kunne gjøre det lettere å få presset ned prisene til hogst-entreprenørene.

I intervjuet med den fjerde skogeieren kom personens forståelse frem i følgende intervjuutsnitt:

Forsker: Slik du har oppfattet det, hva er det ment at en skal samarbeide om i Sørsivegen?

Skogeier: Mener du etter at veien er ferdig?

Forsker: Nei-i, det Men sånn som du tenker nå. En skal samarbeide om å få opp en vei, da, skjønner jeg.

Skogeier: Samarbeide om å få til en vei, ja.

15 Informantutsagn.

16 Informantutsagn.

17 Informantutsagn fra tre skogeiere.

- Forsker: Skal det være noe mer etter den veien da, slik du har skjønt det?
- Skogeier: Slik jeg har forstått det da, det der med å få til mer samarbeid rundt drifter og sånn.
- [...]
- Skogeier: Og når du først har fått til veien, å gå ut felles og få inn anbud på drifter og på tømmerprisen. Blant annet. Og det ligger sikkert noe mer planer, nei ikke planer, men om hvordan det kan drives – om en kan slå i hop skogene. Ikke slå i hop, men drive det mer sånn felles.
- Forsker: Som en enhet?
- Skogeier: Ja. Som en enhet.

Det en kan se av avsnittet ovenfor og dets presentasjon av de fire informantenes forståelse, er at det er snakk om to fenomen. I skogeierenes forståelse skulle en samarbeide om veg og «mer/annet» samarbeid rundt forvaltning. Videre, vei fremstår som det mest primære. Det gjør vei fordi veien ble nevnt først i intervjuene, og fordi tre av de aktuelle informantene presenterte veien som noe som tidsmessig eventuelt skulle komme forut for «mer/annet» samarbeid. Hos den første og tredje skogeieren listet opp ovenfor, går dette frem av bruken av «hvis» – hvis en får til vei, så..... For den fjerde nevnte skogeieren går det frem av frasen «når du først har fått til veien». Det er bare hos den andre nevnte skogeieren at vi i avsnittet ovenfor ikke ser noe om hva som kommer først og sist av vei og «mer/annet» samarbeid. Uansett, i vår vurdering er skogeier-informantenes forståelse godt forenlig med det opprinnelige siktemålet med Sørsivegen. Her er det knapt avvik å oppdage, og det som måtte finnes kan lett forstås som grunnet i forskjellige måter å uttrykke seg på.

Hvorfor hadde skogeierne sluttet seg til Sørsivegen? Hva så de for seg kunne være nytten deres ved deltakelse? Hva ønsket de å oppnå ved å delta? De ulike formuleringene vi forskere bruker når vi spør, lokker gjerne frem ulike forståelser hos skogeiere og da også ulike svar. Så øg i dette høvet. Vi skal ikke gjøre noe poeng utav det i denne rapporten, vi studerer verken fenomenet «å slutte seg til», «nytte» eller «oppnå». Her ser vi da bort fra slikt som at en informants nytte kan være det en annen ønsker å oppnå. Vi slår det hele sammen og omtaler det som «beveggrunner for å slutte seg til» Sørsivegen. Vi forholder oss nå bare til fire skogeiere¹⁸.

De svarene skogeierne i Sørsivegen ga da de ble spurt om hvorfor de hadde sluttet seg til Sørsivegen, kan inndeles i to typer. Det er de fysiske og økonomiske forholdene som gjorde at de sluttet seg til, det vi kan omtale som «harde forhold»:

- Tilgang til jordbruksareal
- Det er bygd for lite skogsbilveier, håpløst å ta ut skog, dyre drifter på grunn av lang transport
- Veien kan gi en fin rundtur å gå.

18 Den femte informanten gir ikke data som er av en slik art at de kaster lys over det «beveggrunner til å slutte seg til» skal omfatte.

Den andre typen forhold som gjorde at skogeierne hadde sluttet seg til Sørsivegen, er de mer sosiale, kulturelle, følelsesmessige grunnene, det vi velger å kalle «myke forhold»:

- Solidaritet ovenfor de andre skogeierne i Sørsivegen for å få til prosjektet
- Arne [Opdal] og Bjørn [Bergsmo] er så entusiastiske, legger ned så mye arbeid, og klarer å finansiere dette
- Om å gjøre å få folk til å tenke noe nytt i bygden
- Har noe med fellesskapet i bygden å gjøre
- Vi som er i jordbruket er så få at vi må prøve å holde sammen
- Blir jeg ikke med, må veien legges annet sted (og fordyrer det?)
- Være med å bygge opp noe som skal vare lenge
- Veien kan nyttes av neste generasjon (i forbindelse med skogsdrift).

Blant skogeierne i Sørsivegen ser vi da at det ikke er bare fysiske og økonomiske forhold som ligger til grunn for tilslutningen. Videre er det verd å legge merke til at de svarene som er listet opp under «myke forhold», peker på noe som går utover ens direkte egennytte. Her er det både snakk om andre skogeiere i Sørsivegen, bygden, neste generasjon, samt en form for sosial gjenytelse til noen (Arne og Bjørn) fordi disse er det de er (entusiastisk) og gjør det de gjør (legger ned arbeid og får finansiering). Denne sosiale gjenytelsen, en form for sosial forpliktelse, er noe vi kommer tilbake til under overskriften «Styrken i Sørsivegen».

Ser vi på hva de fire aktuelle skogeierne berettet om hva nytten deres ved deltakelse kunne være/hva de ønsket å oppnå ved deltakelse, finner vi igjen aspekter som også er med i opplistingen i avsnittet over. Denne gangen er det imidlertid mest utbroderinger om slikt som vi ovenfor har omtalt som «harde forhold». Elva – Moldelva – var en vesentlig beveggrunn for å slutte seg til Sørsivegen. Det var da snakk om å få bedre tilgang til den andre siden. «Elva er et problem for alle gårdbrukerne oppgjennom her», ble det fortalt, «den begrenser ganske mye». Skogeiere fortalte om kvikkleire og utlegging av tømmer for å komme seg over, om de store vannmassene i mildværsperioder vinterstid og stor vannføring sommerstid. En vei ville kunne overvinne det hinderet Moldelva var, og veien ville kunne gi større tidsmessig fleksibilitet i og med at en da slapp å være avhengig av elvas tilstand. Faktum var at skogeiernes atkomst til den andre siden ikke var helt på Moldelvas nåde. Det var nemlig, ble det sagt, to bruer over. Aberet var at de ikke nødvendigvis ga tilgang til ens skog på den andre siden. Samtlige fire skogeiere tok opp dette med enklere tilgang på den andre siden, om enn på noe ulikt vis. Det ble snakket om at med vei kom det til å bli lettere å komme til den enkelte teigen, lettere å drive skogen sin – det om det var ungskogpleie, tynning eller hogst, forvaltning generelt eller befaringsmer spesielt. Det ville bli lettere å komme seg til dyrkajorda der og til bærplukkingsområdene. Helt generelt ville det bli lettere atkomst til utmarka som helhet. Videre ville veien gjøre aktivitet økonomisk gunstigere. Veien ville gi reduserte transportkostnader, påpektes det, og en kunne velge å ha sommerdrifter når prisene var bedre. Veien ville bidra til at skogen der i det hele tatt ble drevet og drevet bedre/mer aktivt. En ville kunne oppnå, som en av skogeierne formulerte det, «å få en bedre økonomisk utnyttelse av utmarka på sørsida av Dalbygda».

Selv om det blant skogeier-informantene i Sørsivegen var mye om fysisk og økonomisk nytte/oppnåelse ved deltakelse, hadde de også med mer mykere aspekter som noe som kunne være av nytte for en/noe en kunne oppnå ved deltakelse. «Bedre livskvalitet» kan vi kalle det de da snakket om. I intervjuet med en av skogeierne ble det hevdet at Sørsivegen-samarbeidet gjorde at det ble mer sosialt. En annen mente at et felles prosjekt skapte litt samhold som var verdifullt, og skogeieren dro også frem at han syntes prosessen med å få frem prosjektet (Sørsivegen) var veldig artig. Videre ble det påpekt at veien kunne bidra til eventuelle rekreasjonsmuligheter som trimløype, det være seg for bygdefolk som trente eller var i rullestol – hva med å lage rasteplasser? Og hva med bygdeborgeren, ville ikke veien kunne gi litt mer blest om den?

2.3.2 Utfordringer

Det var et stort og fremtredende forhold som kom opp da skogeier-informantene ble spurt om betenkelighetene ved å delta i Sørsivegen. Denne utfordringen var skogsbilveiens økonomiske grunnlag og skogeiernes mulige kostnad. En side av dette var om en, som det kom frem i et intervju, kunne bli pålagt 100 000 kr – formodentlig som ett eller annet utlegg. En annen side av saken var om kostnaden ble større enn nytteverdien fordi det var, som en av skogeierne antok, for mye ungskog. Denne antakelsen om veikostnader finner vi igjen i hva de svarte på spørsmålet om de hadde hatt omkostninger ved samarbeidet¹⁹. Da var svarene nemlig at omkostningene hadde vært moderate frem til da, eller at en ikke hadde hatt omkostninger så langt. Dette «frem til da» og «så langt» snakker direkte til den muligheten at de økonomiske omkostningene på visse vis kan bli ganske annerledes en gang i fremtiden. Så selv om det går an å si at skogeierne hadde sluttet seg til Sørsivegen, er den mer presise formuleringen at de hadde sluttet seg til så langt. Hva som kom til å skje i det øyeblikket de fikk vite noe om økonomien i veien, var en annen skål. Vi forskere karakteriserer oversikten over økonomien i veien og det tidspunktet den blir kjent, som Sørsivegens brekkpunkt. Hva gjør skogeierne i Sørsivegen hvis en eller flere sier nei til veideltakelse på grunn av økonomien? Hva gjør skogeierne hvis hele veimuligheten blir borte? Legger de da Sørsivegen død eller går de over til utelukkende å fokusere på andre former for skogforvaltningssamarbeid seg imellom?

En annen utfordring som kom opp blant skogeier-informantene i Sørsveien, var knyttet til mellommenneskelig samarbeid. Den utfordringen var imidlertid på langt nær så sterkt betont eller hyppig omtalt som veiøkonomien. Kanskje var det fordi penger og økonomi gjerne er forstått som noe ganske annet enn samhandling seg imellom, og da blir muligens også utfordringen av en annen kaliber: Har en ikke penger, så har en ikke penger, er veiøkonomien dårlig, så er den dårlig – mens en kan hende alltid kan få til å samhandle på noe vis? Uansett, utfordringen med det mellommenneskelige samarbeidet hadde to sider: a) villigheten til å samarbeide, og b) vanen med å tenke med utgangspunkt i kun sitt eget.

19 Vi spurte skogeierne om omkostninger i bred forstand og da ikke bare som penger. Det var ingen av skogeierne som tilkjennega at de hadde hatt noen form for omkostninger å snakke om frem til tidspunktet for intervju.

Det som går frem av intervjuene er at skogeierne hadde forskjellige erfaringer med hensyn til bygdefolkets sosiale samhandling. Ifølge en av skogeierne var det «å få til så mye nabosamarbeid oppi her veldig vanskelig». «Det er så mye ego», hevdet informanten og viste til Jåddåren som et sted med et ganske annet samarbeidsklima. I intervjuer med andre skogeiere ble det imidlertid formidlet fra mangt tidligere og pågående samarbeid i Dalbygda, samarbeid de selv eller andre hadde deltatt i. Det ble snakket om elgforvaltningen til grunneierlaget, angivelig et av de eldste lagene i Norge, og om samarbeid rundt leie av allmenningssagen, flisfyring og studiesirkler. Det ble berettet om skogsarbeidsamarbeid den gangen en gjennomførte det med egen kropp, og bygden hadde faktisk melkesamdrift allerede på 70-tallet. Slik sett skulle Dalbygda, i våre forskerøyne, ha en lokal erfaringsbasis på samarbeid som Sørsivegen-skogeierne kunne dra veksler på. Det være seg erfaringer som sier noe om hva som kan være utfordringene med samarbeid, hvordan en eventuelt kan takle dem og hva som eventuelt er de mer udelt positive erfaringene.

Vanen med å tenke med utgangspunkt i kun sitt eget, er den andre siden av utfordringen med det mellommenneskelige samarbeidet. Den aktuelle skogeieren som brakte dette på bane nevnte det i forbindelse med refleksjoner rundt felles forvaltning av skogen. Skogeieren påpekte at felles forvaltning var en ny tenkning – en tanke personen ikke hadde vunnet å ta innover seg. Senere i intervjuet spurte forskeren om hva det var som var så vanskelig med felles forvaltning. Svaret hun fikk var at informanten ikke var så sikker på at det var vanskelig, men at en når det gjelder det der tenkte kun på ens egen skog: Når en skulle ha ut tømmer, ringte en til tømmerforhandler, så fikk en virkeskontrakt, så kom hogstentreprenør og drev det ut, og så fikk en oppgjør. «En» var en selv. Ved «felles forvaltning», reflekterte skogeieren videre, ble den enkelte eiendom mer en deleiendom, som en skogteig ellers, og så bestemte en at en skulle ta den «skogteigen» (dvs. deleiendommen) osv. Å få til dette møtte vansker i tankemønster og etablert praksis. Og informanten påpekte at dette også måtte formaliseres hvis det skulle dras i retning av en eiendom som en «deleiendom». «Det må forpliktes på ett eller annet vis, at vi er forpliktet ovenfor fellesskapet.» Litt senere fortsatte informanten: «Men du må ikke røre eiendomsretten. Den må en ikke borti. Du må ta vare på hver enkelt person, da, oppi det her.» Skogeieren vi nå siterer foregriper det vi kommer tilbake til i kapittel 6. Når det gjelder vaner, er vi forskere enige med skogeieren – vanen med å tenke med utgangspunkt i kun sitt eget, er en utfordring når en skal få til samarbeid mellom skogeiere. Og vaner er, som munnhullet går, vonde å vende. Det skal en viss innsats til for å få justert vaner inn på ny kurs.

Hva mente skogeierne var vesentlig for at en skulle få til samarbeidet i Sørsivegen, eller for å få det til å fortsette ettersom en jo allerede hadde et samarbeid? Kunne det ha vært gjort noe mer eller noe annet? Ifølge en skogeier var det mest vesentlige at det ble gjort et grundig arbeid med kartlegging i forbindelse med veikostnadene og -gevinsten. En annen mente det var viktig at de som var i bresjen for Sørsivegen fikk frem det positive i det, og det igjen var veldig avhengig av hvordan de valgte å legge frem samarbeidet. De to argumentene er ganske forskjellige, men en kan se at de vedrører noe vi har omtalt tidligere i rapporten. Den første skogeierens argument vedrører «dog-work» når det gjelder tall, beregninger – og da veiøkonomien. Den andre skogeierens argument

dreier seg om kommunikasjon og dens innhold – og da de mer mykere aspekter av livet à la noe av det vi inkluderte under skogeiernes beveggrunner for å slutte seg til Sørsivegen. På spørsmålet om det kunne ha vært gjort mer eller noe annet, var en skogeier tydelig på at det kunne ha vært større fremdrift: Gikk det relativt lang tid mellom hver gang en samlet seg, falt det liksom litt ut av bevisstheten til den enkelte. Større fremdrift hadde vært, mente skogeieren, en fordel både for de som var i fronten og de øvrige i Sørsivegen. Ved den første intervjurunden var det ingen av de andre skogeierne herifra som tok opp spørsmålet om fremdrift på tilsvarende vis. Det en skogeier derimot tok opp var om det hadde vært lurt å lage ei lita gruppe som hadde satt seg ned og spekulert på det med felles forvaltning. Hva skulle de samarbeide om? Skulle de samarbeide om alt eller bare om sluttavirkning? Skulle de ta inn ungsogpleie? Skulle de ta inn det biologiske mangfoldet og ha det som fane? De to-tre skogeierne kunne da ha utarbeidet et forslag til hva denne felles forvaltningen skulle innebære. Forutsetningen var, ifølge skogeieren, at en hadde tilgang på ekstern hjelp slik at dette ble faglig forsvarlig. Slik Follo forsto denne skogeieren, var det andre enn de i fronten for Sørsivegen som eventuelt skulle være i den lille gruppa. Sett fra oss forskere ville en etablering av ei slik gruppe ha slått flere fluer i ett smekk. For det første hadde flere av skogeierne blitt sterkere involvert i Sørsivegen, og dermed ville en fått minsket sjansen for at Sørsivegen falt ut av bevisstheten deres. For det andre ville fremdriften kanskje ha blitt opplevd som mindre lav av de skogeierne som eventuelt måtte oppleve den som det. For det tredje ville det kunne ha gitt et reflektert grunnlag for den delen av Sørsivegen som dreide seg om mer/annet samarbeid enn bare byggingen av veien. Det være seg om en fikk til veien eller ikke. For det fjerde, det hadde styrket relasjonene internt i Sørsivegen. Gode relasjoner mellom skogeierne kan det vel neppe bli for mye av i skogeiersamarbeid.

2.3.3 Styrken i Sørsivegen

I skogeier-informantenes beretninger i første intervjurunde formidles det at det var en viss kvalitet i de sosiale relasjonene. Om de to som ble forstått å være i fronten for Sørsivegen, Bergsmo og Opdal, ble en rekke positive formuleringer benyttet. De var, ifølge informantene, folkelige på alle vis, omgjengelige, ydmyke når det gjaldt det de skulle gjøre og gjorde en bra jobb sett i lys av det mandatet de hadde fått. De var iherdige, tålmodige, strukturerte, etterrettelige og satte seg veldig inn i alt. Videre hadde de vært veldig flinke til å dra rundt og treffe folk ansikt-til-ansikt, til å spre den kunnskapen og informasjonen de hadde fått tilgang til, og også «veldig flinke til å holde oss oppdatert» og til å informere. At Bergsmo og Opdal hadde opptrådt slik at det hadde skapt eller forsterket en form for respekt, viste seg også i skogeier-informantens svar på om hvordan de hadde blitt ivaretatt som beslutningstakere. Da het det seg fra informantene at de hadde blitt bra eller greit ivaretatt, det hadde ikke vært noe problem – Bergsmo og Opdal hørte på hva en sa, og en hadde ikke noen følelse av å få tredd noe nedover seg eller av å ha vært nødt til å gå på akkord med noe. I skogeier-informantens beretninger finner vi da også igjen uttrykk for gruppefelleskap. Det personlige pronomenet «vi» ble brukt, det var «vi» som skulle gjøre dette eller hint. Det ble vist til fellesskap i den forstand at årsmøtet en hadde hatt var helt topp, trivelig, en snakket med naboer, og at det var god stemning på møtene. Videre ble dannelsen

av dette fellesskapet trukket frem som en opplevelse av positivt løft. Også de to fra skogoppsynet ble inkludert i skogeierne beretninger. «Jeg sitter med inntrykk av at fylket spiller på lag med oss», uttrykte en skogeier, og «kommunen er på samme lag gjennom [skogbrukssjefen] – som har vist en veldig god figur oppi det her». Av andre skogeiere ble kommunens mann omtalt som en «vanvittig god støttespiller» og fylkesmannens skogansatt som en som «backer godt oppunder».

Sørsivegen synes å splitte opp prosesser i delprosesser. Det enkleste å få øye på, og trolig også det mest ordinære, er at en først dannet et interimstyre da en skulle organisere Sørsivegen, senere ble et formelt styre etablert. Selve Sørsivegen er delt i to delprosesser: Veien og «mer/annet samarbeid» rundt forvaltning. Også selve delprosessen «veien» kan deles opp i to, slik en av skogeierne gjorde da han sa at en skulle samarbeide «primært om planlegging, eventuelt bygging» av skogsbilveien. Med det lagde han to enda mindre delprosesser: Planlegging og bygging. Og la oss si at det i denne omgangen blir for dyrt å få bygd hele den planlagte veien, er det da ikke en mulighet å få bygd deler av den nå og så la resten komme senere? Tanken er ikke vår. Den kommer fra Sørsivegen. Når en tar en delprosess av en større prosess, synes Sørsivegen å brette ut de mulighetene denne delprosessen innebærer – en undersøker mulighetene og lar (de andre) skogeierne tenke på det. En får opp betenkelighetene, som det formuleres fra feltprosjektaktørene i Sørsivegen (se Follo 2010c), så tar en et – mulig – skritt videre. Og mens en holder på med alle disse små skrittene, utforsker og sonderer, bygges samtidig et (sterkere) grunnlag for samarbeid. Når skogeierinformantene i Sørsivegen kan sies å ha sluttet seg til Sørsivegen «så langt», er dette helt i tråd med oppdeling av større prosesser i mindre delprosesser. De er med nå – da vi intervjuet dem første gang. Så langt var de med. Så kommer det noe nytt rett rundt hjørnet skogeierne må forholde seg til. Sluttes de seg da til? Og slik synes samarbeidet mellom skogeierne i Sørsivegen å bevege seg fremover. Med en slik inngang går en ikke umiddelbart løs på oppgaven med eksempelvis å få til samdrift. Det uansett om det en gang var tatt med under hovedmål for Sørsivegen (se under overskriften «Om Sørsivegen-prosjektet»). Samdrift av skog og utmark foreligger bare som en tenkt mulighet en gang langt der fremme – men der er det også mange andre muligheter.

2.4 Andre intervjurunde

I våre forskerøyne og da sett ut fra hva prosjektet «Fra ti til en» skal si noe om, er det ett tema som skiller seg vesentlig ut i andre intervjurunde med skogeierinformantene fra Sørsivegen. Det er svarene deres på spørsmålet om hva de forstår med «felles forvaltning». Vi har allerede berørt dette noe i presentasjonen fra første intervjurunde med Sørsivegen-skogeierne (eksempelvis side 25–26 og side 29). I intervjuene i 2012 spurte vi forskere imidlertid mer utdypende og granskende om deres forståelse av uttrykket «felles forvaltning». Det gjorde vi til alle skogeierinformantene i de fire feltprosjektene fordi skogeierne i Ytterøy skogring i første intervjurunde påpekte at de ikke hadde felles forvaltning, og det selv om de samarbeidet om å få gjort noe med skogen og bestemte sammen. Skogeierinformantene fra Sørsivegen hadde utbroderende og til dels svært dyptgående refleksjoner rundt hva «felles forvaltning»

kunne være. Videre tilkjennega ytterligere en skogeier-informant en betenkelighet ved deltakelse i et utvidet samarbeid, og det knyttet seg til å miste disposisjonsretten over egen skog. Vi velger å presentere refleksjonene og betenkeligheten i kapittel 6, og ikke i dette kapitlet som inkluderer data kun fra Sørsivegen. Med et slikt grep slipper vi å gjenta unødig mye. Det er fruktbart å se skogeier-informantenes betraktninger om felles forvaltning i lys av den strukturen de selv har etablert i Sørsivegen. Sørsivegen har jo et styre valgt av og blant de deltakende skogeierne. Av denne grunn presenteres også skogeier-informantenes forståelse av egen organisering i kapittel 6.

Fordi vi organiserer presentasjonen av dataene fra andre intervjurunde slik vi gjør, blir denne bolken i kapitlet fra Sørsivegen forkortet. En ytterligere grunn til at bolken blir forkortet er at det ikke var så store endringer i Sørsivegen fra første til andre intervjurunde. Sørsivegen fortsatte å legge stein på stein i det som fremsto for oss forskere som en positiv byggeprosess.

2.4.1 Vedvarende bygging stein på stein

Da vi spurte skogeier-informantene i Sørsivegen om hva som hadde skjedd siden forrige intervjurunde, var siste årsmøte i Sørsivegen friskt i minnet. Det hadde funnet sted i uka før, «på torsdagskvelden, da inntok vi en bedre middag, med påfølgende lemse og kaffe». Akkurat som at maten og det sosiale samkvem ble formidlet som noe positivt, ble oppmøtet fremstilt i fornøyde ordelag. «Var det mange som var til stede?» ble en skogeier-informant spurt. Svaret lød: «Ja, det var det jo for jeg tror alle grunneierne var representert, og delvis med to personer. Så vi var 15, tror jeg. Så det var bra.» Av andre skogeier-informanter fikk vi forskere i positive vendinger høre at fra noen eiendommer hadde både ektemann og hustru møtt, eller også at begge generasjoner hadde deltatt der hvor det nettopp hadde skjedd et generasjonsskifte. I intervjuene i 2012 ble det òg fortalt at det var et nytt par som hadde deltatt på årsmøtet. De hadde ikke vært med før, ble det påpekt, men hadde vært med nå fordi en hadde «vært nødt til å flytte innkjørselen på veien». Det var «litt grunnforhold og litt forskjellige ting» som hadde gjort flyttingen nødvendig, ifølge en annen skogeier-informant, og dermed kom avkjøringen på eiendommen til denne kvinnen. Inkludert i de 15 personene som angivelig hadde vært til stede, var også de to fra skogoppsynet på kommunalt og fylkesmanns-nivå.

Betydningen av årsmøtet som kollektiv og generell informasjonskanal kom svært tydelig frem i intervjuene. Skogeier-informantene vendte nemlig hukommelsen gjerne til det møtet for å fortelle hva mer enn selve årsmøtet som hadde skjedd siden 2011-intervjuene. Det skriftlige materialet de hadde fått i forbindelse med årsmøtet syntes å hjelpe ytterligere på erindringene. I flere av intervjuene hentet skogeier-informantene rett og slett møtetpapirene. «Vi har skrevet kontrakt med Midt-Norsk Skogsenter på Mære om planlegging av vei», ble det sagt, og skogsenteret «skulle slutføre planen [for veien] nå i løpet av våren 2012». Rydding av siktelinjen for veistikking hadde blitt foretatt av hver enkelt grunneier, og stikking av veien utført med stikker fra «Dalbygda Sag nedpå her». Og for de av skogeier-informantene som selv hadde deltatt i rydding av siktelinjen, inngikk det ikke bare som et referert møteinnhold, men

også som en beretning basert på kroppslig aktivitet i skogen. Arbeidstimer medgått til ryddingen varierte en del, men det fremsto ikke som spesielt belastende – ei heller for de som hadde brukt flest timer. Det ble fortalt at et område av veien hadde «litt tvilsomme grunnforhold, ustabile masser», men en fylkesgeolog var angivelig «på den biten». Noe utydelig var det hvor langt en i Sørsivegen var kommet med tanke på de mulige vanskene leiren kunne skape. Mens noen skogeier-informanter hadde forstått det dit hen at dette ikke var avklart ennå og at en kunne se for seg en mulig flytting av veien, hadde to andre forstått det slik på årsmøtet at dette hadde funnet sin løsning. En av de to skogeierne viste til at geologene mente at det ikke var farlig å bygge den veien «fordi den kom til å gå så langt opp» og tenkte da trolig langt opp fra elven. Den andre skogeier-informanten hadde oppfattet informasjonen på årsmøtet dit hen at «det var klarert» og at «veien kunne bygges der det egentlig var tenkt». «Så er det skogbruksplanene da, som vi skal oppdatere. Vi har jo fått tilbud både om manuell og digital oppgradering av skogbruksplaner», fortalte en skogeier-informant. Skillet mellom de to settene syntes det å ha vært noe vanskelig for skogeierne å begripe. I alle fall måtte forskeren (Follo) i noen intervju utdype forskjellene mellom på den ene siden det utviklingsarbeidet Bergsmo gjorde på manuell oppdatering av gamle skogbruksplaner, og på den andre siden de skogbruksplanene skogbruksplanselskapet FORAN skulle gjøre og som kommunen var sterkt involvert i. Ikke i noen av intervjuene med skogeierne gikk det frem at Bergsmo på det tidspunkt hadde vært hos dem for en prat i tilknytning til den manuelle oppdateringen av de gamle skogbruksplanene deres fra 90-tallet.

Høyst trolig visste skogeier-informantene allerede før årsmøtet en del om hva styret i Sørsivegen arbeidet med og sånn sett skjedde. Riktignok hadde det ikke vært noen medlemsmøter med unntak av årsmøtet²⁰, kontakten mellom skogeierne hadde vært «veldig sporadisk», og en skogeier skulle gjerne ha hatt flere møter for å få mer informasjon, men som det også ble sagt: «Vi er nå ikke flere enn at vi får høre.» Og dem de fikk høre fra var Bergsmo eller Opdal som ringte eller på annet vis tok kontakt hvis det var noe nytt²¹. Noe mer skriftlig informasjon ble ikke etterlyst. «Forholdene er ikke større enn at det er greit å bli orientert muntlig», ble det hevdet, «jeg synes kanskje det er naturlig, ja». Tre av skogeier-informantene fremsto for oss forskere som fornøyd med fremdriften. To tilkjennega at de ikke var det. En av de to skogeierne skulle ha ønsket at det gikk raskere med veibyggingen. Hans retoriske spørsmål lød: «Hvor mange år må det ta – hvor mange årsmøter må vi på?» Den andre skogeier-informanten syntes veiplanleggingen hadde gått «litt sakte», men den største innvendingen var rekkefølgen på gjøremålene. En skulle ha begynt med ressurskartleggingen og oppdateringen av skogbruksplanene før en begynte med veiplanleggingen. Viste ressurskartleggingen at det var for lite skog til at vei ble økonomisk gunstig, var arbeidet med og kostnadene til veiplanleggingen nemlig bortkastet. «Kartleggingen av den skogen der borte skulle ha vært kommet lengre enn det er», var skogeier-informantens synspunkt. Med

20 Informantutsagn.

21 Informantutsagn.

påpekningen om at det kunne være for lite skog er vi tilbake til det vi tidligere i rapporten har omtalt som Sørsivegens brekkpunkt. Som det var ved første intervjurunde, slik var det også ved andre intervjurunde: Skogeier-informantene tilla det øyeblikket de fikk vite noe om økonomien i veien vesentlig betydning. Når en fikk vite prisen på veien og en fikk «skikk på de her skogplanene eller ressursplanene», da kom det nok til «å reipe seg til litt mer», antok en skogeier og regnet med at det kom til å bli behov for mer møtevirksomhet. Og en annen mente at «den dagen kostnaden kommer på bordet og en avgjørelse skal tas blir det en helt annen sak». Nå var «de fleste med på lasset uten at de bekymrer seg så mye verken i den ene eller andre retningen».

Det var ikke slik at skogeier-informantene i ett og alt var udelte enige seg imellom eller med de som var i styret for Sørsivegen. Imidlertid var det ikke alt de bragte til torgs. «Du kommer ikke helt frem med meningene dine», mente en skogeier-informant, «jeg tror det er veldig mange meninger, forskjellige meninger – noen er kanskje mer positiv [til veibygging], og noen mer i tenkeboksen ennå». Ikke ble det sagt i årsmøte at en mente det gikk for sakte, fikk vi forskere høre, og ikke ble det sagt at ting skulle ha vært gjort i omvendt rekkefølge. Det var ikke noe poeng å si på årsmøtet at en skulle ha lagt større vekt på ressurskartleggingen og oppdateringen av skogbruksplanene først før en begynte med veiplanleggingen. «Ting er kommet så godt i gjenge at det må bare gå – nytter ikke å reversere det nå», slo en skogeier-informant fast. Det å ta det opp nå da det ikke nyttet å endre på det, ville bare skape dårlig stemning. For øvrig var det klart fra årsmøtet at det nå skulle «satses på skogbruksplaner og ressurskartlegging», og det syntes å gjøre det enda mer unødvendig å bringe spørsmålet om rekkefølge til torgs. Vi forskere fikk ikke inntrykk av at de aktuelle skogeierne ikke kunne ha kommet med sine eventuelle kritiske bemerkninger hvis de hadde villet. Vi opplevde ikke at de formidlet det sosiale klimaet i Sørsivegen slik. For oss fremsto det mer som at en selv holdt seg tilbake, og vi antar at en holdt seg tilbake av to grunner. For det første antar vi det var knyttet til at en fremdeles ikke hadde kommet til den endelige avgjørelsen om veibyggingen og den vanskelige diskusjonen som måtte tas hvis skogressursene viste seg for små eller akkurat i grenseland til å gjøre veien økonomisk gunstig. Dermed var det ingen vansker i å være med så langt. For det andre antar vi at en holdt seg tilbake på grunn av kvalitetene i de sosiale relasjonene i Sørsivegen. Dette formidlet vi fra første intervjurunde, og i andre intervjurunde hørte vi ikke at dette hadde forandret seg i negativ retning. De i fronten for Sørsivegen, spesielt Bergsmo og Opdal, men også det øvrige styret og de offentlige ansatte, ble omtalt i positive ordelag. Og hvorfor skulle en, hvis en var fornøyd og syntes de gjorde «et bra arbeid», kverulere for å markere seg? Spørsmålet var en av skogeier-informantenes. Han fortsatte: «Det har jo ingen hensikt. Det blir det jo ikke noe samarbeid av. Du kan gjøre det, men ikke for enhver pris – hvis du er fornøyd.»

De mange mulighetene en skogsbilvei kunne gi i tillegg til fysisk og økonomisk nytte, ble omtalt i andre intervjurunde som i den første og også av andre informanter enn i 2011. Bygdeborgen var i 2012 fremdeles forstått som noe som kunne være interessant å utnytte – både skolen og andre kunne være «interessert i den». Og bygdefolket kunne

generelt ha nytte av veien til fritidsaktiviteter, ble det hevdet, en kunne ha tursti, sette ut poster, få ridehestene av Dalbygd-veien og over til skogsbilveien for det var mindre trafikkfarlig. Det kunne ha vært interessant, påpekte en skogeier-informant, «om noen hadde vært skikkelig kreativ og funnet ut hva vi kunne bruke den veien til. For jeg tror vi kunne ha brukt den til uhyggelig mye som vi egentlig ikke aner». Det trengtes ikke nødvendigvis å tas inn nå i Sørsivegen, svarte den aktuelle skogeier-informanten da han ble spurt om det, men hvis prosjektet stoppet opp på ett eller annet vis «kunne det ha vært greit å ha begynt å belyse ting for å få litt giv i prosjektet igjen – hatt noe sånt på lager og hatt på input for å motivere igjen». Akkurat ved intervjudispunktet syntes ikke giv i prosjektet å være manglende. Det er da også symptomatisk for situasjonen at flere av skogeier-informantene påpekte at det ikke hadde vært nødvendig for de i fronten for Sørsivegen å argumentere ovenfor skogeierne om fortsatt deltakelse. Behovet for argumentering frem til intervjudispunktet hadde angivelig ikke vært til stede fordi ingen hadde «ytret seg om at de vil melde seg ut», fordi «alle virker jo så interessert og de har jo møtt opp», og fordi «vi har vel i utgangspunktet hatt stor interesse for en vei der alle sammen»²².

Med deltakelsen over et par år i Sørsivegen hadde en blitt aktivert og en hadde lært. At en hadde lært var tilfellet også blant de av skogeier-informantene som tidligere hadde vært egenaktive i skogen eller òg delvis var det nå i mer beskjedent omfang. En av skogeier-informantene hadde sitt fokus på jordsiden av gårdsdriften mer enn på skogen, og påpekte at ressursene hans ikke strakk til for «å forvalte skogen så godt som jeg burde». I så måte budbar han det samme som fulltidsbøndene i Ytterøy skogring (se kapittel 3). I bakhodet lå det imidlertid «hele tida at jeg burde ha vært en mer aktiv skogbruker enn jeg er». Han var en «veldig passiv skogeier», hevdet han, men med Sørsivegen hadde han «liksom blitt tvunget litt mer» til å aktivere seg, og det var en fordel i egne øyne. Den største nytten med prosjektet så langt for hans del, var den informasjonen «som jeg nærmest har fått gratis i forbindelse med prosjektet». Han hadde deltatt i noen møter i regi av prosjektet, «og der har det blant annet vært fagfolk fra skogmiljøet til stede og orientert», det være seg eksempelvis om skogfond og nye skogbruksplaner. «Det er kanskje informasjon som jeg ikke hadde skaffet meg på andre vis», lød refleksjonen hans over egen situasjon. En annen skogeier-informant snakket om det samme, men formulerte seg noe annerledes. «Det er klart», påpekte han, «du lærer jo noe hele tida – uten at jeg skal sette fingeren på noe spesielt da. Når du er på et sånt møte og får litt fakta, så får du noe nytt». Det at de offentlige ansatte i skogbruket deltok i møter, forsto skogeieren som verdifullt: «Sånn som nå, Per Odd [Rygg] og Jan [Olsen] er med, og de er jo med på og drar positivt.» De var med på å inspirere og de satt på «kompetanse, viten», «så vi får nå svar på det meste». I tillegg var «Arne, Bjørn Ludvig og Svein godt budd», og de tre i styret var «ikke uforberedt. Vi får jo svar når vi spør». I intervjuet med en tredje skogeier-informant inngikk ikke møter og deres innhold som aspekt, men kompetanseheving var i fullt mon til stede. Det

22 Informantutsagn fra tre skogeiere.

kom til uttrykk i en lengre intervjusekvens, en sekvens vi forskere synes det er høvelig å avslutte kapitlet om Sørsivegen med:

- Forsker: Opplever du at veiledning av og økt skogbrukskompetanse hos dere skogeierne har vært noe Sørsivegen har viet oppmerksomhet?
- Skogeier: Nei-i. Vi vet vel i utgangspunktet at vi har altfor lite kjennskap til skogen vår, de aller fleste av oss.
- Forsker: Det er erkjent det?
- Skogeier: Ja, den er erkjent. Og det er ikke snakket eller fokusert på at vi kanskje hever den, men det vil vi helt naturlig gjøre.
- Forsker: Fordi at dere er med, tenker du?
- Skogeier: Ja, er med, og så blir det et nytt tema vi diskuterer. Istedenfor å diskutere kua så diskuterer vi kanskje skogen i dag. Med at det begynner å snakkes skog. For det gjør vi jo vanligvis ikke.
- Forsker: Nei, dere gjør ikke det?
- Skogeier: Nei. Om vi treffes så diskuterer vi aldri skog.
- Forsker: Nei, det er ku?
- Skogeier: Det er ku mye, eller jord. For skogen har så liten økonomisk interesse for oss, så derfor har den egentlig ikke vært fokusert på. Men det vil den vel bli gjennom det her prosjektet.
- Forsker: Og sånn tenker du, at da får dere økt kompetanse?
- Skogeier: Ja. Da begynner vi å diskutere skogen, og da heves kompetansen òg. Interessen heves, og da får du snart interesse for å heve kompetansen òg.
- Forsker: At du er mer villig til å investere for å skaffe deg kompetanse?
- Skogeier: Ja, ja. Du vil jo få det når det begynner å settes fokus på ting.

3. Skogringene i Levanger og Frosta, Ytterøy skogring

Forfatter: Gro Follo

3.1 Om Skogringene i Levanger og Frosta

Feltprosjektet i Levanger og Frosta kommune i Nord-Trøndelag har vi i tidligere publikasjoner fra «Fra ti til en» omtalt som «Skogringene i Levanger og Frosta». Det vil vi gjøre også i denne rapporten. Feltprosjektets presise navn er imidlertid «Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket i Levanger og Frosta». Prosjektet er tett relatert til det såkalte «Skognettverk Innherred» hvor også kommunene Verdal, Inderøy²³, Steinkjer og Verran inngår. Torgunn Sollid var i begynnelsen prosjektleder for så vel Skogringene i Levanger og Frosta som for Skognettverk Innherred. Sommeren 2011 sa Sollid opp stillingen, og på tidlighøsten ble hun erstattet av Ståle Johansen som prosjektleder.

For Skogringene i Levanger og Frosta skal vi hente informasjon fra prosjektbeskrivelsen til prosjektet, mottatt 25.1.10. I motsetning til de tre øvrige feltprosjektene hadde Skogringene i Levanger og Frosta tidligere eiendomsoverbyggende samarbeid å bygge på da feltprosjektet startet. I perioden 1.1.99 til 31.12.01 ble nemlig prosjektet «Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket» gjennomført i Levanger, Frosta og Verdal. Til sammen ble det da dannet 16 skogringer. Flere av skogringene fortsatte en kort periode etter at prosjektet var avsluttet. Ut fra det en i 2010 hadde oversikt over var det imidlertid på det tidspunktet bare en av skogringene en kunne si var delvis i funksjon. Ved oppstarten av feltprosjektet ønsket en å ta utgangspunkt i noen av skogringene for å prøve om det var mulig å starte dem opp igjen. Det påpektes dog at det ville være andre satsingsområder som var mer aktuelle i feltprosjektet enn i det forrige prosjektet. Samtidig ble det sagt at det var interessant å starte opp nye skogringer med andre utgangspunkt for et slikt nabosamarbeid. Når det gjelder skogbruksplaner og liknende, gjennomførte Levanger skogtakst i 2007/2008, mens Frosta hadde skogtakst fra 1999. I feltprosjektet så en det ønskelig å få utviklet et opplegg for bruk av ressursoversikter/skogbruksplaner som verktøy for skogaktivitet på egen eiendom og samlet i den enkelte ringen.

Målsettingen for Skogringene i Levanger og Frosta lød: Skogringer som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket i Levanger og Frosta.

Følgende delmål var satt opp:

- Bidra til etablering av 5 skogringer, hvorav minst 2 bør være nye.
- Skogringene definerer et eller flere satsingsområder for det eiendomsoverbyggende samarbeidet.
- Kompetansehevende tiltak skal knyttes til aktivitetene.

²³ Da Skogringene i Levanger og Frosta startet, var Mosvik en egen kommune og inngikk i Skognettverk Innherred. Fra 2012 ble Mosvik en del av Inderøy kommune (Store norske leksikon 2012).

En satte opp følgende tema og tiltak som kunne være aktuelle å ta utgangspunkt i for etablering av det samarbeidet som skogringen var:

- Skogringene kan samarbeide om alle aktuelle skogbruksaktiviteter som planting, ungskogpleie, tynning, sluttavvirking, drift i vanskelig terreng etc. En slik koordinering kan gi en mer fleksibel og sikker aktivitet for entreprenører ved at skogringene går ut felles med aktuelle oppdrag innenfor skogringens område. Dette kan også gi en bedre posisjon for å forhandle om pris.
- Kobling mot hovedplan for skogsveier. Nybygging og ombygging/opprusting av eksisterende veganlegg. Vegforeningas medlemmer utgjør skogringen. Felles tiltak knytta til hogst, skogkultur-tiltak, tynning i vegens nedslagsområde kan koordineres.
- Kompetansehevende tiltak, som f.eks. arrangere Aktiv Skogbrukskurs/andre aktuelle kurs for de skogeierne som er med i skogringene.
- Årsplanlegging og langtidsplanlegging av skogbruksaktivitet i skogringen.
- Felles 'bestilling' av skogbrukstiltak i skogringen det enkelte år. Det gjelder da tiltak hvor arbeidskraft og entreprenører skal leies inn for å utføre tiltakene. Det vil i den sammenheng være viktig å oppnå økonomiske fordeler, både vedr. kostnad med tiltaket, og ved avirking en høyere tømmerpris ved levering av et større kvantum.
- Tett samarbeid i slike skogringer gir mulighet for et eiendomsoverskridende overblikk over skogen, noe som kan gjøre at en får optimalisert utnyttelsen av ressursen.
- Det sosiale aspektet ved tett samarbeid i slike skogringer.

For Skogringene i Levanger og Frosta så en for seg at det skulle være ei styringsgruppe med representanter fra de fem skogringene, skogbrukssjefen og styringsgruppa for Skognettverk Innherred. Fylkesmannens representant var tenkt å være observatør. Som prosjektbeskrivelsen sa, ville denne styringsgruppa ikke kunne være fullstendig før de fem skogringene var etablert.

Statusen i Skogringene i Levanger og Frosta ved overgangen 2012/2013 er at en har greid å etablere ett skogeiersamarbeid, nemlig Ytterøy skogring, og ikke fem som målet var. Det er da heller ikke etablert noen styringsgruppe for Skogringene i Levanger og Frosta. Det er imidlertid ikke å si at feltprosjektet er uten styrende strukturer. Arbeidet med Skogringene i Levanger og Frosta inngår nemlig i arbeidsoppgaver som prosjektlederen for Skognettverk Innherred skal gjøre. Denne prosjektlederen har hele tiden hatt en 100 prosent stilling hvorav 20 prosent skulle gå til arbeidet med skogringer. Videre har Skognettverk Innherred en egen styringsgruppe hvor Robert Svarva er leder.

Ytterøy skogring er, som navnet sier, lokalisert til Ytterøy i Levanger kommune, ei øy som er knyttet til fastlandet med fergeforbindelse. Skal vi tro en av informantenes ord, er Ytterøya spesiell i den forstand at det er så mange heltidsbønder der. Som tilfellet var for Sørsivegen, befinner også Ytterøy skogring seg i norske skogstrøk. Skogringen var ikke med i 1999-2001 da en hadde forrige runde med skogringer i området, og Ytterøy skogring hadde sitt oppstartsmøte 15.11.10. Prosjektlederen for Skogringene i Levanger og Frosta er langt fra så integrert i Ytterøy skogring som prosjektlederen for Sørsivegen er i Sørsivegen. Det blant annet fordi ingen av de to som har hatt prosjektlederstillingen (Sollid og Johansen) er skogeiere som deltar i Ytterøy skogring. De ni

skogeierne som skogringen består av, ønsket ved oppstart ikke å ha så mye formalia. Det eneste vi forskere har funnet av formelle forhold, er at skogeierne har skrevet under på en «avtale om Ytterøy skogring». Denne avtale-underskrivingen var initiert av en skogbruksansatt som var med i arbeidet med skogringene i 1999-2001. Slik vi har forstått det, tilsa erfaringene fra den gangen at det kunne være gunstig å ha en form for avtale med skogeierne om ringdeltakelse. Dette kunne bidra til at noen i skogringen hadde noe ansvar for at «saker og ting blir fulgt opp», som en feltprosjektaktør derfra formulerte det. I avtalen står det at formålet med skogringen er å «drive et aktivt skogbruk», og at ringen i hovedsak skal fungere som et samarbeid om arbeidskraft og med skogkulturarbeid som hovedarbeidsområde. Avtalen påpeker at skogringen i tillegg til å være arbeidskraftring, også kan samarbeide om skogbruksaktivitet på andre områder. Avtalen har en del flere punkt. Det heter seg for eksempel at medlemskapet i ringen er bindende i ett år fra tidspunktet den ble underskrevet og datert og ringen startet opp. Videre er det i avtalen blant annet nevnt både styre, årsmøte og at ringens leder skal velges blant styremedlemmene. I intervjuene med skogeierne i skogringen hører vi forskere knapt om denne avtalen, og skogeierne synes ikke å forholde seg særlig til den. Det er i overenstemmelse med skogeierens ønske om lite formalia og lite byråkrati. I skogeier-informantenes beretninger er det da heller ikke mye om noe styre, dets valg av ringleder eller avholdelse av årsmøte. Derimot sa en av skogeierinformantene eksplisitt at «det var snakk om å velge styre, men det så vi ikke for oss. Det trengte vi ikke. Vi begynte med en kontaktperson i første omgang». Denne personen var Henrik Sandstad.

Statusen i Ytterøy skogring da skogeier-informantene ble intervjuet første gang (se nedenfor), var at de, ifølge en informant, hadde hatt 3-4 møter hvor de hadde tatt for seg hva skogringen skulle drive med. Det ble ikke fordret at alle i skogringen skulle være egenaktive i betydning selv å skulle gjøre skogsarbeid. Videre hadde skogringen etablert et arbeidslag av fire av heltidsbøndene i ringen, og disse hadde vært i skogen til en av arbeidslagets deltakere 5-6 ganger. Den første gangen ungskogpleien skulle gjøres møtte det også opp noen som ikke var med i arbeidslaget. Der i gapahuken diskuterte de litt hvilke trær som burde stå igjen ved ryddingen, før de fortsatte diskusjonen inne i feltet: Dette må bort, og hvordan har du villet gjøre dette? Bålkaffe, ble det fortalt oss forskere, var like viktig som å ta med seg saga. Ungskogpleien var tenkt som en form for byttarbeid, men de var ikke kommet rundt hos de fire i arbeidslaget. De hadde da heller ikke arbeidet i skogen til de andre medlemmene av ringen. Disse skulle i så fall ha betalt en viss timepris for det arbeidet arbeidslaget gjorde. Et annet omtalt alternativ ved første intervjurunde var at en gjennom skogringen kanskje kunne kjøpe tjenesten ungskogpleie av noen eksterne.

Ved andre intervjurunde var situasjonen i Ytterøy skogring at arbeidslaget ikke hadde vært aktivt på lenge. Det var også lite annet som syntes å ha skjedd i skogringen siden forrige gang skogeierne ble intervjuet. Selv om Ytterøya ble truffet av storm rundt nyåret 2011/2012 og skogeier-informantene til en viss grad hadde blitt rammet av det, var ikke vindfelling og opprydding etter den årsak til fravær av aktivitet i skogringen.

3.2 Datainnsamling og metode

Fra Skogringene i Levanger og Frosta er skogeierne vi intervjuer fra Ytterøy skogring. Den første datainnsamlingen fra disse skogeierne fant sted i januar 2011. Follo intervjuet da fem av skogeierne separat og ansikt-til-ansikt. Follo hadde på forhånd fått opplysninger om medlemmene i Ytterøy skogring fra prosjektleder Sollid. For å finne de av skogeierne som skulle bli forespurt om de kunne tenke seg å bli intervjuet, brukte Follo i hovedsak loddtrekning. I begynnelsen av desember 2010 sendte hun den skriftlige henvendelsen til de potensielle skogeier-informantene. Henvendelsen var skåret over samme lest som den som gikk til skogeier-informantene i Sørsivegen. Samtlige av de fem Ytterøy-skogeierne som ble spurt først, svarte ja. Dette var unikt for Ytterøy skogring. For de øvrige tre feltprosjektene måtte nemlig Follo sende ut flere omganger med brev for å få nok skogeiere til første intervjurunde.

Intervjuene fra den første runden med skogeierne fra Ytterøy skogring varte fra ca. 45 minutter til ca. to timer. Intervjuene ble tatt opp på bånd. Follo skrev så referat fra dem, og referatene er på mellom seks og åtte sider, enkel linjeavstand. Intervjuguiden som ble brukt var tilsvarende den for Sørsivegen. Analysen gjennomførte Follo slik den ble gjennomført for Sørsivegen: Fortrinnsvis bruk av referatene, men med godt kjennskap til de muntlige versjonene av intervjuene.

Den andre runden med intervju av skogeier-informantene fra Ytterøy skogring skjedde i slutten av mars-begynnelsen av april 2012. Da intervjuet Follo fire av skogeierne ansikt-til-ansikt og hver for seg, mens den femte ble intervjuet over telefon fordi det var slik det passet denne skogeieren best. Den listen over medlemmer i Ytterøy skogring Follo fikk fra prosjektleder Johansen i februar 2012, var nøyaktig den samme som hun hadde fått av prosjektleder Sollid i 2010. Follo sendte i begynnelsen av mars 2012 en skriftlig henvendelse til de samme fem skogeierne som hadde blitt intervjuet ett år tidligere. Henvendelsen var mer eller mindre lik den som hadde gått til skogeierne i Sørsivegen ved andre forespørsel. Også denne gangen sa alle fem skogeierne i Ytterøy skogring ja til å delta. Det gir at fra Ytterøy skogring er det de samme fem skogeierne som er intervjuet i to omganger.

Intervjuene fra andre runde med intervju av skogeierne fra Ytterøy skogring varte fra ca. 45 minutter til ca. en time og 45 minutter. Intervjuene ble tatt opp på bånd, hvorpå Follo skrev referat fra dem. Referatene er på mellom syv og 16 sider, enkel linjeavstand. Intensjonen var å bruke den samme intervjuguiden som ble benyttet ved andre intervjurunde hos Sørsivegen, men det viste seg svært vanskelig. Grunnen til det var, som skogeier-informanter formulerte det, at «det ikke hadde skjedd noe» eller også at skogringen for egen del hadde «ligget brakk». Hva grunnen til det var og hva som eventuelt skulle ha vært gjort for å få noe til å skje, er i forskningsøyemed svært interessant å spørre skogeier-informanter om. Intervjuenes og referatenes lengder viser da også med all tydelighet at det var nok å grave i for forskeren. I analysen har Follo nok en gang fortrinnsvis brukt referatene, men også her med godt kjennskap til intervjuenes muntlige versjon.

3.3 Første intervjurunde

Som tilfellet var for Sørsivegen og skogeierne der, intervjuene med skogeierinformantene fra Ytterøy skogring er det vi forskere kaller «tykke». Intervjuene formidler om mye, de gjør det fra forskjellige vinkler og med dybde. Det gir at vi kunne ha valgt mangt å presentere i denne rapporten. Ut fra det som er rapportens oppgave (se kapittel 1), og for å fange opp noe vi forskere mener er vesentlig med Ytterøy skogring, velger vi å meddele det vi skal ved hjelp av tre overskrifter. Under overskriften «De som begråter skogens tilstand» omtaler vi blant annet en type skogeiere som finnes i Ytterøy skogring, og som kan være en type å spille på i fremtidige forsøk på å få til skogiersamarbeid²⁴. Når en begråter skogens tilstand, vil en gjerne også forsøke å få gjort noe med den. Dette siktemålet fanges inn av overskriften «Å få gjort noe med skogen». Den tredje overskriften, «Dette er 'ikke felles forvaltning'», er hentet fra et utsagn fra en av skogeierne i Ytterøy skogring. Vi skal formidle hva skogeierne på Ytterøya sa om dette, og det innvarsler også det vi skal komme tilbake til i kapittel 6, «Samarbeid om forvaltning, hva er det?»

3.3.1 De som begråter skogens tilstand

I informantenes fortellinger gikk stormen, også omtalt som orkanen, i 1992 igjen som en markert hendelse for skogen på Ytterøya. En skogeier berettet om at det en ikke hadde hogd før stormen «for med den». «Det meste av det som var av tømmer utpå her», påpekte en annen skogeier, forsvant «da vi hadde den nyttårsstormen». Dermed kunne heller ikke skogbruksaktiviteten på øya i betydningen slutthogst, ha vært stor i årene etterpå. Informanten berettet videre at det som forsvant den gangen nå i alle fall var kommet på nivået for rydding i plantefelt, avstandsregulerings-nivå – og at en ganske fort ville komme på stadium tynning. Orkanen ble brukt som et tidsskille – før og etter – før gjorde en dette eller hint, etter gjorde en kan hende noe annet i skogen. Eller kanskje en ikke gjorde noe som helst slik en informant hevdet for egen del: «Etter stormen i -92 reiste det så mye skog» at ingen ting var gjort siden. Helt korrekt viste dette seg senere i intervjuet dog ikke å være, for det var forynget med planting.

Det var først og fremst tilstanden på ungsbogen skogeierinformantene begråt, den ungsbogen som hadde vokst frem etter foryngelsen gjennomført da en hadde fått ryddet opp i den livsfarlige, vindfelte skogen²⁵. «Stormfelt» og «orkanfelt» omtaltes områdene med ungsbog som. «Folk har massevis å gjøre i skogene sine», påpekte en informant, «det er massevis av plantefelt som skulle ha vært ryddet» – og det over hele Ytterøy. «Gjenvokst» og «gror igjen» var uttrykket som ble brukt om skogens tilstand. En av skogeierne hevdet da også at det var et stadig tilbakevendende tema «at det gror igjen», at det var mye sånn at en «bare plantet og så gikk ifra det». Jegeres utsagn ble brukt som verifikasjon om skogens tilstand. Ytterøy har angivelig en av Norges

24 Se for øvrig Follo (2010a) om «Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale». Også Kvale var av denne typen skogeier som syntes det var «gærnt og vondt å se på» hvordan skogen ble fordi den ikke ble stelt, og som på det grunnlag gikk til handling.

25 Informantutsagn.

tetteste rådyrbestander (Ytterøy Utmarkslag 2013), og grunneierne selger rådyrjakt. Generelt på Ytterøya er en for dårlig å stelle skogen, fortalte således en av skogeierinformantene, «det hører vi fra jegere – det er håpløst å skyte i skogen». En annen – som var fullt klar over at det for flere år siden skulle ha vært gjort noe i egen skog – sa det slik: «Det er vel litt alle steder, det. Jegerne klager over at det ikke er til å komme frem i skogen». En tredje viste til at rådyrene gjemte seg i plantefeltene, og at feltene ut fra det var umulig å ha med å gjøre for jegerne. Mangel på rydding av plantefelt og at det grodde igjen, det var den begredelige tilstanden til skogen. At rådyrstammen trolig også ga stort beitetrykk og kan hende beiteskader på skogen, ble ikke gjort til det vesentligste av gruppa av skogeierinformanter. Kan hende var det ut fra en tanke om at alt lauvoppslaget ga mer enn nok rådyrmat.

Rekrutteringen av skogeierne til Ytterøy skogring skjedde på bestemte vis. Skogeierinformantene var samstemte i at invitten om et mulig samarbeid over eiendoms-grensene kom fra andre enn skogeierne selv. Hvilke skogeier-ekstern person som kom med invitasjonen, varierte dog alt etter hvem av informantene som svarte. Noen fortalte at det kom fra skogbrukssjef Arne Ramdal, andre var ikke sikker på om det kom fra Ramdal eller fra prosjektleder Sollid. Invitten var todelt: Først fikk styret i Ytterøy skog-eierlag invitten, deretter forhørte styremedlemmene seg med andre skogeiere om de kunne tenke seg å være med. En så for seg 8-10 deltakere. Det intervjuene avdekker er at den andre runden av invitten ikke skjedde vilkårlig. Derimot gikk invitasjonen om deltakelse til de en ut fra lokalkunnskap visste hadde interesse for skog, interesse for samarbeid eller også muligens hadde skog hvor det trengtes å gjøres en del²⁶. Når det gjaldt det siste, var det ifølge en av informantene underforstått i lokalsamfunnet at spesielle skogeiere hadde skog det trengtes å gjøre noe med, så det behøvde en ikke å diskutere. Om skogen lå ved siden av hverandre, ble ikke gjort til noe poeng. Dermed kunne en også, som en informant påpekte, invitere med dem som en i utgangspunktet trodde var mest positive til å delta. Noe annet var, i en annen informants formulering, «ingen vits» for interessen blant skogeierne på Ytterøya hadde gått ned. Ifølge denne skogeieren hadde skogen blitt nedprioriterte, «det er ikke det vi har tjent penger på».

Gitt rekrutteringen skissert ovenfor endte en i Ytterøy skogring med, etter hva vi forskere fornemmer, positivt innstilte skogeiere som varierte en del: Det var bønder som relativt nylig hadde ryddet, tynnet, hogd eller plantet, og det var på den andre siden bønder som ventet på at den skogen som hadde blitt plantet etter stormen skulle komme seg – og som heller ikke hadde ryddet i den²⁷. Det var bønder som veldig godt likte å holde på i skogen og som forsto skogsarbeid som bonus²⁸, og det var på den andre siden bønder som selv ikke var egenaktiv og hvis skogtilstand var en dårlig samvittighet²⁹. Blant deltakerne i Ytterøy skogring var det, jevnfør hva intervjuene med skogeierinformantene avdekket, ingen av ringdeltakerne som var helt à jour med gjøremålene

26 Informantutsagn fra fire skogeiere.

27 Informantutsagn fra to skogeiere.

28 Informantutsagn fra to skogeiere.

29 Informantutsagn.

i skogene. Imidlertid var det noen av deltakerne som syntes å ha større grunn til å gråte over tilstanden i andre sine skoger enn i sine egne. Andre ringdeltakere syntes å ha like stor grunn til å begråte tilstanden i egen skog. Kraften i Ytterøy skogring, det som holdt skogringen i gang ved første intervjurunde, kom fra de av bøndene som var det vi kan kalle lidenskapelig skogbruksinteressert. Det var fra dem blikket for andre skogeieres skog kom, det var de som begråt den generelle skogens tilstand. Andre bønders villighet til å delta i skogringen baserte seg tilsynelatende mer på egen skogs begredelige tilstand. Uansett, ei heller de sistnevnte bøndene forholdt seg likegyldig til skogen. Det var jo også derfor de hadde blitt forsøkt rekruttert inn.

3.3.2 Å få gjort noe med skogen

Samtlige fem skogeier-informanter hadde sluttet seg til Ytterøy skogring, det svarte de da de ble spurt av oss forskere. Den vesentligste grunnen til tilslutningen var at de ønsket å få gjort noe med skogen. Det kunne jo ha vært mulig å tenke seg at de hadde sagt ja til skogring fordi de sto i et spesielt forhold til den som spurte og ønsket å støtte forespøreren. Intervjuene formidlet ikke at det var slik. Det være seg om forespøreren hadde vært Ramdal/Sollid eller noen av skogeierne. Intervjuene formidlet heller ikke at det var fordi skogeierne eventuelt følte seg beåret over å bli forespurt, selv om det bare var en engere krets som ble det. Og skogeierne hadde slett ikke sagt ja til ring og deltakelse der fordi de ikke hadde annet vettugt å foreta seg. Heller tvert imot, intervjuene avdekket sterk tidsprioritering blant informantene. Nei, de hadde primært sluttet seg til for å få gjort noe med skogen – sin egen eller også andres. Således fortalte skogeier-informantene om at de hadde blitt med i ringen fordi de da fikk se at «ting blir gjort i skogen» og at ting «ble gjort som ellers ikke ville ha blitt gjort». Det ble snakket om å «få skogen mer à jour», om å få «litt mer skikk på skogen» for det «burde» skje noe der. Det var interessant å være med fordi en sloss så mye med lauvskogen i granskogen, ble det sagt, sloss for å holde lauvskogen nede og granskogen oppe. Det ble fortalt om nærstående personer som mislikte å se ustelt skog og bekymret seg over bjørk som pisket i stykker granas topp. Mer generelt snakket enkelte skogeier-informanter om å få opp aktiviteten i skogen, om å øke interessen for skogen, om å få skogeiere «til å begynne å gå ut i skogen å se at det trengs å gjøres noe».

Hvorfor ble det ikke gjort det som angivelig skulle gjøres i skogen? Synspunkter og forklaringer på det kom både fra skogeier-informanter som fikk gjort noe i skogen og de som syntes å få gjort heller lite. Utgangspunktet var skogeiernes situasjon som heltidsbønder. Den fyndige oppsummeringen fra en bonde lød: «Jeg rekker ikke over alt, og da er det ikke skogen som blir prioritert.» Egenaktiv rydding var ikke alternativ for denne informant, og deltakelse i skogringen ble betraktet som en mulighet for å kjøpe tjenesten istedenfor å gjøre skogsarbeidet selv. Andre snakket mer om det som var barrierer for egenaktivitet i skogen. Som alene-bonde utenfor skogringen, kunne det fort være, som en informant påpekte, et tiltak å komme seg ut i skogen på egen hånd. Da kunne unnskyldningene komme raskt og skogsarbeidet ble ikke ble gjort³⁰. «Nei, i dag var det dårlig vær», kunne en slik unnskyldning være. Annet som angivelig kunne forhindre at en fikk gjort arbeidet i skogen, var tanken om at «dette rår jeg ikke med» og da ble det til at en ikke orket. Videre kunne ens tidsplan sprekke fordi det

skjedde noe i fjøset eller andre steder³¹. Eller kanskje en ikke greide å få organisert og planlagt sin egen arbeidsdag som bonde slik at det ble tid nok å komme seg i skogen³². Hadde imidlertid ens hjerte ligget skogen nærmest, for å låne en formulering fra en informant, tror vi at bøndene hadde hatt større driv for å komme seg i skogen. Det så jo vi forskere hos de av informantene som var lidenskapelig skogbruksinteressert. Og de kom seg i skogen selv om de ikke nødvendigvis tjente så mye økonomisk på skogsarbeidet relativt til det de for øvrig holdt på med som bønder³³. For skogeierne generelt og de av dem som ikke er lidenskapelig interessert i skog, antar vi at det ikke kommer til «å skje mer i skogen» hvis de blir mer presset på tid til inntektsgenererende arbeid. Antakelsen og formuleringen kom opprinnelig fra en av bøndene. Da blir det som en annen bonde tilkjennega for egen del, det er så lite inntekt fra skogen at «hvis det ikke blir gjort noe i skogen – vel, så greit». Dette kan være den økonomiske virkelighets harde kår. Blant skogeier-informantene ble det da heller ikke argumentert sterkt for at de skulle få gjort noe med skogen fordi de skulle øke gårdens inntekt derfra. Nei, de skulle få gjort noe med skogen fordi den så ut slik den gjorde, fordi dens tilstand var begredelig.

Ved å samarbeide om å få gjort noe med skogen oppnådde en at det faktisk ble gjort noe i skogen. Arbeidslaget hadde ved første intervjurunde vært til en skogeier. Det ble «rensket opp» traktorveier og en «fikk ned bjørka» og en avstandsregulerte i plantefelt³⁴. «Nå har det skjedd noe stort her», uttrykte angivelig den skogeieren som arbeidslaget hadde utført skogsarbeidet hos, «nå har det blitt drift i skogen òg». Vi forskere antar at han var så «kjempefornøyd»³⁵ med det av tilsvarende grunn som en skogeier-informant mente at en kunne trekke et lettet sukk i og med dannelsen av skogringen:

Men først og fremst tror jeg det var en lettelsens sukk for at det ble laget en skogring, for da får du gjort noe som du har ønsket å få gjort lenge, men som du har følt at du ikke har hatt tid [til] og rådd over.

Det var trolig slikt som «ikke har hatt tid til og rådd over» kombinert med viten om skogens tilstand og at en ikke var likegyldig til skogen, som gjorde at en tidligere sitert skogeier-informant sa at det «burde» skje noe i skogen. Bruken av det modale hjelpeverbet «burde» forteller nemlig vanligvis at det er såkalte normative føringer til stede, og at den aktuelle personen har de aktuelle sosiale normene innpreget i seg. Og er normene innpreget, er en vanligvis heller ikke likegyldig til det normene vedrører – her da skogen og dens tilstand. Skogeier-informantenes forklaringer på hvorfor de som en ring greide å komme seg i skogen mens de som alene-bonde hadde vansker med det, var knyttet til sosiale fordringer internt i ringen. Det ble hevdet at «vi har en som er veldig ivrig» (Henrik Sandstad), og at han var pådriver «slik at vi andre får lyst».

30 Informantutsagn.

31 Informantutsagn.

32 Informantutsagn.

33 Informantutsagn.

34 Informantutsagn.

35 Informantutsagn.

Med det ble det heller ikke så lett å si at en ikke hadde lyst hvis det var dårlig vær³⁶. «Henrik sier vi skal i skogen, så nå må vi bare dra», het det seg, og det ble hevdet at:

[...] er du en to-tre stykker som arbeider sammen, som bestemmer at i morra skal vi ut i skogen, klokka da og da, og da blir det sånn at du må skjerpe deg og bli ferdig med det andre du holder på med for å komme deg dit. Hvis ikke kommer unnskyldningene fort. Men da må vi.

Og «er det to-tre som kommer, så går du ut og får arbeidet gjort».

Ifølge skogeier-informantene kunne de ved å samarbeide om å få gjort noe med skogen, også oppnå mer enn bare å få gjort noe i skogen. Med felles skogsdrift kunne de, ble det sagt, tilegne seg kunnskap om skogsdrift, og det var sosialt, artig og sikkerhetsmessig tryggere å arbeide sammen om skogsarbeidet. Og om en ikke skulle være med i selve skogsarbeidet, kunne deltakelsen i skogring-fellesskapet gjøre at en måtte tenke gjennom «har jeg noe som skulle ha skjedd her da?» Ifølge denne skogeieren presset deltakelsen i fellesskapet frem at en måtte reflektere over skogtilstanden. Videre, en hadde ikke sett for seg å samarbeide bare om å gjøre det rent praktiske arbeidet i skogen i fellesskap. Det hadde òg blitt diskutert om en felles skulle «planlegge avvirkning, tynning og hva som helst». Den respektive skogeieren fortsatte:

Å planlegge det felles fordi vi er jo ikke følt store, og kostnadene ved å få maskinene over hit [med fergen] blir relativt stor. Pluss at de vel synes det er skrekkelig vanskelig, dette her, maskinfolket som skal sette seg på ferga. Alle gjør jo det, synes det er en umulighet bortimot.

Kanskje kunne de dele på fergeutgiftene, sa skogeier-informantene, kanskje kunne det bli lettere å få noen til i det hele tatt å komme hvis flere skogeierdommer inngikk i den tjenesten som skulle kjøpes, og kanskje kunne de akkedere pris på tømmerdrift hvis de samsnakket seg.

Skulle Ytterøy skogring få til samarbeidet om å få gjort noe med skogen, var det visse forhold skogeier-informantene så for seg var vesentlig. De to mest vesentlige forholdene var å få til det sosiale innad i ringen og det at arbeidslaget holdt gløden. De to forholdene er trolig tett knyttet sammen gitt organiseringen av Ytterøy skogring: Slik ringen var ved første intervjurunde, var det arbeidslaget som fremsto for oss forskere som ringens kollektive kraftsenter. Dermed ble det det sosiale i arbeidslaget som var vesentlig, og ikke i ringen generelt. Fikk en til det sosiale i arbeidslaget, ville det høyst sannsynlig også bidra til å opprettholde arbeidslagets glød. Et tredje forhold som ble nevnt som viktig, var at «Arne og Torgunn backer opp». Skogeierinformanten som ytret dette, fortsatte: «Det må av og til være noe større rundt det som foregår i selve ringen.» Trolig var det dette «større rundt» som skogbrukssjefen og daværende prosjektleder skulle bidra til å få til og dermed støtte oppunder med. Ved første intervjurunde sa ikke skogeier-informantene noe som tydet på at det på det tidspunktet var for lite støtte fra Ramdal og Sollid.

36 Informantutsagn.

Det var ingen av skogeier-informantene som kom inn på et mulig fravær av sammenheng, fravær av kohesjonen, mellom de fire i arbeidslaget og de øvrige fem deltakerne i Ytterøyskogring. Det var da heller ikke noen som påpekte at dette kunne bli utfordrende for samarbeidet i Ytterøyskogring. Imidlertid hørte vi forskere i intervjuene at deltakere utenfor arbeidslaget ikke nødvendigvis visste hva som skjedde i og med arbeidslaget. Mangel på informasjon og viten om dette kan føre til at Ytterøyskogring ikke kommer til å henge godt sammen fremover. På den andre siden, skulle en få til noe større rundt det som foregikk i selve ringen, som omtalt i avsnittet ovenfor, vil også de fem skogeierne utenfor arbeidslaget formodentlig kunne delta der. Det igjen vil kunne bidra til kohesjon i ringen. Videre tror vi en skogeier-informant beskrev situasjonen presist med utsagnet: «Det viktigste er at en får til noe av det. At det blir noe praktisk resultat av det. At det vises i skogen at en er der». Viser det i skogen at en er der, antar vi at verken det sosiale og gløden i arbeidslaget eller skogringens kohesjon generelt, trenger å være helt på topp for at skogringen skal forstås som vellykket. Det er at det vises i skogen som er det heles målestokk og det som gir næring til videre aktivitet i skogringen.

3.3.3 Dette er «ikke felles forvaltning»

I Ytterøyskogring samarbeidet en om å få gjort noe med skogen, men felles forvaltning av skog ble det gjerne ikke forstått som av skogeier-informantene. Dette til tross for at en «bestemte sammen», som det ble hevdet, og mangt i våre forskerøyne tilsa at de kom til å holde på med felles forvaltning. Imidlertid syntes skogeier-informantene å ha visse for-forståelser om hva felles forvaltning var, og dette hadde noen karakteristika som ikke var tatt inn i det de selv drev på med og skulle drive på med. La oss starte utlegningen om at dette ikke var felles forvaltning med å utdype hva skogeierne sa om at de bestemte sammen. På litt underfundig vis vedrører trolig det at de bestemte sammen og det at de angivelig ikke hadde felles forvaltning, en og samme sak: Det var ingen som bestemte over den enkelte og dennes skog. Bestemte gjorde en som skogeier selv.

Skogeier-informantene ble direkte spurt: «Ut fra din forståelse, hvordan bestemmes og hvem bestemmer hva det skal samarbeides om?» og «Ut fra din forståelse, hvordan bestemmes og hvem bestemmer organiseringen av samarbeidet?» Et par av informantene påpekte at de ikke hadde bestemt så mye ennå. Noe hadde de dog besluttet, for eksempel hva de skulle samarbeide om, at de ikke ville ha det så veldig formelt i ringen, og de hadde blitt enige om og faktisk gjennomført noen arbeidsdager i skogen. For det som var besluttet var det helt klart at de hadde en opplevelse av at de bestemte sammen. Det går frem av blant annet følgende sitat fra forskjellige skogeier-informanter:

- «Det er fellesskapet» som bestemmer
- «Det er en demokratisk bestemmelse»
- Tanken er at «det er det vi i ringen som skal diskutere oss frem til»
- Det er «vel opplyst samvelde». Det er høyt oppunder takåsen, «så det er ikke noe problem å si hva du mener».

Selv om skogeier-informantene forsto det slik at de bestemte sammen, var det en som

ble forstått som å lede an. Det var Henrik Sandstad. Vi forskere fikk høre om Sandstad da vi spurte om det var noen særskilte som var i fronten for Ytterøy skogring, og hvem det i så fall var. Sandstad hadde, ble det sagt, en formell posisjon som ringleder, han innkalte til møter, var møteleder, tok kontakt og innkalte når arbeidslaget skulle i skogen. Videre ble det uttrykt at Sandstad var veldig ivrig og en motivator, han tok initiativ og «pushet» på. Helt bekvem med at Sandstad skulle være «i fronten», var det dog noen skogeier-informanter som ikke var. En informant ønsket ikke å omtale Sandstad som «i fronten», men ville heller bruke uttrykket «pådriver» på ham. En annen ville ikke kalle ham leder, men heller en organisator. Og en tredje påpekte at selv om Sandstad pr. definisjon var møteleder på møter, ble han «overkjørt som alle andre når forsamlingen tar av». Det gikk veldig klart frem av intervjuene at Sandstad ikke ble oppfattet som en som bestemte over de øvrige deltakerne i Ytterøy skogring. Det skulle de også trolig ha hatt seg frabedt gitt hva som ble sagt om å få tredd noe ned over hodet.

Utsagn om å få tredd noe ned over hodet kom da skogeier-informantene ble spurt om de hadde noen betenkeligheter med å delta i samarbeidet Ytterøy skogring eller om de frem til intervjutidspunktet hadde hatt noen omkostninger i forbindelse med samarbeidet. Oppsummert viste svarene deres at de verken hadde betenkeligheter eller hadde opplevd omkostninger. Riktignok ble det fra en informant hevdet at skogbrukssjef Ramdal «presser på for å få» til ringen og at iveren fra skogeierne selv kan hende ikke var den helt store, men det hørtes ikke ut som dette ga skogeieren noen betenkeligheter. Videre, den eneste omkostningen vi fikk høre om, og da påpekte vi at vi forsto omkostning som noe mer enn bare i form av penger, var slitasjen på motorsagen. Og den omkostningen syntes ikke respektive skogeier å ta nevneverdig tungt. Hva som kunne ha vært betenkeligheter, kom frem da skogeier-informantene utdypet hvorfor de ikke hadde noen betenkeligheter. En påpekte at hadde ikke skogbrukssjefen vært så positiv og en ikke hadde kjent ham så godt, hadde dette vært helt annerledes. Annerledes hadde det tydeligvis også vært hvis det ikke hadde vært en viss fleksibilitet i arbeidsdeltakelsen. På den ene siden var det lagt opp slik at en kunne være med i ringen om en skulle være med på arbeidet i skogen eller ikke. På den andre siden var en i arbeidslaget angivelig fleksibel med hensyn til deltakelse. Fikk en ikke tid til å møte til arbeidet i skogen, «så går det bra for det» – hvis ikke hadde bruk av tid vært en betenkelighet. Størst betenkelighet med å delta i skogringen syntes de imidlertid å ha hatt hvis noen hadde begynt å bestemme over dem. Det gikk frem idet en skogeier-informant avkreftet at en hadde noen betenkelighet, og så utdypet det ved å si: «Jeg bestemmer selv hva jeg vil ha gjort og ikke, så det er ingen som kommer og trer noe ned over hodet på meg.» Eller som en annen påpekte, det ville ha vært et «minus» ved et slikt samarbeid hvis noen «trer ting ned over hodet på folk». Og en tredje utfylte sitt svar om betenkeligheter ved å si: «Jeg ser ikke på det her samarbeidet som noe samdrift eller noe slikt, for det er jeg selv som tar avgjørelsene og valgene.» Det lå i måten å si det på og tonefallet at det ville ha vært en betenkelighet hvis en ikke fikk ta avgjørelsene og valgene selv.

La oss nå se nærmere på hva skogeier-informantene sa om det de skulle holde på med

i Ytterøy skogring og om at dette ikke var felles forvaltning. Slik svarte en informant på spørsmålet om hva en skulle samarbeide om:

Det er det at vi snakker mer i lag, slik at vi innad i den ringen kan fortelle planene våre med skogen. Jeg har aldri snakket med andre om hva som skulle skje i skogen, men nå så går det an å treffes, og så har vi det sånn at det går an å samordne mer, eksempelvis ved innleie til hogst, tynning. [...] Det er jo et prosjekt. Det som er meninga nå, det er å prøve å få snakket litt. Og det er jo det som er tanken nå, å forsøke å få opp aktiviteten i skogen – og snakkes litt.

Litt senere i intervjuet ble skogeieren spurt om det inngikk felles forvaltning av flere skogeieres skog i dette. Svaret lød: «Det har ikke vært snakket om det. Det er den enkelte som går inn og føler hva som skal gjøres. Det legges frem, og så kan en se om det kan koordineres.» Med andre ord, det at en skulle snakke mer i lag om det som skulle skje i skogen, fortelle hverandre om planene sine med skogen, samordne mer og vurdering av koordineringsmuligheten, inngikk ikke i eller var ikke tilstrekkelig til at dette ble omtalt som felles forvaltning. En annen skogeier-informant svarte slik på det samme spørsmålet om felles forvaltning: «Det blir nå gjort det samme på alle eiendommene, men noen 'masterplan', hva du ønsker med skogen, det tror jeg blir individuelt.» Ei heller det at det nå ble gjort det samme på alle eiendommene og den prosessen som i våre forskerøyne nødvendigvis må skje for å få til det, var forstått som noe som skulle tilsi at dette var felles forvaltning. Tilsvarende fant vi hos en tredje skogeier som forsto at en i skogringen skulle samarbeide om følgende: «Når vi snakker samarbeid, så gjelder det sånt rent praktisk arbeid ut i skogen i fellesskap. [...] Men det gjelder òg å planlegge det felles.» Dette «det» som skulle planlegges felles, var trolig «avvirkning, tynning og hva som helst» ettersom det var det skogeieren tidligere i intervjuet hadde snakket om. På spørsmålet om det inngikk felles forvaltning av flere skogeieres skog i dette samarbeidet, var svaret at det ikke innebar det. Informanten ble da direkte spurt: «Så den planlegginga dere gjør sammen, det vil du ikke definere som felles forvaltning?» Svaret var «nei».

Våre forskerspørsmål ble: Hvorfor er ikke felles planlegging felles forvaltning? Når blir samarbeid felles forvaltning? Hvorfor virket det som felles forvaltning var noe uønsket? Spørsmålene vokste frem fra det skogeier-informantene i Ytterøy skogring formidlet. Så vesentlig forsto vi forskere disse spørsmålene sett i lys av hva prosjektet «Fra ti til en» skulle si noe om, at vi ved andre intervjurunde dyptgående forsøkte å finne ut av hva skogeierne forsto med felles forvaltning. Hva vi da ble formidlet, presenterer vi i kapittel 6. Fra den første intervjurunden med skogeierne i Ytterøy skogring, skal vi nå bare påpeke at en vesentlig grenseoppgang for dem mellom felles planlegging og felles forvaltning syntes å være hvorvidt en som skogeier bestemte selv eller ikke. For skogeier-informantene i skogringen var det, ifølge dem selv, utvilsomt slik at de bestemte selv. Skal situasjonen for Ytterøy skogring formuleres fyndig, blir det: De hadde ikke felles forvaltning fordi de bestemte selv, og de bestemte sammen fordi Henrik Sandstad ikke bestemte for dem. Det siste ville nemlig ha innebåret at de hadde felles forvaltning.

3.4 Andre intervjurunde

Ved andre intervjurunde i 2012 var det tydelig at Ytterøy skogring var i negativ endring. Ut fra hva forskningsprosjektet «Fra ti til en» skulle besvare av problemstillinger, var det i våre forskerøyne like verdifulle data som de vi ville ha fått hvis Ytterøy skogring var i full vigør. Det fordi situasjonen for skogringen i 2012 kunne si noe eksempelvis om hva som hemmer bruk av eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere – hvilket er ett av målene for forskningsprosjektet. Vanskene, stillstanden – «det blir mat for Gro [Follo]» var da også et utsagn vi fikk referert fra en skogeier-informant. Vi tror verken skogeieren som gjenga uttalelsen eller feltprosjektaktøren som angivelig hadde ytret det, tok lett på situasjonen. Det var jo ikke at de hadde ønsket en slik endring fra 2011 for å gi oss forskere gode data. Det var mer at når situasjonen var slik den var så kunne den om ikke annet gi forskerne innsikter. Selv hadde de nok, antar vi, ønsket at skogringen hadde stor aktivitet. Vi skal først presentere det som var i negativ endring, deretter skal vi svært kort peke på at det var en vilje til revitalisering.

3.4.1 I negativ endring

Det hadde «ikke skjedd noen ting» siden forrige intervju, og «ingen ting» foregikk for øyeblikket. Det var en skogeier-informants oppsummering av ståa i skogringen. En annen skogeier sa det slik: «Den har jo ligget brakk da, for min del i hvert fall. Jeg er litt usikker på hvor mye aktivitet de andre har holdt på med.» To andre fant det tilsynelatende enkelt å svare på hva som hadde skjedd og nå skjedde i skogringen. Svarene deres lød: «Jeg tror ikke det har skjedd noe» og «jeg tror ikke at det skjer noe». Unntaket var et møte som nylig hadde vært³⁷. I skogen hadde det dog ikke skjedd noe. «Det ble ikke noe sist året nå da, i fjor høst», påpekte den femte skogeier-informanten.

Hvorfor hadde det ikke skjedd noe i og med skogen? Skogeier-informantene selv gir noen forklaringer på dette, og vi forskere skimter noen andre aspekter ved det de formidler. Vi skal omtale fire moment.

For det første, skogaktiviteten i skogringen var tydeligvis forstått i utgangspunktet å skulle være sykklisk: En periode med aktivitet i skogen, så en stund uten aktivitet, deretter med aktivitet igjen, osv. Dette var knyttet til trekk ved gjøremålet arbeidslaget skulle utføre i skogen og det andre de hadde å gjøre på gården som bønder. «Ungskogpleie, det er om høsten», konstaterte en av skogeier-informantene som inngikk i arbeidslaget, «det er da en kan ha tid til å gjøre det. Og finest forhold – normalt». På høsten, når en var «ferdig med utearbeidet, å pløye og å kjøre frau og – det er den tida og frem til jul kanskje, til nyåret som det går an», het det seg fra en annen skogeier. Det var angivelig snøen som stoppet ryddingen, det «å forrå inn gjennom plantefeltene med trærne full av snø, av bløtsnø» var ikke noe å ønske. Og våren, den kunne en tydeligvis bare glemme. Da tok våronna all tid og i tillegg hadde «de fleste av oss vel en dunge ved som skal ordnes». Sommeren var heller ikke noe tid, da var det både åte

³⁷ Informantutsagn.

(insekter) og varme³⁸. Med høsten igjen som eneste årstid ungskogpleien ble forstått å kunne gjøres på, var tidsvinduet for aktiviteten redusert til omtrent $\frac{1}{4}$ av hva det ville ha vært hvis hele året hadde inngått som mulig tidsrom.

For det andre, med kun høsten som tidsvindu for ungskogpleien ble aktiviteten veldig avhengig av at det tidsmessig passet de i arbeidslaget å gjøre arbeidsstykket akkurat da. Det gjorde det ikke høsten 2011, den eneste høsten som hadde vært mellom første og andre intervjurunde. I intervjuene gikk det frem at «det var flere som ikke hadde anledning» da, og vi forskere fikk høre om hjelp til restaurering av hus barn hadde kjøp og planleggingsprosesser i forbindelse med nybygging av fjøs. Det vil ikke overraske oss om disse gjøremålene hadde blitt lagt nettopp til høsten (og muligens vinteren) ut fra de aktuelle bøndenes betraktninger om hva som var optimalt tidspunkt for den slags ut fra deres øvrige årstids- og væravhengige jordbruksaktiviteter. Tid var en knapp ressurs for skogeier-informantene, det berørte vi da vi presenterte funn fra første intervjurunde. Virkeligheten hadde ikke endret seg til det bedre i så måte, kanskje heller tvert om, gitt husrestaurering og alt forberedende arbeid som må gjøres før nytt fjøs kan bygges. Videre ble det berettet om at en deltaker i arbeidslaget hadde økt sin innsats på jordsida av gårdsdriften. En ytterligere tilstrømming på tidsressursprioriteringene fra første intervjurunde i kombinasjon med et knapt tidsvindu for ungskogpleien (høsten), ga at det å få til arbeidslagets arbeid i skogen ikke ble «bare bare. Det er mye som skal klaffe, og da begynner det å tynnes ut i rekkene». Videre hadde ikke været akkurat hjulpet skogeier-informanter til å tids-prioritere ungskogpleie-aktivitet i skogringen. Det hadde vært «skitvær» med mye regn. Ettersom en kanskje syntes at en hadde vært «blaut nok» opp gjennom, ga det formodentlig sitt bidrag til tilvalg av de arbeidsstykkene en selv skulle holde på med innendørs og til bortvalg av ungskogpleien³⁹.

For det tredje, fravær av positiv respons internt i skogringen innebar trolig en slitasje på ringens lidenskapelige skogbruksinteresserte. Dette var de som ved første intervjurunde hadde holdt ringen i gang og gitt den kraft. Sannsynligvis hadde det ikke vært nødvendig at samtlige fire i arbeidslaget hadde møttes for ungskogpleie. Vi forskere antar at det ville ha vært tilstrekkelig at tre møtte, ja kanskje også av og til bare to. Vi er imidlertid overbevist om at skulle en orke å dra dette måtte det være en viss positiv respons fra de andre. Noen måtte innimellom si ja til forespørselen om en skulle møtes, hvis ikke ville det bli fryktelig tungt og en ville slutte å spørre. Det var da også det vi ble fortalt hendte.

Det fjerde og siste momentet vi skal ta med i denne rapporten er fravær av tilstrekkelig resonans med andre/annet utenfor skogringen. Vi ber leseren legge merke til at vi nå snakker om resonans, ikke respons. Respons er en re-aksjon på ens egen aksjon. Resonans er derimot gjenklang eller at noe svinger sammen med noe annet og at dette

38 Informantutsagn.

39 Informantutsagn.

derigjennom får mer styrke, energi eller liknende. Eksempelvis i mellommenneskelige relasjoner er det fullt mulig å få en positiv respons på noe en gjør uten at det er særlig resonans til stede mellom de aktuelle menneskene. En respons er noe den enkelte gir, resonans må mennesker skape sammen. Når folk sier om hverandre at «det svinger mellom oss», er det nettopp denne resonansen de produserer sammen som omtales. Videre er det fullt mulig for en gruppering av mennesker å gjøre noe som grupperingen får positiv respons på fra andre uten at det som gruppa gjør svinger sammen med det som skjer i det større samfunnet grupperingen inngår i. Uten sam-svingingen med det som er større enn grupperingen, ingen forsterket styrke eller energi til grupperingen på det grunnlaget. For skogeierne i Ytterøy skogring var det ved andre intervjurunde, slik vi forskere vurderer det, ikke tilstrekkelig resonans mellom prosjektleder for Skogringene i Levanger og Frosta og skogringens deltakere til at ringen fikk ekstra energi. I tillegg antar vi at det som skjedde lokalt i skogbruket tappet skogringen for energi heller enn å gi ekstra styrke i en resonans. Det første hadde på visse vis sammenheng med det siste i og med at skogbrukssjef Ramdal inngikk i begge deler. Det fremstår nemlig som vanskelig å gripe det første uten også å ta inn skogbrukssjefens arbeidssituasjon. Så la oss derfor begynne med det som ifølge skogeier-informantenes fortellinger skjedde lokalt.

På Ytterøy var det problemer med veiledningsapparatet⁴⁰. Det ble fortalt om tap av skogbrukslederen på stedet, om et «uhyre stort område» for den enkelte skogbrukslederen, om nyansettelse av skogbruksledere fordi skogeierandelslaget Allskog «så at det ikke gikk det der, det ble jo for lite folk», og om skogbrukslederens sykefravær og svangerskapspermisjon. Det var beretninger om skogeiere som hadde bestilt planter via skogeierandelslaget uten å ha fått dem i løpet av to år, om ikke å bli kontaktet av organisasjonen sin, og om vansker med å komme i kontakt med noen overhodet da «stormen og vinterdrifta generelt kom». En av skogeier-informantene som ikke hadde forsøkt å komme i kontakt med skogbrukslederne, påpekte: «De sier dem er litt vanskelig å få tak i nå da – de som er nytilsatt.» Med referansen til «de sier» indikerte informanten også hvordan en lokal forståelse kunne etableres gjennom småsnakk på stedet. For enkelte av skogeier-informantene syntes den ultimate bekreftelsen på problemene med det private veiledningsapparatet å være at skogbrukslederen ikke kom på Ytterøy skogeierlags siste årsmøte. «Det var dårlig», ble det sagt. At administrerende direktør, Ole Bakke, hadde deltatt, holdt et godt innlegg og fått fortalt mye, jevnfør en annen skogeiers vurdering, bøtte ikke på at skogbrukslederen glimret med sitt fravær. Bakke var en ting, han ble tilsynelatende forstått som å representere «styret»⁴¹, skogbrukslederen var en ganske annen skål. Ei heller skogbrukssjef Ramdal kom. Det fikk en av skogeierne til å ytre: «Det var ingen, skogbrukslederen var ikke her, ikke Ramdal heller.» Det var angivelig første gang skogbrukssjef Ramdal ikke hadde deltatt på årsmøtet til skogeierlaget. En av skogeierne ble spurt om Ramdal pleide å delta. Svaret lød:

40 Informantutsagn.

41 Informantutsagn.

- Skogeier: Han har vært stabil mann, på skogdager og møter og alt. Han har vært når det har vært styremøter. Han har vært jevn, han. Så førstegangen han ikke har fått det til. (Han ler litt.)
- Forsker: Var det rart eller?
- Skogeier: Ja, det var det. Han synes det var det selv òg, tror jeg, men det var vel noe som kom i veien.

Ut fra hva intervjuene formidlet hadde både den aktuelle skogbrukslederen og skogbruks sjefen noe annet de måtte delta på, men det syntes å bli mer forstått at skogbruks sjefen ikke deltok. Det var nok fordi Ramdal over lang tid syntes å ha etablert en relasjon til de aktuelle skogeierne som ga ham mye å gå på sosialt. Han ble omtalt som en som «er veldig positiv, det har han bestandig vært», veldig ivrig til å komme til Ytterøya, og det ble hevdet at «du kan snakke med ham». Det var imidlertid mørke skyer på den kommunale veiledningstjenesten sin himmel. Dette var knyttet til Ramdals arbeidsoppgaver og muligheten for at stillingen hans ble trukket inn idet Ramdal pensjonerte seg. Da kunne det hende, ble det sagt, at den personen som hadde ansvaret for skogbruket i Verdal også fikk med Levanger og Frosta. Det ville i så fall bli en nedtur:

– for sånn som det er nå også så rekker heller ikke Ramdal nesten noe annet enn å fylle ut papir. Han hadde gjerne ville dratt ut litt mer. Men den papirmølla – og når det blir en som skal ha alt, da blir det nå aldri utenom døra.

Skogeier-informantene fra Ytterøy skogring fremsto overbevist om at det var nødvendig med skogbruksaktører som oppsøkte skogeiere – at skogbruksaktørene kom seg utenom døren og på eget initiativ kontaktet skogeierne. Den eneste måten en kunne få skogbruket til å fungere på, var at en hadde:

skogbruksledere, i Allskog sin sammenheng da, som aktivt går ut og snakker med folk istedenfor å bare sitte på kontor og skriver på papir og så eventuelt ta imot de henvendelsene de får.

Denne skogeier-informanten snakket her om skogeiere som ikke drev aktivt sely, som dermed mistet interessen mer og mer, «de her som knapt vet at de sitter på noe». Og disse skogeierne, «de kommer ikke til å gå aktivt ut før noen kommer og dytter på dem». En av de andre skogeierne brukte uttrykket «jage på». Ikke bare trodde skog-eieren at slik jaging, «pushing», var nødvendig og det bestandig. Han mente å vite det, og viste til at det hadde blitt sendt ut folk noen ganger som «forteller oss at ‘nå må dere gjøre det og det og det’». Da hadde det angivelig skjedd noe i skogen en stund, «akkurat da, og så dør det». Konklusjonen hans var: «Så det må noen ut hele tida.» En tredje skogeier-informant påpekte at hvis de fikk ny skogbrukssjef så var det å håpe at de fikk en som kom seg ut i skogen til skogeierne, for «det må være noe aktivitet for å holde det i gang». En skogeier-informant konstaterte at ikke noen kom og sa at «nå er skogteigen din 110 år og står her og råtner. Se til å få det vekk og få noe fart på dette her». Hvorfor kom det ikke noen og sa det? Plantefelt kunne jo bli kontrollert, og skulle noen ha kommet og sagt noe om skogteigen, mente den aktuelle skogeier-informanten, så hadde ikke det vært noe annerledes enn alle de andre instansene som krevde av ham som bonde at «her skal det skje sånn og sånn». Det være seg KSL, Mattilsyn, osv. Den siste skogeieren vi skal referere fra husket da tidligere kommunalt ansatte skogbruksansatte:

dukket opp og vi måtte ut å gå [i skogen]. Det er ikke så dumt, det sjø, for da får du litt fart, og da blir det gjort. Da har de konkrete forslag til hva som bør gjøres, så er det bare å bestille Allskog, og så blir det gjort.

Nå ble lite gjort, og skogeieren hadde «ikke hatt besøk av folk ifra Allskog».

Gitt betydningen skogeier-informanter tilskrev skogbruksansattes oppsøkende virksomhet, var det negativt at den oppsøkende virksomheten hadde blitt mindre og fremover kunne bli enda mer redusert. Denne endringen utspant seg lokalt og det var for skogeierne en uønsket endring. Som person får en gjerne ikke energi av slikt. For Ytterøy skogring var det i alle fall ikke noe ekstra energi å hente fra en sam-svinging med et lokalt skogbruk med positivt løft. Ifølge ringdeltakere hadde nemlig ikke det lokale skogbruket noe positivt løft.

Fravær av tilstrekkelig resonans mellom Ytterøy skogring og prosjektlederen for Skogringene i Levanger og Frosta var, slik vi forskere ser det, relatert både til det særs gode forholdet skogeier-informanter syntes å ha til skogbrukssjef Ramdal og til et høyst ugunstig starttidspunkt for Johansen som ny prosjektleder. Mens Sollid var prosjektleder dro hun, ut fra vårt kjennskap til feltprosjektets utvikling, stor nytte av Ramdals relasjoner til skogeierne. I kontakten med dem kunne hun spille sammen med ham. Av skogeier-informanter ble hun omtalt som «ivrig» og «så positiv til å stå på». Dermed ble det da også opplevd av skogeiere som «litt nedtur» at hun sluttet. Johansen startet på sin side opp tidlig høsten 2011. Da var han ukjent med skogeierne, ringarbeidet og Skognettverk Innherred, og hadde høyst trolig mye nytt å sette seg inn i. Arbeidstidsfordelingen hans skulle være 80 prosent på skognettverk-arbeid og 20 prosent på skogringarbeid. I den prosentandelen skulle han arbeide for å få etablert flere skogringer, og det etter en periode hvor Sollid hadde slitt med å få til det (se Follo og Vennesland 2012). Videre, høsten 2011 fant Ramdal det nødvendig å redusere sin tilstedeværelse i arbeidet med skogringene⁴². Årsaken var et voldsomt arbeidspress grunnet blant annet i at det hadde blitt tillagt ytterligere oppgaver til stillingen hans. Dermed kunne ikke Johansen dra veksler på Ramdals positive skogeierrelasjoner uansett hvor mye Johansen eventuelt skulle ha ønsket det. Det verken som en inngang til skogeierne eller som en videre oppbygging av egen relasjon til dem. Selv med Ramdals bidrag til egen relasjonsbygning kunne det ha bydd på store utfordringer for prosjektleder Johansen å få etablert en tilsvarende relasjon til skogeierne som Ramdal hadde bygd opp over år med stor aktivitet og personlig entusiasme. Vi forskere mener slike relasjoner er svært positive når de finnes, men at de ikke kan forventes med dagens offentlige ressurser til skogbruk. Vår hypotese er at svært mange av dagens skogbruksansatte hadde kommet til kort i en tenkt sammenlikning med Ramdals skogeierrelasjoner. Sånn sett var det ikke optimalt for Johansens skogeierrelasjoner å komme i det sosiale rommet etter Sollid og Ramdal i tospann. Det var heller ikke gunstig for hans potensial for å få etablert resonans sammen med skogringens deltakere. Alt dette skjedde om høsten. Som en av skogeier-informantene sa i intervjurunden i 2012, det var «ikke heldig»

42 Personlig meddelelse fra Ramdal 8.11.11.

at skiftet av prosjektleder kom. Vi forskere vil si at det var særs uheldig, og da fordi skiftet kom på det tidspunktet det kom. Høsten var, som tidligere beskrevet, det tidsvinduet hvor ungskogpleien i Ytterøy skogring kunne skje. Høyst trolig var det akkurat på det tidspunktet at skogringen skulle ha fått tilført ekstra kraft utenfra i dens sykliske bevegelse mellom ikke-aktivitet og aktivitet: Noen ekstra dytt/løft for å komme i gang igjen etter perioden med ikke-aktivitet. Høsten 2011 var behovet ytterligere forstørret gitt fraværet av positiv respons internt i skogringen. Da var imidlertid Johansen trolig, for å bruke en skogeier-informants formulering, «ikke kommet inn i det». Det ble en tids avbrekk i kontakten⁴³. Resonans mellom mennesker kan være avhengig av det som på folkemunne betegnes «personkjemi». Ved gunstig personkjemi kan den mellommenneskelige resonansen etableres svært raskt. For de aller fleste tilfeller vil vi imidlertid våge den påstanden at det kreves en tids kontakt for å få det til å svinge. Den tiden og den kontakten mener vi at skogringens deltakere og prosjektlederen ikke hadde hatt fra han startet opp til andre intervjurunde fant sted i begynnelsen av 2012.

3.4.2 Vilje til revitalisering

I introduksjonen til funn fra den andre intervjurunden sa vi at etter at vi hadde presentert det som var i negativ endring for Ytterøy skogring, skulle vi svært kort peke på at det var en vilje til revitalisering. Det gjøres herved: Blant skogeier-informanter het det seg at «vi har ikke gitt opp» og «vi har bestemt oss for å holde liv i» skogringen.

Akkurat så kort vil vi ha denne påpekningen om vilje til revitalisering – så mye usagt fra vår forskermunn og så mye ugjort fra skogeierne – bare viljen trukket frem. Viljens tilstedeværelse i seg selv rettferdiggjør en egen overskrift. Med vilje kan en komme langt. For øvrig vil vi påpeke at med en forståelse av skogringen som en syklisk aktivitet, var stillstanden verken så stor eller dyptgående som en kunne ha trodd i utgangspunktet. Det gjelder bare å få etablert en gjengs forståelse om at ungskogpleien skal skje i sykluser, og så få den i gang igjen etter den syklusen som ikke inkluderer aktivitet.

43 Informantutsagn.

4. Ørstaskogen

Forfatter: Birger Vennesland

4.1 Om Ørstaskogen-prosjektet

Fra starten på 1950-tallet og fram til midten av 1970-årene har det vært en systematisk skogplanting i Ørsta. Dette som del av den nasjonale skogreisningen som ble foretatt over det ganske land i etterkrigstida. Det var lokalt foredla plantemateriale fra lokale planteskoler, for det meste gran, som ble satt i bakken. I dag er denne skogen i ferd med å bli hogstmoden. Men hvem er dagens skogeiere i Ørsta?

Vi har opplevd en sterk urbanisering i etterkrigstidas Norge, noe som har medført store demografiske endringer. Vi vet at mange grunneiere ikke bor på eiendommene sine i dag, og at de som gjør det kun unntaksvis er aktive bønder med landbruksdrift på gården. Det er en nær sammenheng mellom jordbruk og skogbruk, hvor skogreisninga på Vestlandet også var tenkt å skulle være med å sikre et levedyktig bygdesamfunn. I dag står skogen der, klar for å hugges, og dermed kunne gi den mulighet for lokal verdiskaping som var tiltenkt. Men hvordan få dette til med dagens krav til effektivitet og mekanisert teknologi som preger norsk skogbruk? Dette er inngangen til deler av Prosjekt Ørstaskogen som ble igangsatt som et treårig prosjekt med planlagt varighet 2010–2012.

I Ørsta er det mange små skogeiere og mye teigdeling, noe som gir store utfordringer for et helmekanisert skogbruk med behov for større sammenhengende områder å hugge på. I Prosjekt Ørstaskogen har man primært jobbet med skogeiersamarbeid, samt tilrettelegging for lønnsomt og bærekraftig skogbruk.

Det er et paradoks at aktivt skogbruk noen ganger blir kritisert for å spille hasard med miljøet. Det å plante et tre, og skjøtte om utvikling og vekst, er i seg selv å skjøtte om naturens egen produksjon. Begrepet «bærekraftig» fikk sin eksistens gjennom Brundtland-kommisjonen sin rapport i 1987. Men sannheten er at den grunnleggende langsiktige tanken om et evighetsperspektiv i produksjonen og utnyttelsen av en naturressurs hadde vært iboende i det aktive skogbruket gjennom svært lang tid. Det er jo nettopp det langsiktige og evigvarende som er det grunnleggende i et aktivt skogbruk med en omløpstid på alt fra 60 til 100 år – avhengig av hvor i landet man planter et tre.

I dagens forståelse av begrepet bærekraftig skiller vi mellom følgende tre pilarer;

- Økonomisk: At man har et økonomisk grunnlag for aktivitet som medfører langsiktig planlegging.
- Økologisk: Dette er koplet til Brundtland-kommisjonen sin grunntanke om å skjøtte vår jord slik at neste generasjon har samme eller bedre forutsetninger for videre livskvalitet.

- Sosioøkonomisk: Lokal forankring og lokal verdiskaping med fokus på at man skal ta vare på menneskene innenfor et geografisk område og skape et grunnlag for økt velferd.

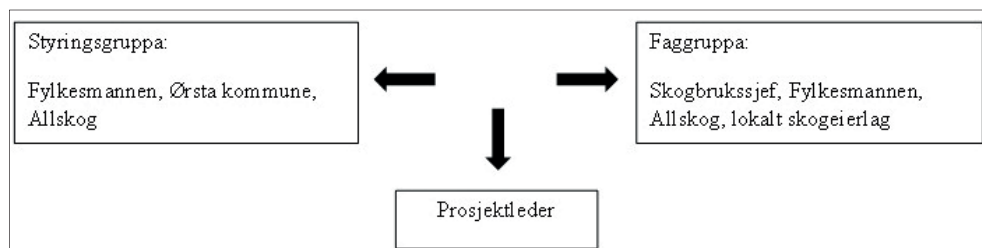
I Prosjekt Ørstaskogen har vi med oss alle tre av disse grunnpilarene. Følgende oversikt kan gjengis fra målsettingene i Prosjekt Ørstaskogen:

Mål med Prosjekt Ørstaskogen:

1. Samarbeid mellom skogeiere
 - a. Minst ei form for samdrift
 - b. Minst 5 andre skogeiersamarbeid
 - c. Minst 20 driftsområde klar for drift med volum 100.000 m³
2. Aktivt eierskap
 - a. Tilgang på kompetent arbeidskraft
 - b. Kunnskap rundt skogforvaltning
3. Bedre forutsetning for lønnsomt skogbruk
 - a. Veiplanlegging
 - b. Transport på vei
 - c. Kai
 - d. Bioenergi
4. Framtidsskogen
 - a. Forynging, landskap, skjøtsel
5. Lokal foredling
 - a. Ikke så viktig i dette prosjektet

Fra oppstarten av Prosjekt Ørstaskogen er det igangsatt flere større veiprojekter. Disse veiprojektene, samt annen aktivitet, er initiert og igangsatt av ei faggruppe bestående av medlemmer fra Ørsta kommune (skogbrukssjef), Fylkesmannen, skogeierandelslag og lokalt skogeierlag. I tillegg ble det ansatt en prosjektleder (Hans Peter Eidseflot) for å lede framdrift med mer. Faggruppa har i tillegg ei styringsgruppe i kulissene bestående av Fylkesmannen, Ørsta kommune og skogeierandelslag.

Den planlagte organiseringen av Prosjekt Ørstaskogen ser ut som følger:

Figur 2: Planlagt organisering av Prosjekt Ørstaskogen

Styringsgruppa har det overordna ansvaret for prosjektet sin aktivitet og finansiering. Faggruppa har ansvar for faglig oppfølging av prosjektet og for å knytte prosjektet til sin øvrige aktivitet. Prosjektleder har ansvar for koordinering og initiering av de enkelte aktiviteter.

4.2 Datainnsamling og metode

I prosjektet «Fra ti til en» er det gjennomført intervjuer med aktørene som arbeider i Ørstaskogen-prosjektet for å få til eiendomsoverbyggende samarbeid, samt skogeiere som har deltatt i samarbeidsprosjekt initiert og igangsatt av Prosjekt Ørstaskogen.

I denne rapporten ønsker vi å gi en tilbakemelding på hvordan skogeierne opplever og reflekterer omkring sitt engasjement i det enkelte samarbeidsprosjektet. Det er gjennomført to runder med intervjuer av til sammen seks skogeiere. Imidlertid ble det gjennomført kun fem intervjuer i hver omgang, men en av respondentene fra første runde ble erstattet i andre runde – derav seks respondenter totalt.

Første intervjurunde ble gjort vinteren 2011. Da hadde Prosjekt Ørstaskogen vært i gang i et års tid. Samtlige fem intervju ble foretatt av forsker Birger Vennesland fra Norsk institutt for skog og landskap. Intervjuguiden som ble brukt var tilsvarende den for Sørsivegen (vedlegg 2). Fire av intervjuene ble foretatt «ansikt til ansikt», mens det femte intervjuet ble gjennomført via telefon. For å finne disse skogeierne hadde «Fra ti til en» sin prosjektleder (Follo) fått en liste med navn fra Eidseflot, Ørstaskogen-prosjektets prosjektleder. På denne listen hadde Eidseflot ført opp navn på skogeiere fra områder hvor blant annet skogeiersamarbeid (om skogsvei) var omtalt fra Ørstaskogen-prosjektet sin side. Fra denne listen trakk Follo i all hovedsak lodd for å finne de fem spesifikke skogeierne som skulle spørres om deltakelse. Deretter sendte hun dem i desember 2010 en skriftlig forespørsel tilsvarende den for Sørsivegen (vedlegg 1). Tre ønsket ikke å bli intervjuet, og i januar 2011 sendte Follo ut forespørsel om deltakelse til tre nye skogeiere – delvis etter loddtrekning, delvis etter hva listen ga mulighet for å velge mellom. Disse tre nye svarte ja til å bli intervjuet. De fem skogeierne ble så kontaktet pr. telefon av Vennesland hvor det ble avtalt tid og sted for selve intervjuene. Vennesland dro til Ørsta og gjennomførte intervjuene i løpet av to dager. Grunnet omstendigheter var det ikke mulig å få til intervju med alle innenfor den korte perioden intervjuer hadde satt av til reise i Ørsta. Femtemann ble således intervjuet pr. telefon noen dager senere. Samtlige intervju ble gjort innenfor en tidsramme på 40 minutter til en time. Det ble benyttet lydbandopptaker under alle intervjuene, og korte referat fra lydbandopptakene ble skrevet i etterkant.

Andre intervjurunde ble gjort våren 2012. Stormen Dagmar hadde i mellomtiden herjet i Ørsta og har tydelig preget den planlagte aktiviteten i prosjektet på kort sikt. Mest av alt har man i 2012 hatt fokus på å få ryddet opp etter Dagmar. Det ble nødvendig å korrigere i forhold til valg av respondenter fra første intervjurunde på grunn av personlige forhold hos en av respondentene. Fire av de fem respondentene fra første intervjurunde fikk fra Follo i mars 2012 tilsendt forespørsel om de kunne tenke seg å delta også

i den andre intervjurunden. Henvendelsen var tilsvarende den for Sørsivegen (vedlegg 3). Den nye respondenten kom fra listen med navn Follo hadde fått fra Eidseflot i 2010. Etter at hun hadde sjekket med Eidseflot om listen fremdeles stemte, foretok hun og Vennesland et strategisk valg av ny respondent. Denne nye respondenten fikk en skriftlig henvendelse fra Follo tilpasset personens situasjon. Det ble i den sammenheng laget en egen intervjuguide for denne respondenten, i intervjuene med de øvrige fire ble det brukt en intervjuguide tilsvarende den for Sørsivegen (vedlegg 4). Også denne gangen ble alle respondentene kontaktet av Vennesland pr. telefon i forkant med formål om å avtale tid og sted for selve intervjuet. Samtlige intervju ble denne gangen foretatt «ansikt til ansikt» av Vennesland i løpet av et besøk i Ørsta med varighet på tre dager. Selve intervjuene varte fra en god halvtime til litt over en time. Det ble benyttet lydbandopptaker under alle intervjuene, og korte referat fra lydbandopptakene ble skrevet i etterkant.

Vi har satt fokus på de endringene som skjer underveis, både i selve Prosjekt Ørstaskogen og de enkelte veiprosjektene, men like mye har vi fokus på den endringen som oppleves hos den enkelte skogeier. I resultatene eller beskrivelsen av hva som kom ut av samtalene med skogeierne vil vi forsøke å gjengi disse endringene i tillegg til hva som lå til grunn ved selve oppstarten av prosjektet – hvorfor man ble med i et samarbeid?

4.3 Første intervjurunde

Det er mye tekst og mange timer med samtaler som skal oppsummeres i et delkapittel som dette. Det har vært nødvendig å ramme deler av innholdet fra intervjuene i noen kulepunkter for å kunne svare på spørsmålene stilt i prosjektet «Fra ti til en».

- Historisk tilbakeblikk og kommunikasjon
- Organisering, ledelse og veisamarbeid
- Motivasjon – skepsis/risiko
- Økonomi og egeninnsats

4.3.1 Historisk tilbakeblikk og kommunikasjon

Av de seks intervjuede skogeierne ser vi et ganske tradisjonelt Eiermønster. Det er mannen i huset som har det endelige ordet i hva som skal skje med skogen. Man diskuterer skogen både innad i familien og utenfor, men tradisjonen med at mannen sanker til husholdet synes å være linket til forståelsen om utnyttelse av skogen.

Jeg driver med vedhogst. Det er meg og ikke kona!

Samtlige av skogeierne har i dag skogarealer med planta granskog som er, eller nærmer seg, hogstmoden alder. Dette er også inngangen til det å være med i et samarbeid om vei i skogen. Men hvorfor har man ikke igangsatt og tatt initiativ til samarbeid på egen hånd? Det er overraskende lav kontakt mellom de enkelte skogeierne. Hvorfor er det slik? Det er først gjennom oppstarten av Prosjekt Ørstaskogen at man har hatt regelmessig kontakt med andre grunneiere i grenda når det gjelder forhold omkring skogen og skogbruk.

Ikke så mye kontakt når det gjelder høsting. Men for 20 år siden var det flere som ville starte tynningshogst – kanskje mer enn 20 år siden. Men en av naboene var så negativ at han stoppet prosessen. Og etter det har det vært stilt.

4.3.2 Organisering, ledelse og veisamarbeid

Prosjektleder i Prosjekt Ørstaskogen har gjort en god jobb i forhold til markedsføring og opplysning omkring innhold og planlagte aktiviteter i prosjektet. Både i forhold til skogeiere og befolkningen generelt i Ørsta. Det er faktisk slik at de fleste av skogeierne fikk vite om Prosjekt Ørstaskogen gjennom media allerede i forkant av oppstart. Senere ble den enkelte skogeier kontaktet av prosjektleder.

Fikk høre om prosjektet gjennom avisa – Mørenytt. Og så noen møtegreier.

Det er tydelig at prosjektleder har en viktig og avgjørende rolle for igangsetting og framdrift av de enkelte veiprojektene. Vi var nysgjerrige på om man opplevde at noen var mer i front enn andre og eventuelt på hvilken måte dette ble opplevd.

Dersom ikke prosjektleder hadde vært her hadde ingen ting skjedd. Innkallingen til neste møte setter en glød i oss alle sammen.

Allerede vinteren 2011 var det en felles forståelse blant skogeierne for å inngå i samarbeid om de konkrete veiprojektene. Noen av skogeierne hadde større volum med skog som ville inngå i samarbeidet, andre hadde mindre volum. Men alle hadde fokus på uttak av tømmer som det viktigste motivet for å være med i veiprojektet. Dette henger sammen med kommunikasjonen fra prosjektleder hvor innsalg av prosjektet var linket til økonomisk avkastning på lang sikt.

4.3.3 Motivasjon – skepsis/risiko

Mye av den opplevde nytten av å inngå i samarbeid ble forstått gjennom økonomisk nytte. Men vi ser også at andre motiv ligger bak, slik som samarbeid og trivsel, positivt løft og optimisme om at noe skjer i grenda.

Umulig å ta ut skogen alene. Og vi må ha uttransport over andre sin eiendom og da trengs det samarbeid.

Utnytte ressursene før de råtner. Tjene penger – ta ut en gevinst!

Prosjektet har gitt et stort løft siden vi nå har et initiativ.

Positivt at det har blitt tatt initiativ. Ta vare på ressursene.

Det synes ikke å være så mye betenkeligheter for å delta i samarbeidsprosjektet, men likevel en viss skepsis hos enkelte.

Risiko for økonomisk tap. Hvordan vil dette se ut – landskap? Kan også bli ugreit i forhold til landskap.

Det er helt klart at igangsetting av et samarbeidsprosjekt i grenda har resultert i økt samhandling og diskusjon mellom grunneierne omkring nytte og verdi av skogen. Mye av denne samhandlingen skjer i formelle fora slik som møter osv., men vi ser også at det skjer en del over nabogjerdet!

Ja, alle i den bygda jeg bor diskuterer samarbeidet. Stort sett gjennom tilfeldige møter.

Ja, vi snakker litt om samarbeid når vi møtes. Men ikke mye utenom disse møtene.

På spørsmål om forståelsen av hva man egentlig skal samarbeide om, hvem som bestemmer, og hvordan det bestemmes, trekkes Ørstaskogens prosjektleder fram i forhold til å legge til rette for avgjørelser og informasjon omkring samarbeidet.

Prosjektleder gir råd.

Det er et fellekskap. Men det er jo på initiativ fra prosjektleder.

Det er vi som bestemmer, men vi får innspill og ideer fra de som leder prosjektet.

4.3.4 Økonomi og egeninnsats

Vi har forsøkt å få grep om hvilke argumenter og tanker som rører seg i forhold til å motivere skogeierne til deltakelse i samarbeid. Det tydeligste svaret er koplet til økonomi. Det er også helt klart at Ørstaskogens prosjektleder har vektlagt et slikt argument i innsalg av prosjektet. Vi ser også dette gjennom de ulike medieoppslag som er knyttet til prosjektet. I tillegg til selve argumentasjonen omkring verdien av skog osv. synes det som man også har satt fokus på å oppdatere og informere – ja sågar lære – skogeierne hva som ligger i et aktivt skogbruk. Vi må se dette i sammenheng med at den planta skogen i Ørsta først nå er hogstmoden. Mange skogeiere kommer gjennom deltakelse i det lokale veiprojektet for første gang i inngrep med hva det vil si å være en aktiv skogeier.

Økonomi! Vi må se en gevinst. Må komme i gang før noen begynner å hugge. Så blir det mer gevinst på alle.

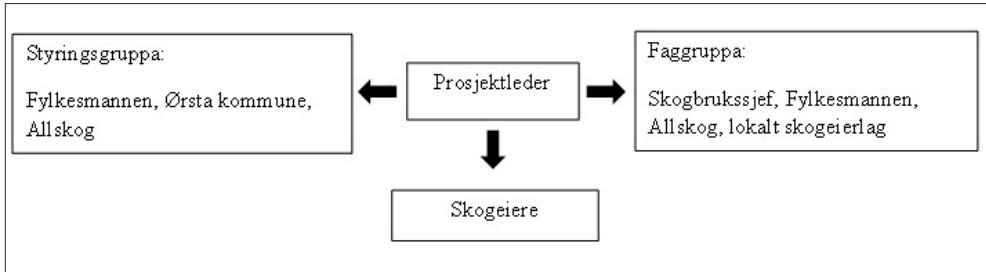
Har vært litt fokus på landskap, men ikke sånn spesielt. Mest fokus på økonomi.

Vi får fram mer ekspertise når vi jobber med et emne som skog nå. Får vite mer med møte med folk. Lærer om man bruker tid.

Vi får tilgang til kompetanse som vi ellers ikke ville fått.

I første intervjurunde vinteren 2011 var de lokale veiprojektene fremdeles i oppstarts-

fasen. Vi ønsker således å fokusere på den videre framdrift i prosjektene med spesielt fokus på om ting har endret seg eller at andre tema har kommet inn. Som en oppsummering fra første runde vinteren 2011 ser vi at prosjektleder i Prosjekt Ørstaskogen har hatt en tydelig og ledende rolle i prosjektet. Dette kom også fram i møte med Faggruppa, hvor man diskuterte alternativer i forhold til også å få andre aktører på banen. Halveis ut i prosjektperioden kan vi illustrere rollene innenfor følgende figur:

Figur 3: Organisering av Prosjekt Ørstaskogen halvveis ut i prosjektperioden

4.4 Andre intervjurunde

For å gjøre det enklere å følge utviklingen og de endringene som har vært i Prosjekt Ørstaskogen, vil vi la de kulepunktene vi benyttet under gjengivelse av resultater fra første intervjurunde også gjelde for andre intervjurunde. Imidlertid har vi gjort noen endringer. Første og andre kulepunkt er slått sammen til ett kulepunkt. Det samme er gjort med kulepunkt tre og fire fra gjengivelsen av første intervjurunde. I tillegg er det lagt til ett kulepunkt på slutten. Dette for å få fram det spesielle omkring nye faktorer som kom til i tiden mellom det første og andre intervjuet.

- Historisk tilbakeblikk og kommunikasjon. Organisering, ledelse og veisamarbeid
- Motivasjon – skepsis/risiko. Økonomi og egeninnsats
- Andre fordeler og ulemper

Våren 2012 ble skogeierne på nytt kontaktet for å gjennomføre et andre intervju. Intervjuer (samme person som første gang) opplevde å bli veldig godt tatt imot også andre gangen. Det var svært enkelt å få satt opp tid og sted for en oppfølgende samtale. Det skal også sies at intervjuer selv gledet seg til, og hadde en positiv opplevelse, gjennom samtlige samtaler. Det var også mye læring fra skogeiere til intervjuer gjennom disse samtalene.

4.4.1 Historisk tilbakeblikk og kommunikasjon. Organisering, ledelse og veisamarbeid

Fra første intervjurunde viser det seg at det ikke har vært noen endringer med tanke på eierforhold hos de enkelte skogeiere. Men selve prosjektene har tatt mer form, og planlegging og bygging av vei har startet opp. Den omtalte stormen Dagmar har også satt sitt preg på framdriften i prosjektet. Ørsta var en av kommunene som ble hardt rammet av stormen. Prosjektleder i Prosjekt Ørstaskogen fikk innvilget permisjon og

ble engasjert av Allskog for å bistå i planleggingen og gjennomføring av oppryddingen etter stormen Dagmar. I utgangspunktet stoppet en del av arbeidet i Prosjekt Ørsta-skogen opp, men samtidig var flere av de igangsatte prosessene kommet så pass langt at framdriften i spesielt veiprojektene ble videreført, hvor prosjektleder fremdeles hadde arbeidsoppgaver.

Nytt styre. Samarbeidet godt. Medlemsmøte og årsmøte. Og godkjenning av pågående prosjekt. Anbudsgreier osv.

Samarbeider om å bygge vei. Sams avvirkning. All skog blir jo taksert.

Vil gjerne være med å påvirke planlegginga. Viktig at ingen føler seg overkjørt. Her gjør prosjektleder en god jobb.

I spørsmål omkring oppfattelsen av hva man egentlig samarbeider om så ser vi nå at veiprojektene har tatt form. Det virker som skogeierne har mer tro på framtida når de ser at det faktisk skjer fysiske inngrep i skogen. Dette gjør også at flere starter å tenke på hva som skal skje framover og hva som kommer etter en eventuell hogst.

Samarbeider om å få til en vei slik at alle kan få tilgang til skogressursene. Skal legge en plan for hele skogområdet. Også tenke videre fram. Hva som skal skje videre – planting og forvaltning.

Vi samarbeider om to ting. Vei og tynningshogst. Og så kommer slutthogst senere.

Det er jo det at skogen blir drevet ut på best mulig fornuftig måte. I forhold til økonomi og naturen. Vi må ikke ødelegge naturen.

De fleste skogeiere opplever at de er med i et samarbeid som medfører felles forvaltning av skogen. Det vil si at de forstår at skogen forvaltes som en enhet. Det er den helhetlige tankegangen som kommer fram i samtalen. At man ser skogteigene samlet utover eiendoms grensene. Dette synes å være mer tydelig i andre intervjuerunde og kan ha sammenheng med at prosjektene begynner å ta form.

Veien er bygd og vi samarbeider. Skogen er jo vår teig, men felles forvaltning.

4.4.2 Motivasjon – skepsis/risiko. Økonomi og egeninnsats

Gjennom selve igangsettingen og det at det er framdrift i veiprojektene så synes det som optimismen og interessen for skogbruket er økende. Kanskje kan det være slik at man må komme i gang og se at det nytter før man virkelig tør å satse. Mange hadde negative opplevelser omkring økonomien i skogen etter nyttårsstormen i 1992. Slik sett kunne man mistenke 2-juledagsstormen (Dagmar) i 2011 å forsterke en slik opplevelse. Men dette ble ikke tilfelle. Dagmar satte fart i enkeltprosjekter og stimulerte til raskere framdrift enn planlagt. Deler av infrastrukturen var jo allerede på plass.

Vi gjør dette i lag og alle er i samme båt. Det styrker oss i samarbeidet.

Dagmar forstyrta litt og vi hadde behov for å rydde skog. Men det er samme folka som jobber sammen.

På spørsmål til skogeierne om de fremdeles opplever å kunne ta avgjørelser på eget grunnlag, og om de opplever å bestemme selv, så gjør de nok det. Men det er flere som nevner at når man er kommet så langt at man er i gang med selve byggingen i veiprojektene, så blir man låst og det finnes ingen mulighet for å trekke seg. Det synes også viktig å komme i gang med veien, og holde et tempo som gjør at mest mulig av skogen som blir berørt av den planlagte veien står urørt, og blir økonomisk inkludert i det planlagte veiprojektet.

Viktig at vi kommer i gang før noen begynner å hogge.

Ja, men det går jo ikke an å trekke seg.

Den opplevde virkelighet omkring å få informasjon om, og å lære om, skogbruk, synes å være økende utover i prosjektperioden. Det er flere som peker på verdien av å forstå mer av skogen og kunnskap om hva et aktivt skogbruk innebærer. Både i forhold til planting, veibygging, tynning, sluttthogst osv. Det synes som Ørstaskogens prosjektleder har lyktes med å gi informasjon som er tilpasset og treffer den enkelte skogeier.

Vi stiller spørsmål og får svar. Kompetanse og kunnskapene har økt.

Kan mer om kostnadene og hva som skal gjøres. Ikke bare å kjøre... Større innsikt i hva skogbruk er.

Synes informasjonen har vært veldig grei. Lett forståelig.

Orientering fra prosjektleder. Interesse hos skogeiere til å satse på skogen.

4.4.3 Andre fordeler og ulemper

Det er flere av skogeierne som løfter fram verdien av skogsveier med tanke på tilgang til turområder for allmenheten. Kan det være slik at fokus på samarbeid og felles nytte mellom skogeierne smitter over på allmenheten i grenda/bygda?

Veien gir lettere tilgang til område som turområde. Flere som kan gå der.

Spent på hva den nye veien vil bety for trafikken. Er i utgangspunktet positiv til økt bruk.

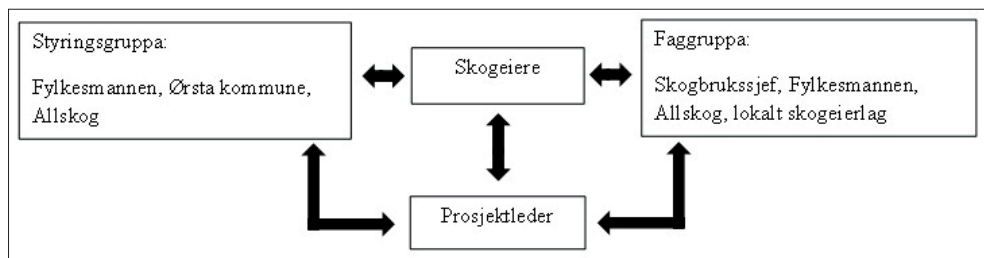
I siste intervjuunden var det flere som trakk fram verdien av tilgang til fjellet, gamle støler og at alle fikk punktfestet en hyttetomt som ledd i veiprojektet. På sett og vis blir den enkelte skogeier selv turist, på vei til fjells, i egen skog. Kanskje kan dette være noe av forklaringen på at man etter hvert har mer fokus på allmenheten og landskapet som formes av et aktivt skogbruk?

Ta seg en tur opp. Tenker på å bygge en hytte. Kan kjøre helt opp.

Ja, den veien har vi hatt veldig mye glede av. Bruken av området. Holder på å bygge hytte der opppe.

4.4.4 Hva med framtida? – overordna tanker omkring samarbeid i Ørsta!

Det at veiprojektene er så godt i gang synes å være viktig med tanke på fokus på framtida. Det synes også som skogeierne selv tar større grep om framdrifta i prosjektene. Det har vært noe utskifting av medlemmene i de enkelte veistyrene. Det kan synes som en større del av aktiviteten hos den enkelte skogeier er motivert innenfra i de enkelte veilaga. Enkelte skogeiere synes selv å ta grep om egen rolle i å få framdrift i prosjektene. På sett og vis synes skogeier selv å ta en større rolle i prosjektene.

Figur 4: Eksempel på en fungerende modell for Prosjekt Ørstaskogen

Figuren ovenfor illustrerer en tenkt («optimal») modell for Prosjekt Ørstaskogen, men også med virkning for det enkelte veiprojektet. For ei grend kan veibygginga oppleves som «stor» og involverer ofte de fleste av grunneierne i et geografisk område. I eksemplene våre vil det si at både 20 og 30 grunneiere kan være med i et enkelt veiprojekt. Det er således ikke et lite prosjekt innenfor ei lita grend.

Prosjektleder i Ørstaskogen har vært en tydelig leder i de enkelte veiprojektene. Og har tatt et stort ansvar for å få i gang de enkelte samarbeida om planlegging og bygging av skogsvei. Vi kan stille spørsmål ved om prosjektleder har tatt en for stor rolle. Samtidig hører vi at skogeierne uttrykker liten tro på at det hadde skjedd noe uten dette «trykket» fra prosjektleder.

Men etter hvert som det enkelte veiprojekt utvikler seg ser vi at skogeierne selv tar større ansvar. Samtidig ble også prosjektleder mer opptatt med opprydding etter stormen Dagmar. Hvorfor det blir slik at skogeierne kommer mer på banen er usikkert, men det er viktig at en slik utvikling skjer. Mange studier viser at man trenger en dytt i starten for å sette fart på kjelken!

Det er ingen av skogeierne som nevner Faggruppa spesielt med tanke på noen rolle i veiprojektene. Slik sett blir alt av tanker og planlegging som har funnet sted i Faggruppa formidlet og iverksatt av Ørstaskogens prosjektleder. I og for seg en fornuftig arbeidsfordeling. Det kunne vært interessant å få informasjon fra Faggruppa

omkring egen opplevelse av hvordan man synes de enkelte veiprojektene stemmer med terrenget.

Som en oppsummering (konklusjon) har vi i Prosjekt Ørstaskogen sett et prosjekt med en tydelig og svært synlig prosjektleder. Dette har engasjert og motivert skogeiere til å være åpne for å se på hva «dette er for noe». Videre har den konkrete informasjonen til enkeltskogeiere omkring volum, verdi og kostnader ved uttak (herunder også kostnader til veibygging) vært særdeles viktig. Uten en konkretisering av kostnader knyttet til volum og beskrivelse av framtidig rotnetto for hver enkelt skogeier hadde prosjektene vært vanskeligere å realisere.

Samtidig ser vi hvordan fokus på økonomi endrer seg og tar en noe annen og utvidet form utover i prosjektperioden. Spesielt her er fokus på landskap og at skogeierne er opptatt av hva som skal skje etter hogst. Dette er kanskje ikke så rart da samtlige skogeiere daglig opplever den landskapsendringen som har skjedd gjennom nettopp skogreisingen på 1950-, 1960- og 1970- tallet. Det er jo denne skogen som nå skal hogges og man vil på nytt få mulighet for å påvirke landskapet.

Jeg, forsker Vennesland, tror at fokuset på tilgang til turområder i fjellet og mulighet for å nyttiggjøre seg gamle støler og endatil å bygge nye hytter motiverer skogeierne. Ikke bare til å bygge vei, men like mye motiverer det til å grunne over hvordan landskapet skal se ut framover.

Jeg har stor tro på at skogen i Ørsta blir forvaltet innenfor flere kategorier. Dette gir Ørsta sin befolkning en mulighet til å være med å påvirke det framtidige skogbruket i kommunen, og derigjennom å påvirke hvilket landskap skogen skal forme i neste omløp i forhold til å produsere tømmer også for framtida.

5. Feios-prosjektet

Forfatter: Gro Follo

5.1 Om Feios-prosjektet

Feios-prosjektet foregår i Feios, Vik kommune i Sogn og Fjordane, det vil si i et skogreisningsstrøk. Frem til sommeren 2012 var Asbjørn Grindedal prosjektleder i 20 prosent stilling. Etter at han sa opp stillingen sin sto stillingen ledig ca. et halvt år før Peder M. Magnussen begynte i januar 2013. Magnussen er ansatt i 40 prosent stilling hos Vik kommune for å arbeide på Feios-prosjektet⁴⁴. For feltprosjektet i Feios skal vi benytte informasjon fra en søknad om BU-midler fra Feios Skogreisingslag og Skognæringsforum i Sogn og Fjordane (datert 8.4.09), samt fra en presentasjon av Feios-prosjektet i «Fylkesnytt frå Sogn og Fjordane 2/2009» (Landbruks- og matdepartementet 2009).

Om Feios og skogreising het det seg at:

I Feios vart skogreisinga gjennomført med betre resultat enn nokon annan stad i Sogn og Fjordane, og kanskje i heile landet. Årsakene til dette ligg både i god organisering og god finansiering, i tillegg til interesserte skogeigarar. Det var også fleire såkalla Fredskogfelt, som viste at grana har høg produksjon i Feios. Alt i 1954 vart Borregaards Skogreisingsfond oppretta, med god finansieringsordning i form av rentefrie lån, til tilplanting og inngjerding av plantefelt. Same år vart Skogreisingsplanen for Vestlandet vedteken av Stortinget. Dette førte til at også stat og kommunar hadde tilskot til skogreisinga, i tillegg til at det vart oppretta stillingar som skogreisingsleiar i dei fleste kommunane. Feios Skogreisingslag vart skipa, dette laget er i drift i dag også, og er sentralt i gjennomføring av feltprosjektet. (Landbruks- og matdepartementet 2009)

I løpet av en periode på 35 år ble det i Feios plantet til et sted mellom 7 000 og 9 000 dekar med gran⁴⁵. Ved oppstarten av feltprosjektet var det meste i alderen 35-55 år. Tilveksten var høy, ble det påpekt, og de vanligste bonitetene var G 20 og G 23. En anslo at når skogreisingsgrana i Feios i løpet av kort tid ble hogstmoden, ville det gi grunnlag for årlig hogst på ca. 15 000 m³ i minst 20 år for de 50 involverte eiendommene. Grot fra skogsdriftene kom i tillegg.

Selv om Feios hadde all plantingen og også hogst av den skogen som var plantet før skogreisingsperioden tok til, mener vi det er korrekt å si at Feios med omkringliggende område hadde lite tradisjon for skogbruk⁴⁶. Feios hadde ikke skogtakst idet feltprosjektet startet opp, og en områdetakst var noe en prioriterte i begynnelsen. Områdetaksten mente en skulle gi grunnlag for en hogstplan og en tilhørende plan

44 Han er i tillegg ansatt i 60 prosent stilling som skogbruksleder hos Sogn og Fjordane Skogeigarlag.

45 Ifølge Heiberg (2013:48) fordret Borregaard at «plantingene skulle være samlet med en minstestørrelse for hvert felt». Dette førte til at Borregaard-plantingene i Sogn ble lagt til Feios fordi det var eneste bygden som tilfredstilte kravene.

46 I historisk perspektiv er dette ikke nødvendigvis tilfelle ettersom Sogn og Fjordane har en skogbruks-historie (se NRK Sogn og Fjordane 2009).

for veibygging. Veiene måtte for en stor del bli planlagt med tanke på taubanedrift. Det fordi terrenget gjerne var bratt. En så for seg at det ble utarbeidet skogbruksplaner for den enkelte eiendom samt for bygden sett under ett, og en mente at disse planene ville være det beste grunnlaget for informasjon til, kompetanse-heving hos og veiledning av skogeierne.

Hva ønsket en så med prosjektet? Om det skrev en blant annet:

Feios har ei sær god historie gjennom heile investeringsfasen i skogreisninga. No står haustinga for døra, og vi ønskjer at haustingsfasen skal bli like vellukka som investeringsfasen. God ressursoversikt for kvar eigedom og for området samla, saman med vegplanen, er grunnlaget for god planlegging og gjennomføring.

Kan vi få til ei samvirkeform der heile kulturskogarealet vert sett under eitt, og inntekter og kostnader fordelt på alle deltakarane, slik at alle får sitt frå første hogne kubikk og første vegmeter? (Landbruks- og matdepartementet 2009)

Det het vidare at i «Den Store Granhausten» som skulle komme ville gode samarbeidsmodeller få stor betydning ettersom det kunne motvirke at en hadde små og oppdelte eiendommer. Samdrift inngikk som en mulighet i disse samarbeidsmodellene. Det påpektes også at «utfordringa i samband med hausting og fornying av skogreisnings-skogen blir å få til samvirke i bygda, slik at det gjev grunnlag for størst mogleg lokal verdiskaping». Og det ble snakket om at all den kommende hogsten ville gi grunnlag for investering i utstyr til vegbygging, drift og foredling. En så heller «ikkje bort frå at nokon frå Feios vil satse på heilårs arbeidsplass i skogen som resultat av prosjektet».

Hele tiden Feios-prosjektet har pågått har det hatt ei prosjektgruppe bestående av to fra Feios Skogreisningslag, en fra Skogselskapet i Sogn og Fjordane og Skognæringsforum i Sogn og Fjordane, en fra Vik kommune, samt en fra fylkesmannens landbruksavdeling.

Statusen i Feios-prosjektet pr. vår 2012 var, slik vi vurderer det, at en i Feios-prosjektet ikke hadde fått til noe som kunne omtales som samarbeid mellom skogeiere. Det er da i denne situasjonen skogeier-informantene fra Feios blir intervjuet (se nedenfor). Videre fant den andre intervjurunden sted et par måneder etter at blant annet Sogn og Fjordane ble truffet av stormen Dagmar. Så mye som 400 000 m³ kunne ha blitt skadd i fylket av denne stormen, hevdes det av skogbruksaktører i fylket (Firda 6.12.12). Selv om andre hold opererer med mindre størrelser på skadet volum (Skogbrand 2012), er det klart at stormen har hatt sin betydning. Riktignok hører vi ikke mye om stormskadene når vi intervjuer skogeierne, men vi er overbevist om at oppryddingen av skogen etter stormen hadde sin innflytelse blant annet på skogbruksaktørenes fokus og rettede arbeidsinnsats både lokalt i Feios, i Vik kommune og i det større nedslagsfeltet Sogn og Fjordane fylke.

5.2 Datainnsamling og metode

Den første datainnsamlingen fra skogeier-grupperingen i Feios-prosjektet skjedde januar-februar 2011. Da intervjuet Follo fire skogeiere med skog i Feios. Noen av

intervjuene ble gjort ansikt-til-ansikt, andre ble tatt over telefon fordi det ikke var praktisk mulig for skogeier og Follo å få det til på annen måte. Samtlige intervju var individuelle intervju. For å finne disse skogeierne hadde Follo mottatt fra Grindedal oversikt over personer med skog i Feios. I begynnelsen av desember 2010 besto denne oversikten av ca. 40 navn. Noen av personene bodde lokalt, andre lenger unna. En del av disse 40 personene var skogeiere som Feios-prosjektet hadde planer om å forsøke å få etablert skogeiersamarbeid mellom. Henvendelsesbrevene gikk til skogeiere i denne engere gruppa av Feios-skogeiere, delvis etter loddrekning. Brevene var tilsvarende de som gikk ut til skogeiere i Sørsivegen og Ytterøy skogring. Etter fire omganger med utsending av brev fordi enkelte i de første utsendingene kunne ha sagt nei, avsluttet Follo i slutten av januar 2011 forsøkene på å få fem skogeier-informanter fra Feios-prosjektet. Da hadde hun forsøkt siden 8. desember året før, tatt utallige telefoner på ulikt tidspunkt i uka og døgnet, ringt de aktuelle skogeierens ulike telefoner og det fra Follo forskjellige telefonnummer. En rad av beskjeder på telefonsvarer hadde hun lagt igjen, men uten at det ble kronet med særlig hell.

Intervjuene fra den første intervjurunden med Feios-prosjekt-skogeierne varte fra ca. en time til ca. en time og 45 minutter. Intervjuene ble tatt opp på bånd. Follo skrev så referat fra dem, og referatene er på mellom syv og ni sider, enkel linjeavstand. Intervjuguiden som ble brukt var tilsvarende den for Sørsivegen og Ytterøy skogring. Analysen gjennomførte Follo slik den ble gjennomført for Sørsivegen og Ytterøy skogring: Fortrinnsvis bruk av referatene, men med godt kjennskap til de muntlige versjonene av intervjuene.

Den andre runden med intervju av skogeier-informanter fra Feios-prosjektet skjedde i perioden fra midten av april og til begynnelsen av juni 2012. Denne gangen intervjuet Follo fem skogeiere med skog i Feios. Som ved første intervjurunde og av samme årsak, noen av intervjuene ble gjort ansikt-til-ansikt, andre ble tatt over telefon. Samtlige intervju var individuelle intervju. Ut fra opplysninger fra Grindedal i mars 2012 så ikke Follo noen grunn til ikke å henvende seg til de fire som hadde deltatt i første runde. Den femte personen Follo ønsket å henvende seg til var en skogeier som hadde sagt ja til å delta i første runde, men som den gangen ikke hadde svart på henvendelsen tidnok til å kunne delta. De fem henvendelsesbrevene gikk ut i midten av mars 2012. Samtlige fem ønsket å delta. Henvendelsen var mer eller mindre lik den som hadde gått til skogeierne i Sørsivegen og Ytterøy skogring ved andre forespørsel. For Feios-prosjektet er det da slik at de samme fire skogeierne er intervjuet i to omganger og en skogeier er intervjuet en gang.

Intervjuene fra andre intervjurunde med skogeierne fra Feios-prosjektet varte fra ca. 40 minutter til ca. en time og 25 minutter. Intervjuene ble tatt opp på bånd, hvorpå Follo skrev referat fra intervjuene. Referatene er på mellom seks og 15 sider, enkel linjeavstand. For de fire som hadde blitt intervjuet tidligere var intensjonen å bruke den samme intervjuguiden som ble benyttet ved andre intervjurunde hos Sørsivegen. Det viste seg imidlertid vanskelig for noen av skogeier-informantene fra Feios-prosjektet. Det fordi de visste for lite om Feios-prosjektet eller også ikke forbandt mye

med det. Når en gjennomfører kvalitative intervju, er det imidlertid mange måter å lokke frem informasjon (forskningsdata) på. Så om intervjuguiden ikke passet enkelte av skogeierne helt, søkte Follo med andre spørsmål å få informasjon om dem selv, skogen deres og dette sammenholdt med Feios-prosjektet. For den skogeieren som ikke hadde blitt intervjuet tidligere, laget Follo en ny intervjuguide som kombinerte innholdet fra de øvrige skogeiernes to intervjuguider. Analysen gjennomførte Follo slik det ble gjort ved første intervjurunde og som for intervjuene fra Sørsivegen og Ytterøy skogring: Fortrinnsvis bruk av referatene, men med godt kjennskap til de muntlige versjonene av intervjuene.

5.3 Første intervjurunde

Skogeier-informantene berettet i intervjuene fra en virkelighet med svært mye uhogd skogrest skog, lokalisert til en godt avgrenset bygd med bratte li-sider fra sjø til fjell, og med relativt liten nåtidig kultur for skogbruk. Mange muligheter og utfordringer finnes gitt en slik lokal situasjon. Mulighetene skogeier-informantene berørte i første intervjurunde skal vi presentere under overskriften «Den store skogens virkelighet». Utfordringene på sin side presenteres under overskriftene «Behovet for mer 'informasjon'» og «Det må skje noe». Ingen av de tre øvrige feltprosjektene i «Fra ti til en» har tilsvarende mengder skog i så bratt terreng med så stort antall skogeiere potensielt involvert i samme samarbeid, og med så mange infrastrukturelle utfordringer å løse. Her er det en rekke forhold som har gjensidig effekt på hverandre, og hvis løsning smetter seg inn i løsningen på andre forhold. En vesentlig utfordring var – og er – de offentlige veiene i bygden: Smal og svak for tømmertransportens biler svinger veien seg bratt opp fra Osen langs vestre side av Fedjoselvi, gjør en u-sving øverst der bygden går over i skogen mot fjellet høyt mot himmelranden, for deretter å svinge seg like smal og svak bratt ned langs elvens østre side. Overskriftene «Behovet for mer 'informasjon'» og «Det må skje noe» peker tilbake på overskriften «Den store skogens virkelighet». Utfordringer presentert under de to førstnevnte overskriftene rommer aspekter som er direkte knyttet til den virkelighet som den store skogen utgjør.

Vi gjør oppmerksom på at selv om en av informantene ble intervjuet bare ved andre intervjurunde, er noe av det personen formidlet tatt inn under bolken fra første intervjurunde. Det har vi gjort i de tilfellene denne personen ytret noe som går direkte på de forhold som tas opp under de tre ovenfor nevnte overskriftene. I presentasjonen av data fra denne personen har vi tatt høyde for tidsforskyvningen på ca. 15 måneder mellom første og andre runde med intervju.

5.3.1 Den store skogens virkelighet

Skogen i overskriften «Den store skogens virkelighet» er i all hovedsak den plantede skogen. Det var den skogen skogeier-informanter snakket om da de kunne si at de hadde hørt at en om 10 år kunne «hogge på tusenvis av kubikk», at det «fremmi dalen er enormt mye tømmer» og at «det er utrolig mye hogstklar skog snart». Det var med den plantede skogen som utgangspunkt at en skogeier hevdet at Feios, og ikke kommunesenteret, i sin tid fikk tømmerkaian:

Og vi fikk den på grunn av det at det er enorme mengder med skog i Feios. Derfor fikk Feios [tømmerkai] istedenfor Vik, for Feios har mest skog. Vi har et balansekvantum på 7 tusen kubikk, har jeg hørt.

Denne skogen omtaltes som «granfelt», og i alle fall av enkelte skogeier-informanter ble den plantede skogen i Feios forstått som noe ganske annet enn den øvrige skogen. I den plantede skogen var det «ikke noe under» og «svært lite planteliv». Det var bare grana som kunne vokse der, ble det hevdet, det var «nesten umulig å gå der», og det hadde angivelig blitt diskutert om det kanskje hadde blitt «plantet litt i overkant tett». Annen skog kunne være gammel furu- og bjørkeskog. «Urskog» og «fantastisk skog» ble det omtalt som. Den plantede granskogen på sin side var «ikke fin», og løsningen ble å gå utenom den. Det eneste måtte være hvis det var «hull i granskogen», «oaser inni», da var det fint i granskogen. Akkurat der var jo da heller ikke granskogens tetthet så påtrengende til stede. Trolig var det det som gjorde at skogen på det særskilte stedet ble mer positivt vurdert.

Et aspekt ved den store skogens virkelighet var at den på visse vis var bygdens skog og ikke enkelt-eiernes skog. Rent visuelt er det lett å fornemme skogen slik: Bygden Feios med sine bolighus, fjøs og folk er omkranset av denne skogen – og da, slik det er i Norge, en skog uten lett synlige markeringer for eiendomsgrenser. Skogen fremstår som et hele. At enkelte av skogeier-informantene ikke helt visste hvilken del av denne totale skogen de formelt eide, ga en ytterligere skjerv til at skogen fremsto som en totalitet. Det er imidlertid et annet moment som fortrinnsvis gjør at vi forskere ordsetter skogen i Feios som bygdens skog. Det er vektleggingen skogeier-informanter tillia mulig påkommende aktivitet i skogen som noe som kunne bidra positivt til Feios. Således var en av skogeier-informantenes velvillighet til å delta i Feios-prosjektet knyttet til «at det var til nytte for bygda i den forstand at det som gjøres er med på å sikre grunnlaget for de som velger å bo der». En informant trakk frem i annet høve at det var viktig at Feios-beboere kunne «få realisert verdier på eiendommen sin som gjør [...] det litt mer attraktivt å bo i Feios». Ved å realisere skogens verdier kunne en tjene litt mer penger på «småbrukene» der og dermed få mer å leve av. En tredje skogeier påpekte på sin side at en av de tingene Feios-prosjektet ønsket å oppnå, var at en hadde «noe felles i bygda. At vi kan gjøre noe sammen, og ikke hver for oss». Den sistnevnte skogeiers kommentar var knyttet til sosiale relasjoner i bygden og Feios-prosjektets mulige positive effekter på dem. Begge de to førstnevntes poeng var knyttet til bygdens økonomiske realiteter og livsgrunnlag. Vi forskere er ganske visse på at det vil bety mye for bygden Feios hvis en greier å virkeliggjøre mulighetene som ligger i skogen i Feios. Da er det mulighetene i den samlede skogressursen som legger grunnlaget for et virkelig stort utviklingsprang på stedet – ikke fåtallige enkelt-eiendommers realisering av skogverdien. Det er den samlede skogen som gir sprang-muligheten, det vil si nettopp den store skogen i overskriften «Den store skogens virkelighet».

Hva forsto skogeier-informantene at en skulle samarbeide om i Feios-prosjektet? La oss nå se bort fra skogeieren som ikke hadde oppfattet at det var snakk om skogeiersamarbeid over eiendomsgrensene. Personen hadde, hørtes det ut, mottatt informasjonsskriv om Feios-prosjektet, men hadde tilsynelatende ikke festet seg ved samarbeidsmuligheten. De fire øvrige svar på avsnittets innledende spørsmål var:

Skogeier A:

Det er først og fremst samarbeid om skogsveier. Og så er det eventuelt å samarbeide rundt hogst, og få den unna. Det er i alle fall de to momentene som jeg ser for meg som interessante.

Skogeier B:

Jeg har oppfattet det slik at et samarbeid gir større muligheter til å ta ut ressurser i det området. Få ned kostnadene ved uttak og mulighetene ved uttak som gjør at grunneieren sitter igjen med noe som gjør han interessert i å arbeide med skogen. Det er jo veldig positivt, hvis det er riktig oppfattet.

Skogeier C:

Samarbeide om å høste skog, for eksempel, for det er dyrere å gjøre det selv, og du får bedre pris med større volum, og det er lettere å bygge vei med tre enn med en, eller med ti enn med en, og ikke alle har utstyr, traktor.

Skogeier D:

Det jeg har skjønnet, det er skogsbilveier, tømmerhogst – ja, det er i alle fall de to store tingene. [...] Og kanskje litt planlegging og innenfor den hogsten. [...] Kanskje litt i forbindelse med planting i etterkant. At det blir mer samordnet, mer plan i alt.

Det var noen nyanser i skogeier-informantenes oppfatninger av hva samarbeidet i Feios-prosjektet skulle gå ut på. For eksempel nevnte sist refererte skogeier (D) planting, noe de øvrige ikke gjorde. Og nest siste refererte skogeier (C) omtalte traktor ut fra en tanke om mulig samarbeid rundt skogeieres egenhogst med motorsag, vinsj og traktor, hvilket ikke de andre tre trakk frem. Imidlertid, i det store og hele var de fire siterte skogeier-informantene relativt godt samstemte i forståelsen av hva en skulle samarbeide om i Feios-prosjektet.

Skogeier-informantenes innstilling til samarbeid over eiendomsgrensene var i utgangspunktet positiv. Dette reflekteres delvis i to av situatene i avsnittet ovenfor. En av skogeierne sa der «...som interessante», en av de andre sa «...er jo veldig positivt...». Tydeligere kom den positive innstillingen til samarbeid frem i andre sammenhenger i intervjuet. For skogeierne A, B og C ovenfor kom den for eksempel frem da de ble spurt: «De som argumenterer for dette samarbeidet, hvilke argumenter har de brukt for å få deg og andre skogeiere til å delta i samarbeidet?» I intervjuet med skogeier A etterfulgte denne samtalesekvensen spørsmålet:

Skogeier A: Argumentet som er brukt er at hvis en samordner utdriving så vil du for det første få en lavere kost, og så vil du i alle fall få en aktivitet til å skje. Sånn som det er nå, vil det være helt umulig for meg å ta ut fra noen av de små teigene mine på egne kostnader og så videre. Og jeg har ikke god nok kjennskap til skogen, så noen må fortelle meg at nå må det ...så uten samarbeid så vil ikke jeg få ut skogen.

Forsker: For du har verken nok kompetanse eller ferdigheter til å gjøre det?

Skogeier A: Nettopp.

For skogeier A var det at det skjedde en aktivitet i skogen vurdert som positivt. Dette blant annet fordi informanten prøvde å holde skogen «ved like, ta ut noe slik at det ikke blir helt overgrodd – for det gror». At skogen så «noenlunde bra ut» i betydningen «skoglig drevet» og ikke overgrodd, var viktig.

I intervjuet med skogeier B kom den positive innstillingen til samarbeid direkte til uttrykk via ordvalget da personen svarte på spørsmålet om feltprosjektaktørene sine argumenter for samarbeid:

[Om informasjon skogeieren hadde fått], og det har jeg oppfattet slik at det er snakk om at samarbeid, stordrift, effektivisering vil gjøre det mulig å få økonomi utav relativt små skoglapper, og det er ikke stor skog som finnes i Feios. Det er det jeg har forstått, og det har jeg hele tida forstått som positivt.

Skogeier B sa òg at «det ville ha vært fantastisk» hvis en fikk til Feios-samarbeidet, og personen «hadde ikke noe imot» at egen skog ble med i samarbeidet.

Også skogeier C hadde, slik tilfellet var for skogeier B, en evaluering av samarbeid i sitt svar på spørsmål om feltprosjektaktørenes argumenter for samarbeid:

Det ligger egentlig i navnet 'Fra ti til en' – at det er lurt å samarbeide fordi det er små skogeiere som må finne opp hjulet selv, og da er det bedre å gjøre dette sammen. Det var det argumentet de hadde, og jeg er enig i det.

Skogeier C mente tydeligvis at det måtte være unødvendig at hver enkelt skogeier skulle finne løsningen(e) på de utfordringene en i Feios ville møte når aktivitet i skogen skulle skje. Den enkelte trengte i så måte ikke selv å finne opp hjulet. Denne innstillingen til eiendomsoverbyggende samarbeid kom til uttrykk også i påpekningen om at «vi klarer det ikke alene», og videre i utsagn som at det «er mye lettere når en samarbeider og hjelper hverandre» og «mange skogeiere vet mer enn en, og kan mer enn en».

I intervjuet med skogeier D viste den positive innstillingen til samarbeid seg blant annet i følgende:

Forsker: Jeg snakker jo med deg på grunn av det der med Feios-prosjektet, og at man i det Feios-prosjektet prøver å få til noe samarbeid over eiendomsgrensene – for skogen.

Skogeier D: Ja. Og det er jo veldig bra.

Forsker: Ja, det er bra?

Skogeier D: Samarbeid om veger, og sånn. Og ikke minst, ja, å samarbeide om hogst. At det kommer entreprenører – at de får hogge mye i Feios. At det ikke er bare en grunneier som bestiller hogst – at de tar ut store kvanta når de først er her. Samordnet.[...] Og det er gunstig for grunneierne òg, at det kanskje blir lettere å få flere når de vet at de skal prøve å samordne det til flere – flere som melder seg på hogst og – selvsagt en stor fordel for entreprenøren som får drive mye på en plass.

Forsker: Da hører jeg at du er veldig for samarbeid altså.

Skogeier D: Ja.

Trolig kan skogeier Ds innstilling til samarbeid over eiendomsgrensene oppsummeres med personens fyndige formulering for hva som kunne oppnås med Feios-samarbeidet. Det var nemlig å «realisere verdier gjennom samarbeid».

Også den av skogeier-informantene som ikke hadde oppfattet at eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere var en ingrediens i Feios-prosjektet, var positiv til slikt mulig samarbeid. Da forskeren skisserte hva et slikt samarbeid kunne gå ut på, responderte skogeieren med å si at personen kunne slutte seg til samarbeidet hvis det ble spørsmål om det. Det var angivelig «ikke noe problem», og «det å få ut skogen kan en samarbeide om. Det må la seg gjøre», mente skogeieren. Litt senere i intervjuet fulgte følgende sekvens:

- Forsker: Nå tenker vi hypotetisk. La oss si at du er en av tre skogeiere, kanskje går det en vei gjennom. Kan du som skogeier tenke deg at dere tre setter dere sammen og sier 'nå har vi de eiendommene her, til sammen er den sånn. Hvordan kan vi best forvalte den eiendommen?'
- Skogeier: Ja [...]. Det er ikke jeg noe imot.

Skogeier-informantene så nytte i å samarbeide over eiendomsgrensene. Trolig var det da også derfor de var så positivt innstilt til slikt samarbeid. De hadde en pragmatisk inngang, fokuset deres var på hva slags praktiske resultat skogeiersamarbeidet kunne gi. Bare en av skogeierne formidlet også en annen form for tilnærming. Denne personen må kunne kategoriseres som lidenskapelig skogbruksinteressert på linje med tilsvarende skogeiere i Ytterøy skogring (se under overskriften «De som begråter skogens tilstand»). Muligheten for virkelig å få aktivert interessen var imidlertid ikke kommet ennå, men kanskje kunne sjansen by seg nå – med Feios-prosjektet. «Endelig skjer det noe», var tanken da personen fikk høre om prosjektet. Kanskje skjedde det noe i egen skog i forbindelse med prosjektet, det var håpet. Bortsett fra realiseringen av denne personens genuine interesse for skog og skogbruk og gleden skogeieren eventuelt måtte komme til å føle ved å få sjansen til å virkeliggjøre interessen, var det, som sagt, mer rasjonelle nyttebetraktninger som gjorde seg gjeldende hos skogeierne. Skogeiersamarbeidet og dets resulterende skoglige aktivitet ville være nyttig for bygden Feios, for ens egen relasjon til bygden og for en selv. Det gagnlige ved skogeiersamarbeidet for Feios sin del, har vi allerede formidlet noe om. At slikt samarbeid kunne gjøre noe med relasjonen til bygden, ble tilkjennegitt i en skogeier-informants utsagn om nytte: «For det første får du en større tilhørighet til bygden.» Dette er, slik vi forskere formulerer oss, å si at relasjonen mellom skogeieren og bygden styrkes på grunn av samarbeidet. Slik styrking er gunstig for relasjonen. Betrakter vi skogeierne isolert kunne nytten være, slik en skogeier tilkjennega, at en fikk tilkomst til skogen. Ikke tilkomst slik en vanligvis forstår det i skogbruket, det vil si tilgang via en skogsbilvei, men tilgang med bruk av apostlenes hester. Ved hogst kunne det nemlig bli lettere å bevege seg til fots i skogen. Imidlertid vedrørte mye av skogeiernes egennytte isolert betraktet det en av skogeierne omtalte som «ressursutnyttelse» og økonomiske betraktninger rundt det. Det ville være synd, ifølge en skogeier, om en ressurs bare forsvinner. En annen påpekte at nytten ville være at en faktisk fikk ut skogen, «høstet» den, som en tredje formulerte det. Og om en kunne få utnyttet arealet eller tømmervirket billigere eller med mindre ressurser, var det, jevnfør en fjerde, positivt. Den femtes nytte var at samarbeid over eiendomsgrensene økte hogsten, noe personen utdypet slik:

Når du hører at det er et sånt prosjekt i Feios, så tenker du på at du har en del verdier selv òg som du vil realisere og det er lettere når – det virker kanskje litt mer organisert. Så blir det ofte at man bare snakker om det, men det blir ikke gjort noe.

Aspekter ved det vi har presentert i avsnittet ovenfor om nytte ved å samarbeide, finner vi igjen i mange sammenhenger i det skogeierne berettet. Det ser vi for eksempel på side 72 og 73. På førstnevnte side snakker skogeier B og skogeier C blant annet om å «få ned kostnadene ved uttak» og at «du får bedre pris med større volum». På sistnevnte side omtaler en skogeier «effektivisering» som vil kunne «gjøre det mulig

å få økonomi utav relativt små skoglapper». Videre er det gjerne bare i vår forsker-virkelighet at det er noe poeng å skille mellom nytten for bygden, nytten for relasjonen mellom skogeier og bygden, samt nytten for skogeier betraktet isolert. Dette analytiske skillet gjorde formodentlig ikke skogeierne. Trolig fløt det heller sammen gitt mulige tanker blant annet om at det som er nyttig for bygden er nyttig for meg, og det som er nyttig for meg er nyttig for bygden.

5.3.2 Behovet for mer «informasjon»

At det var behov for mer informasjon, var det skogeiere som selv budbar. At det var behov for mer «informasjon» også i en bredere forstand, er det vi forskere som hevder. La oss først presentere skogeier-informantenes egne beretninger om hvem de hadde fått informasjon av, hvordan de hadde fått det, og hvorfor i alle fall enkelte gjerne skulle ha hatt mer av det.

Den første informasjonen om Feios-prosjektet hadde skogeierne fått fra en av dem i prosjektgruppa, det være seg en av de to fra Feios Skogreisingslag, representanten fra Skogselskapet/Skogsnæringsforumet i fylket eller også prosjektlederen. En av skogeierne nevnte spesifikt et brev mottatt i februar 2009 og underskrevet av Rune Lunde, leder av Feios Skogreisingslag. Dette var for å lodde stemningen for deltakelse i et eventuelt samarbeid i Feios, gikk det frem av brevet. «Jeg svarte med en gang 'ja'», fortalte personen, men «i lang tid hørte jeg ingen ting». Vi forskere antar sterkt at en av grunnene til det var at det i perioden etterpå pågikk etableringsprosesser i selve forskningsprosjektet «Fra ti til en», blant annet med utvelgelse av de områdene som skulle være feltprosjekt. Etter at første informasjon var mottatt hadde skogeierne fått vite mer om det mulige skogeiersamarbeidet i Feios via møteinnkallelser, deltakelse på møte eller skogdag, eller også snakk ansikt-til-ansikt med de fire i prosjektgruppa som er nevnt i avsnittets innledning. Noen av informantene hadde deltatt på møter/skogdag, andre hadde ikke. Den informasjonen skogeierne hadde fått i forbindelse med møter/skogdag, hadde de mottatt skriftlig på forhånd og ved eventuelt å være fysisk til stede på det som skjedde. Ingen skriftlig informasjon hadde blitt gitt etter et evenement for eksempel som et møtereferat, hvilket innebar at de som ikke hadde vært der heller ikke kunne vite hva som faktisk hadde skjedd hvis de ikke kontaktet noen i for eksempel prosjektgruppa. Det ble, slik en av skogeierne sa om seg selv med grunnlag i manglende møtedeltakelse: «Jeg er [ikke] oppdatert i det hele tatt.»

Det var særskilt to skogeier-informanter som la frem ønsket om mer informasjon. La oss omtale dem med personnavn for lettere å kunne presentere det vi skal. Og la oss kalle dem Truls og Tom, og ikke for eksempel skogeier A og B, for derigjennom å vanskeliggjøre at den potensielt lokalkjente leser kan koble utsagn som gjør personene gjenkjennbare. Truls og Tom var interesserte i å delta i Feios-prosjektet, og begge forsøkte aktivt å få vite mer om det. De berettet om forsøk på å søke informasjon både fra personer i prosjektgruppa til Feios-prosjektet og fra andre skogeiere i Feios. De var ikke fornøyd med mengden informasjon som tilfløt dem. Truls påpekte at informasjon manglet for ham, muligens kunne det ha vært gitt på møte han ikke hadde vært på, «men hvis jeg ikke hører noe →». Truls fullførte ikke setningen før forskeren spurte:

Forsker: Betyr det at hvis det ikke kommer noen informasjon, da mister du interessen?

Truls: Ja. Informasjon er det viktigste. At alle har informasjon, hva skal vi med prosjektet, vil du være med? Så det er veldig viktig, ja.

Tom på sin side påpekte at selv om det på møter i utgangspunktet var stor optimisme, så kunne veien frem vise seg å være lang. Han fortsatte: «Så hvis ikke informasjonsflyten kommer hyppig og det skjer noe i prosjektene, så dør interessen og gløden for prosjektene òg.» Det vesentlige budskapet fra Truls og Tom var at informasjon måtte til for at skogeiers interesse for Feios-prosjektet skulle opprettholdes.

Behov for mer «informasjon» i en bredere forstand, kunne skimtes blant annet i hva de tre øvrige skogeier-informantene, Per, Pål og Espen, sa og indirekte formidlet om informasjonstilgang og -behov. Vi bruker her anførselstegn rundt ordet informasjon fordi dette dreide seg om noe dypere og mer omfattende enn ren opplysning mottatt i en informasjonsflyt. Blant annet dreide det seg om å etablere Feios-prosjektet som et prosjekt i skogeieres oppfatning, og da et prosjekt med samarbeid mellom skogeiere. Skal slikt skogeiersamarbeid etableres, må det også en viss gruppedannelse til blant dem. I intervjuet med Per gikk det frem at han ikke hadde noen klar forestilling om hva Feios-prosjektet var, hva det eventuelt gikk ut på eller også hva siktemålet skulle kunne være. Det var ikke det at han ikke visste om det som måtte foregå, det var mer at han ikke forbandt det med noe som kunne omtales som et prosjekt. Isteden virket det som han betraktet det som en del av de vanlige aktivitetene i bygden Feios. Per ytret da heller ikke noe ønske om mer informasjon om Feios-prosjektet. Det var det jo ingen grunn til at han skulle gjøre så lenge han ikke hadde grepet at det var noe prosjekt gående. At Per ikke hadde gjort det, tror vi forskere er bunnet i at det var gått for lite informasjon ut fra prosjektgruppa/prosjektleder, og at en kan hende heller ikke hadde vært tydelig nok i budskapet sitt om at det som skjedde var i regi av Feios-prosjektet. Pål for sin del visste at Feios skulle være «med i et sånt prosjekt som de kaller Feios-prosjektet», som han formulerte det, og «at det var noe på gang». Hva Feios-prosjektet skulle gå ut på, sa han at han ikke visste mye om. «All informasjon er jo positivt», var hans oppfatning, og snakket frempå om et «enkelt informasjonskriv, enkle stikkord» om formålet og hva som foregikk. Den siste av disse tre skogeier-informantene, Espen, understreket sterkt at han hadde eget ansvar for å hente informasjon. Hos ham hørte vi forskere ikke noe om at han ønsket andre skulle gi ham mer informasjon. Derimot hevdet han at han stadig hadde fått invitasjoner til forskjellige møter og samlinger, han viste til oppslag i lokalavisen, og at «informasjon finnes om de tingene der». Høyst trolig ville ikke Truls og Tom ha vært enig med Espen i at det var mer informasjon å finne, i alle fall ikke så mye eller den typen informasjon som de ønsket. Det kunne imidlertid ikke Espen vite særlig om, for Espen hadde tilsynelatende ikke etterrøktet muligheten. I sin travle hverdag hadde han ikke prioritert å bruke tid på det. Han fremsto dog som grunnleggende positiv til det som eventuelt måtte finne sted i Feios med hensyn til skogbruk og til de som måtte forsøke å få det til. For vårt poeng om gruppedannelse er det illustrerende at han snakket om «de» og «dem» – det var ikke «vi» og «oss» som skulle/kunne gjøre dette eller hint. Valget av personlige pronomen reflekterte nemlig at han ikke forsto seg selv som deltakende i ei gruppe som skulle

gjennomføre noe. Muligens var dette grunnet i trekk ved Espen og hans situasjon, men vi kan ikke se bort ifra at årsaken også kunne ligge i manglende bruk av informasjons-giving som virkemiddel for å gi sammenheng mellom mulig samarbeidsdeltakende skogeiere. Det var da heller ingen andre av skogeier-informantene som formidlet at Feios-prosjektet var «mitt» eller «vårt» prosjekt. Mottar en informasjon rettet mot en spesifikk gruppering av mennesker (skogeiere i Feios) yter det formodentlig en skjerv til at en nettopp forstår seg som skogeier i Feios – sammen med de øvrige skogeierne der. Informasjonsmottaket innebærer noe mer enn kun å få opplysninger. Det bidrar til gruppedannelse.

Behovet for mer «informasjon» i bred forstand kom til uttrykk også i andre høve enn det som er presentert i avsnittet ovenfor. Dette dreide seg òg om etablering av en form for skogbruksmessig «mental infrastruktur» og om etablering av en felles forståelse.

Den skogbruksmessige mentale infrastrukturen vedrørte behovet for mer viten om skogen og nødvendigheten av mer skogbrukskompetanse. Hvor lå ens skog? Hvor mye eide en? Hvor gammel var den? Hvilken økonomisk verdi kunne den ha? Hvem eide skogen ved siden av ens egen? Slike spørsmålsstillinger vokste seg frem av intervjuene. «Eier jeg der da?» undret en skogeier da vi forskere spurte om et spesifikt område. Han fortsatte litt senere: «Det kan godt hende jeg eier en skogteig der. Der ser du, jeg vet ikke hvor jeg eier en gang.» En annen skogeier hadde «ikke anelse» om totalt areal på det han eide av skog eller noen formening om det produktive skogarealet. En tredje skogeiers svar på spørsmålet om produktivt skogareal lød: «Nei, det har jeg rett og slett ikke peiling på.» Og på spørsmålet om han kunne hogstklassefordeling, var svaret: «Nei, nei. Kan ingen ting.» Skogens alder ble av skogeier-informantene gjerne anslått ut fra tidspunkt for planting – hvis de visste noe om det. Da kunne tidsangivelsen være løselig «etter krigen» til et presist tiår. Vi forskere er relativt sikre på at flere av disse skogeierne, som store grupperinger av andre skogeiere vi har møtt (se for eksempel Follo m.fl. 2006 og Follo 2008), ikke kjente til forholdet mellom skogens alder og hogstmodenhet og hva som kunne spille inn på om skogen var hogstmoden eller ikke. Noen måtte eventuelt ha fortalt dem det, slik det går frem hos skogeier A på side 72. Betrakningene rundt mulig økonomisk verdi kunne gå fra utsagn om at en ved hogst ikke forventet at en kom «veldig ut i pluss», til at en over tid regnet med «å kunne få ut noen hundre tusen», og det uten at den aktuelle skogen nødvendigvis var så forskjellig⁴⁷. Og det måtte jo bli vanskelig for skogeiere å initiere et samarbeid med eierne til skogen i nærheten av ens egen hvis en, som det ble tilkjennegitt, ikke visste hvem som eide der. Slik skogen syntes å være fordelt i Feios, kunne en ikke gå ut fra at husnaboen eide ens naboskog. Det ettersom skogen ikke nødvendigvis lå ved gården/ huset, men kunne være spredd utover bygden. Alle våre fem skogeier-informanter tilkjennega på ett eller annet vis at mer skogbrukskompetanse var ønskelig. Enten uttrykte de det selv direkte eller også viste det seg indirekte som manglende viten. Det var gradsforskjeller. Enkelte av skogeier-informantene hadde en, la oss kalle det,

47 Gitt at opplysningene i søketjenesten «Gårdskart på nett» er korrekte.

grunnleggende skogbrukskompetanse og trengte bare noe oppdatering. Andres skogbrukskompetanse var atskillig svakere og til dels helt fraværende. Fravær av viten om skogen og fravær av skogbrukskompetanse ga at relevante spørsmål kunne bli: Hva kunne gjøres med skogen og eventuelt på hvilken måte? Hvordan gå frem for eventuelt å få gjort noe med/i skogen?

Det å få etablert en felles forståelse hadde tre aspekter vi skal nevne. Et aspekt var at skogeier-informantene var relativt heterogene. I den grad de var representative for alle skogeierne i Feios kan mangfoldet blant dem gi utfordringer for å berede en felles plattform for samarbeid. Informantene var, som nevnt, i forskjellig grad innvidd i skogbruk som praksis, teori og terminologi. De var òg i hele spennet fra boende og arbeidende i Feios; boende i Feios, men arbeidende mer eller mindre utenfor bygden; til både boende og arbeidende utenfor bygden – med de implikasjoner det måtte ha for tilgang til informasjon, deltakelse i aktiviteter og variasjon i forståelser. Videre hørte vi forskere om at det var mye salg av gårder, og at en hadde «alle slags nasjonaliteter» i bygden – engelskmenn, polakker, nederlendere. Det ga rom for at en kunne ha brakt sitt hjemlands skog- og skogbruksforståelse med seg, og det ble snakket om at ideologien kunne være forskjellig på det grunnlaget. Noen var kan hende utelukkende interessert i skogens økonomiske verdi, andre kunne kanskje tenke seg at en ved hogst skulle være forsiktig der det eventuelt var storfugl. At miljøsertifiseringssystem styrte hensynstagen til tiur og røy ved hogst uansett hva skogeier måtte mene, var ukjent og må skrives på konto for hull i skogbrukskompetansen.

Et annet aspekt ved etableringen av en felles forståelse vedrørte det å få en omforent avklaring på mulige varianter av skogeiersamarbeid. En av skogeierne hadde forstått det slik at et samarbeid kunne innebære at «hvis én har 10 mål og én har 100 mål» og de hogde i lag, så skulle de dele pengene likt. «Det blir nå feil», påpekte informanten. Vi forskere vet ikke hvordan denne forståelsen hadde oppstått, men ser at den er forenlig med hva sitatet på side 68 tilkjenner var ønsket med Feios-prosjektet. Der står det nemlig ikke noe om fordeling av inntekter og kostnader etter skogareal, tømmervolum eller liknende. Ettersom skogeieren så tydelig mente at en samarbeidsform hvor 10/100 mål eid skog ble fordelt inntektsmessig 50/50 ved hogst var altfor radikal, spurte forskeren: «Enn hvis de deler, at den som har 10 prosent får 10 prosent og den andre får 90 prosent?» Svaret lød: «Ja, da hadde det vært helt greit hvis det ble sånn. Må nå være etter de ressursene grunneierne har.» Vi vet lite om hvor mye slike spørsmål hadde blitt diskutert med og mellom skogeierne i Feios, men ut fra intervjuene med skogeierne har vi en antakelse om at det hadde blitt gjort i beskjeden målestokk. Det var således symptomatisk at en av skogeierne påpekte at det var langt frem til å tenke eiendommene som en enhet, en måtte «først bli enige om ting og tang sammen». Betydningen av samsnakking og samhandling mellom skogeierne ble også tilkjennergitt hos tre andre skogeiere. Det kom frem da de ble spurt om hva det var som var mest vesentlig for å få til skogeiersamarbeidet i Feios. Den enes fyndige respons på dette var at skogeierne det gjaldt ble enige. Ifølge personen var ikke dette bare-bare ettersom det kunne være mange rare folk, og samarbeid ble verre å få til hvis mange skogeiere var involvert. Den andre pekte på at det mest vesentlige var «gode

samtaler hvor vi møtes og engasjerer hverandre», at en visste hvorfor en skulle gjøre dette, at en tenkte i samme retning – «at alle er enige i at vi gjør det, og vi gjør det sånn, sånn, sånn». Den tredje skogeier-informanten forsto engasjementet til de lokale skogeierne som en suksessfaktor, og det var vesentlig at skogeierne selv kom frem til at det var «fornuftig å samarbeide for å skjøtte skogen på en økonomisk god måte». Her holdt det ikke at en eller annen på et «fylkeshus eller noe sånt» fortalte hva som var best for skogeierne. I skogeier-informantenes beretninger skinte det igjennom at noen gjennomdiskutert og omforent forståelse av i hvilket spenn de mulige samarbeidene dem imellom skulle kunne ligge, ikke var oppnådd. Dermed kunne også skogeierne, slik den ene gjorde, anta at det ene tenkelige ytterpunktet kunne være at en fikk en fordeling 50/50 på hogstinntekt uansett forskjeller i eid skogareal/-volum. Vi forskere antar at en slik forståelse kan virke hemmende på etablering av skogeiersamarbeid fordi omkostningene for de med mest skog i Feios blir for store til at de finner det akseptabelt.

Det tredje aspektet rundt etablering av felles forståelse vedrørte nødvendigheten av å få utbedret de offentlige veiene i bygden. Prosjektgruppa for Feios-prosjektet hadde i sitt møte i desember 2010 satt opp dette som førsteprioritet for arbeidet sitt⁴⁸. Det var imidlertid ingen av skogeier-informantene som nevnte denne saken. Her hadde ikke prosjektgruppa og skogeierne fått noen felles forståelse av vei-utfordringen.

5.3.3 Det må skje noe

«En må få vite hva som er gjort for at folk skal kunne ha noen formening om at det skjer noe.» Utsagnet var en av skogeierne sitt, og det uttrykte presist forholdet mellom informasjon og «skjer noe»: Fikk en ikke vite om det som skjedde, kunne en heller ikke vite at det skjedde noe – og hva dette eventuelt var. Og det måtte skje noe, ifølge skogeier-informanter. Skogeier Tom er sitert på dette tidligere: «...hvis ikke ... det skjer noe i prosjektene, så dør interessen og gløden for prosjektene òg.» En annens oppfatning lød: «Jeg tror det går for seint, alt, prosjektet.» Han hadde brakt på det rene at det «har ikke skjedd så mye ennå». Og som en skogeier formulerte det: «Jeg får [...] følelsen av at det skjer for lite». For denne personen var følgende mest vesentlig for å få til skogeiersamarbeidet:

Det er at det må skje noe slik at folk ikke blir sittende å – så får man for det første ikke noe informasjon, så får man ikke noe fremdrift i dette, så renner det ut i – når årene er gått, de årene som dette prosjektet skal vare, de kommer brått – og da må det være fremdrift i prosjektet for hvis ikke dør det eller råtner på rot.

Hva er det som må skje for at skogeierne skal forstå det som at «det skjer noe»? At daværende prosjektleder i Feios-prosjektet hadde vært og sett på noe skog til en skogeier, ble tydeligvis ikke regnet som at det skjedde noe. Det gjorde heller ikke den skogsbilveibyggingen, hogsten og forsøksvise lagringen av grot som foregikk i skogen til lederen av prosjektgruppa for Feios-prosjektet. Vi forskere tror at skogeierne kunne ha forstått begge deler dit hen at det skjedde noe. Forutsetningen ville da ha vært at noen

48 Møtoreferat for 1.12.10, mottatt 6.4.11.

hadde fått skogeierne til å forstå dette som del av Feios-prosjektet. Videre, hadde en fått arbeidet frem en omforent avklaring på mulige varianter av skogeiersamarbeid, ville dette antakeligvis også blitt inkludert i «skjer noe». Det samme ville formodentlig ha vært tilfelle hvis prosjektgruppa for Feios-prosjektet hadde sendt ut informasjonsskriv om hva de selv arbeidet med og hva som skjedde der. Imidlertid var det ultimate «skjer noe» for skogeier-informantene muligens at det skjedde noe i/med skogen, og da noe som de forsto som resultat av Feios-prosjektet. Skogsbilveibygging ville kunne inngå i dette, jevnfør en skogeier. Ifølge ham måtte prosjektgruppa i Feios-prosjektet nemlig «få ting i gang», og da tenkte han «mest på skogsveier, for det er gjerne utløsende». Oppstarten av et slikt veisamarbeid ville kunne ha blitt solgt inn som og forstått av skogeierne som at det skjedde noe. Det kunne ha blitt forstått som at en hadde «fått ting til», for å låne uttrykket fra en annen skogeier. En hadde fått til at skogeierne ville starte opp et faktisk veisamarbeid. Det kunne ha gått inn i det skogeieren forsto som «vellykket prosjekt», og det selv om full realisering av veien lå godt frem i tid. Og for ham var de vellykkede prosjektene det beste argumentet for skogeiersamarbeid – hvis det skulle finnes noen tvilere.

Skogeier-informantene syntes å sette de ulike vurderingene sine opp mot hverandre. Som presentert, skogeierne var på den ene siden positivt innstilt til og så nytten av samarbeid over eiendomsgrensene, men på den andre siden var mer informasjon ønsket og noe måtte skje. Fikk de ikke mer informasjon og det ikke skjedde noe, kom interessen for Feios-prosjektet til å bli redusert. Det var en avveining mellom «for» og «imot», og akkurat disse «for» og «imot» balanserte for øyeblikket. To av skogeierne omtalte selv slike vurderinger hvor forhold ble satt opp mot hverandre. De brukte da ordene «positiv» og «negativ». Den ene påpekte at han ville ha vært med i samarbeidet uansett hvilke argument som hadde blitt brukt for å få ham til å delta, «for det kan ikke være sånn stelt at de negative elementene blir større enn de positive». Den andre snakket om at deltakelse for ham ville bli «en kost-nytte-vurdering», og brukte skålvekt som metafor: «Jeg synes ofte skålvekta er et greit bilde. Det vil være positive ting og det vil være negative ting».

At avveiningene av «for/imot» og «positiv/negativt» balanserte for skogeier-informantene for øyeblikket, ble reflektert i at de i liten grad tilkjennega betenkeligheter med å delta i skogeiersamarbeidet. Kun en hadde en betenkelighet, og det var den tiden som krevdes hvis det ble fordret at en skulle hogge i skogen selv. Det kunne nemlig gå utover annet innteksbringende arbeid. Ble det inntekt fra skogsarbeidet stilte dette seg imidlertid annerledes for ham. En av de andre skogeierne sa at han ikke hadde «noen betenkelighet, jeg ser bare muligheter». En tredje tilkjennega at han var «helt åpen» og viste så til at utbyggingen av skogsbilveier som hadde blitt gjort, var «pent gjort». I intervjuet med den fjerde skogeieren kom fravær av betenkeligheter frem i denne sekvensen:

- Forsker: La oss kalle dette en felles forvaltning av to eiendommer, vil du pr. i dag ha noen betenkeligheter med å være med på et slikt samarbeid?
- Skogeier: Nei, jeg tror det skulle gått.
- Forsker: At det ordner seg i ...
- Skogeier: Ja, det tror jeg.

Ei heller den siste skogeier-informanten hadde noen betenkeligheter med å være med i skogeiersamarbeid. «Jeg har i grunnen ingen betenkeligheter med det, altså», var hans respons på forskerens spørsmål. Hvis alle skogeierne var samstemte om for eksempel å bygge en vei, så var «det jo plankekjøring» og ingen ting som var enklere, mente han, men hvis –.

Det var noen «men hvis» i skogeier-informantenes beretninger. Slike «men hvis» var gjerne rundt forhold som kunne ligge noe frem i tid og som kunne tenkes muligens å skje. Det «men hvis» skogeieren ovenfor tenkte på var hvis skogeiere måtte ut med en viss sum penger til en skogsbilvei og at de da ikke ville delta – at det ble «nei» nesten uten at de tenkte seg om. Da var det ikke plankekjøring lenger, og han visste ikke hva en eventuelt skulle gjøre med slikt. En annen variant av «men hvis» var knyttet til en eventuell etablering av et formelt samarbeid mellom skogeierne. Pr. dato for intervju var det ikke avklart om det kunne bli noe slikt, og formalisert samarbeid var tydeligvis forstått som noe annet enn mer løselige samarbeidsformer. En av skogeierne hadde tidligere i intervjuet sagt at hvis han skulle gå inn i noe med økonomiske forpliktelser, måtte det være et formelt samarbeid. Det måtte «være noe som var nedtegnet om at sånn og sånn skulle det være». Senere i intervjuet spurte så forskeren:

Forsker: La oss si at en kommer så langt i Feios at man for noen skogeiere i Feios legger frem forslag om en form for samdrift av forvaltningen av skogen, hva skulle til for at du hadde sluttet deg til et sånt? For det er jo ganske formalisert.

Skogeier: Da måtte det for det første være en plan rundt kostnadsspørsmålet, så måtte det være en plan for utdriving av skog. Og så må det være et inntektsgrunnlag hvis du i det hele tatt skal legge ned kostnader.

Som det går frem av intervjusekvensen, skulle en ha formalisert samarbeid krevde det noe annet enn uformelle samarbeid. Dette er det som gir grunnlaget for oss forskere til å bruke frasen «men hvis».

Da skogeier-informantene snakket om at det måtte skje noe, snakket de fra «grasrota» som en av dem omtalte det som. De snakket ikke fra en situasjon hvor de satt inne med prosjektgruppas viten om det som foregikk. Vi forskere vet imidlertid at òg deltakerne i den gruppa var bekymret for fremdriften i Feios-prosjektet (Follo 2010c, Follo og Vennesland 2012), det skjedde for lite også med den innsikten de hadde om det som hendte og ikke hendte. I våre forskerøyne er det ikke så underlig at ting tok tid, her måtte det skje mye og på mange nivå og områder av bygdens og kommunens samfunnsliv. Høyst trolig kunne det ha gått raskere og fremdriften vært større, men at Feios-prosjektet krevde sin tid overrasker oss ikke. Det er grunner for at vår første overskrift var «Den store skogens virkelighet». Den aktuelle skogens mulighet ligger nettopp i at skogen er «stor», og den er stor fordi den er mer eller mindre utnyttet. At den er utnyttet innebærer at det er mye som verken er tenkt eller gjort tidligere. Hadde det vært tenkt eller gjort, ville skogen trolig vært utnyttet og da ikke lenger vært «stor». Oppgavene for prosjektgruppa og prosjektleder i Feios-prosjektet ble dermed relativt formidable og krevende. Når mangt skal gjøres på mange nivå og områder med begrensede ressurser, kan det ende slik det gjorde sett fra skogeier-informantenes side:

Det skulle ha vært mer informasjon til dem og det skulle ha skjedd mer – som de visste om.

5.4 Andre intervjurunde

Ved andre intervjurunde, våren 2012, var noe vedvarende likt for de fire skogeierinformantene som da ble intervjuet en andre gang. Annet syntes å være i utvikling i betydningen positiv endring, og noe nytt var også kommet til. La oss presentere det i den rekkefølgen. Det skogeieren som ble intervjuet bare i 2012 formidlet er her tatt inn som noe som sier noe om situasjonen i Feios og Feios-prosjektet på det tidspunktet. Sammen med hva de andre skogeierinformantene tilkjennega i 2011 og 2012 kan denne femte informantens beretninger si noe om endring over tid.

5.4.1 Det vedvarende like

Det var mye som var relativt likt i de to intervjurundene, her trekker vi frem det vi mener er mest vesentlig. Ved andre intervjurunde var skogeierinformantene i utgangspunktet fremdeles positivt innstilt til samarbeid over eiendomsgrensene. Avveiningene deres «for/imot» syntes også nå å balansere, det hadde ikke tippet over til en negativ retning. Vi forskere hørte heller ikke at det var noen sterke endringer i hva de hadde forstått at en eventuelt skulle samarbeide om, men skogsbilveibygging var mer til stede som samtaleemne i intervjuene enn ved første intervjurunde. Det både ut fra at det faktisk ble bygd skogsbilveier, at det var initiert noen konkrete møter for å forsøke å få startet opp veisamarbeid, eller også at en selv kunne tenke seg å få bygd skogsbilvei sammen med andre⁴⁹. Videre var det på tidspunktet for andre intervjurunde, slik det var ved første, ikke kommet noen omforent avklaring på mulige varianter av skogeier-samarbeid. Jevnfør intervjuene hadde ikke skogeierne selv gjort noe med dette, og det hadde heller ikke prosjektgruppa for Feios-prosjektet. Mer som var likt på de to intervju-tidspunktene var at den skogbruksmessige mentale infrastrukturen ikke hadde endret seg særlig. Riktignok hadde skogeieren som ønsket at en skulle være forsiktig der det eventuelt var storfugl faktisk oppdatert seg på dette ved å lese om miljøsertifiseringen på internett, og riktignok hadde noen av skogeierne fått kjennskap til at tømmer faktisk kunne bli for grovt for leveranse, men generelt var fravær av viten om skogen og mangel på skogbrukskompetanse like utpreget til stede i 2012 som i 2011. Leseren kan her legge merke til at vi forskere (Follo) forstår skogbrukskompetanse bredt. For Follo er det å vite for eksempel om muligheten for for grovt tømmer også skogbrukskompetanse. Således er det fravær av skogbrukskompetanse hvis skogeiere ikke vet hva som må til av prosesser før en eventuell skogsbilvei kan bygges. Det være seg oversikt over biologisk mangfold og kulturminner, offentlige godkjenninger, oversikt over det tømmeret som skal betale veien (som det heter seg i skogbruket), eventuelle tilskudds-tilsagn, etablering av omforent fordelingsnøkkel av skogeiernes utgifter hvis det skal være et veisamarbeid, planlegging og stikking av veitrasé, osv. Vår fornemmelse ut fra

49 Informantutsagn fra fire skogeiere.

det skogeier-informantene i Feios formidlet da skogsbilvei-bygging kom opp i andre intervjurunde, var at de i liten grad kjente til disse prosessene.

Det siste vi skal presentere som vedvarende likt i de to intervjurundene, var ønsket om mer informasjon og at det kom fra de samme skogeier-informantene. Truls fortalte at han hadde fått et nyhetsbrev fra prosjektgruppa i Feios-prosjektet og «det var bra». Hadde det vært mer å fortelle skulle han gjerne ha hatt mer, men:

hvis det ikke er mer å fortelle, så er det greit. Så hvis de fortalte alt i det nyhetsbrevet, så er det greit for meg. Men det var det i alle fall. Så da tenkte jeg at nå er det brevet kommet, så det «ja, det er bra».

Tom på sin side nevnte ikke noe om noe nyhetsbrev. Derimot sa han: «Jeg må si det er dårlig informasjon.» Året forut, fortsatte han, skulle skogen «her inne takseres og hver enkelt skulle få vite hvor mye drivverdig skog de hadde. Og det har jeg ikke sett noe til ennå». Senere i intervjuet fulgte så en lengre intervjusekvens om informasjon. Vi skal ta den med i hele sin lengde fordi vi forskere mener Tom pekte på noe vesentlig i sin frustrasjon over å ikke ha informasjon og samtidig ønske å få gjort noe med/i skogen.

Forsker: Sånn som du vurderer det nå, hva er det mest vesentlige for å få til det Feios-prosjektet – at det faktisk skal komme godt i havn?

Tom: For det første så må jo – jeg kan jo ikke vurdere det når jeg ikke sitter på noe informasjon. Det sa jeg til deg sist òg, det er dårlig informasjon om dette her prosjektet. Det burde jo være slik at man fikk en liten rapport, en gang i kvartalet for eksempel, om det har skjedd noe. Hvis det ikke har skjedd noe, så kan vi godt få vite at det ikke har skjedd noe. Hva er videre fremdriftsplan? Når skal det skje noe? Hvor langt er vi kommet på de forskjellige områdene i bygden i dette prosjektet? En sånn tre-måneders bulletin burde man egentlig – burde vært minimum. Kan ikke forlange noe hver måned. Det er jo – det skjer ikke så mye – tiden går – en måned går fort, men sånn kvartalsvis rapport om hva som var gjort – hva skal skje i de neste tre månedene eller halvår. Litt mer sånn struktur på det synes jeg kunne vært på sin plass.

Forsker: Det holder med ett sånn A4-ark da, tenker du?

Tom: Ja, ja. Det er ikke noen sånn avhandling. Er det begynt på en skogsvei sånn og sånn? Hvor mye skal det utløse av arealluttak? Hva skal skje de neste – hva har man egentlig på planen neste tre månedene? Er det noen som skal begynne på en skogsvei? Hvor langt er han takstmannen kommet? Hva holder han på med nå? En informasjon som gjør at man føler at man i alle fall er litt oppdatert.

Forsker: Pluss at du får vite at det skjer noe?

Tom: Ja, ja, det er greit å få vite at det ikke skjer noe òg, for den saks skyld. Men det er når du ikke får vite at det ikke skjer noe og at du ikke vet at det skjer noe, hva er det egentlig som skjer?

Vi forskere skal ikke si at prosjektgruppa i Feios-prosjektet skal bruke sine begrensede ressurser til kvartalsvis informasjon, det er prosjektgruppa som kjenner sin situasjon og vilkår. Vi er imidlertid overbevist om at skriftlig informasjon er vesentlig når en skal forsøke å få en hel bygd til å inngå i skogeiersamarbeid, når det er så mange mulig deltakende skogeiere, og når noen bor og arbeider i bygden, noen bor i bygden og arbeider utenfor, og noen både bor og arbeider utenfor. Er en blant de siste, og Feios

synes å ha en del av dem, har en ikke samme mulighet som de øvrige til å delta i lokale evenementer eller snappe opp nyheter via småsnakket som til hverdags går fra person til person i et lite lokalsamfunn.

5.4.2 Det i positiv endring og det nye

Ved andre intervjurunde hadde skogeier-informantene tydeligvis fått innsikter om og erfaringer fra Feios-prosjektets aktivitet fra flere hold enn tidligere. Vi skal nevne møter, slektninger, lokalavis og naboer. I 2012-intervjuene ble det berettet om et møte før jul 2011 arrangert av Feios-prosjektet. Skogeier-informanter fortalte at de da fikk presentert tall for skogressursen i Aafedtdalen (se Nyeggen og Øyen 2011), hva som skulle gjøres med bioenergien som var lagret oppe hos Rune Lunde, og at en «fra Møre» hadde fortalt om arbeidet med å få «19 grunneiere» til å være med på en skogsbilvei. Skogeieren som snakket om han fra Møre syntes imponert gitt antallet skogeiere. Selv hadde han ved forrige intervjurunde påpekt at det å få til skogsbilveisamarbeid ville bli vanskeligere jo flere skogeiere som eventuelt skulle være med. «Men det hadde gått», fortsatte skogeieren i sin gjengivelse av det som måtte ha vært presentasjon fra feltprosjektet Ørstaskogen og dets prosjektleder Hans Peter Eidseflot, «det var en, hvis jeg ikke husker feil, som ikke ville være med». Poenget vårt er ikke om antallet (19) skogeiere ble korrekt gjengitt av skogeieren. Poenget er at vår skogeier-informant fikk rede på at det var mulig med veisamarbeid selv med så mange deltagende skogeiere. Det kunne trolig fjerne noe av hans egen tidligere tvil, og kan hende også virke som en form for eksempelets makt for andre skogeiere i Feios. I 2012-intervjuene ble det òg fortalt om et folkemøte i Feios som Vik kommune arrangerte. Temaet var revisjon av kommuneplanen⁵⁰ «og da ble selvsagt det her Feios-prosjektet nevnt», fortalte en av skogeier-informantene som hadde vært til stede. Av lederen i prosjektgruppa hadde kommunen blitt bedt om å yte for skogsbilveier og også være mer villig til å regulere inn hvis en «ville bruke steinmasser både til det ene og andre». Skogeier-informantens vurdering var at kommunen virket «godt informert på forkant òg, om det». De steinmassene han snakket om var overskuddsmasser fra den mulige utbyggingen av Feios Kraft sitt anlegg Feios kraftverk⁵¹. En skogeier-informant som ikke kunne møte ble fortalt av en slektning at opprusting av offentlige veier i Feios ble tatt opp i tilknytning til Feios-prosjektet. På den ene siden lurte denne skogeieren på hvordan det hadde seg at han ikke visste at offentlige veier var på sakskartet for Feios-prosjektet, på den andre siden tenkte han: «Åh, det skjer mye nå, så det.» Hans «så det» var høyst trolig knyttet til at han mente det måtte «skje noe», et tema vi omtalte tidligere i rapporten. I 2012-intervjuene kom det også frem at skogeiere i Feios kunne ha godt innsyn i muligheter for steinmasse gratis ut fra grunneieres forhandlinger med kraftlaget om erstatninger. Videre tilkjennega en skogeier at han i lokalavisen hadde sett at Feios-prosjektet arbeidet opp mot offentlige veier og kraftverk-byggingen i Feios: «Jeg har sett en kobling av veibygging fordi det kraftanlegget kan gi fornuftig bruk av tunnelmasse.»

50 Se eksempelvis oppslag på sognavis.no 20.1.12.

51 Feios Kraft fikk i Statsråd 8.3.13 tillatelse til bygging (Sogn Avis 11.3.13).

En annen skogeier fremstilte koblingen mellom kraftutbyggingen, Feios-prosjektet og de offentlige veiene slik:

De må vel oppruste veinettet. Det må de⁵² sikkert gjøre hvis de skal ta ut skog òg. Og det som jeg har hørt, det er at de kanskje kan bruke massen som de tar ut til skogsvei og forbedring av infrastrukturen i bygden.

På forskerens spørsmål om hvor han hadde hørt dette repliserte skogeieren at han snakket en del med naboene og «vi diskuterer ting og tang».

Det er det vi har utdypet i avsnittet ovenfor som fortrinnsvis var i utvikling fra første intervjurunde. Skogeier-informantene hadde ved andre intervjurunde fått innsikter om og erfaringer fra Feios-prosjektet fra flere hold enn tidligere. I mindre lokalsamfunn flyter gjerne informasjon, omtale og vurderinger lett rundt mellom mennesker fordi forholdene er små og relasjonene relativt tette. Som det går frem av forrige avsnittet, om en selv ikke kunne delta på et møte var det kan hende andre som hadde vært der – og da fikk en vite om hva som skjedde. Fordi mennesker i mindre lokalsamfunn ofte må ha mange ulike roller, vil en og samme person kunne være slektning og representant for grunneierorganisasjon, en annen melkebilsjåføren og kommunestyrerepresentant, og en tredje naboskogeieren og kjøpmannen. Det gir at de aktuelle personene gjerne har forskjellige arenaer de deltar på, og resultatet er inngang til ulik viten. Denne viten kan formidles videre over hagegjerdet eller på butikken til dem en kjenner godt. For Feios-prosjektet antar vi forskere imidlertid at virkelig spredning og kraft i den lokale viderefremmingen om prosjektet først var mulig da folkemøtet om kommuneplanen fant sted. Møtet var høyst trolig rettet mot alle i Feios i motsetning til Feios-prosjektets møter hvis målgruppe var skogeierne. Da Feios-prosjektets aktivitet ble tatt opp på folkemøtet, fikk også mennesker som ikke var skogeiere viten om «skogprosjektet»⁵³. Det ga, hvis en tenker befolkningen i Feios som bestående av mennesker i nettverksforbindelser, at denne viten kunne tilflyte også andre ikke-skogeiere som ikke var til stede, men òg skogeiere som ikke var til stede. Videre kunne denne viten i etterkant av folkemøtet vende tilbake til de skogeierne som faktisk hadde vært til stede. Det igjen kunne minne dem på skogprosjektet hvis de hadde glemt det. Tilbakevendingen av viten kunne få skogprosjektet lengre frem i den mentale bevissthet hos de som hadde lagt det litt lengre bak, eller det kunne forsterke opplevelsen av betydningen av skogprosjektet hos de som allerede hadde det langt frem i tanken. Skulle det være slik at dette også ble presentert i lokalavisen, ble prosessene ytterligere forsterket. Dette inngår i det antropologen av oss forskere kaller etablering av et (lokal-)samfunns felles forståelse. Den forskningsbaserte viten om den slags forståelses-etablering er også at forståelsen må re-etableres gang på gang.

52 Fra intervjuet er det litt vanskelig å vite hvem/hva disse «de» var. Det første «de» i intervjusekvensen antar vi var kraftutbyggerne. Det ut fra sammenhengen det står i intervjuet. Skal det andre «de» også være kraftutbyggerne, kan den skogen «de» eventuelt skulle ta ut være skog som måtte ut for å få til anleggsbyggingen.

53 Informantutsagn.

Sammen med etableringen av felles forståelse skissert ovenfor, fulgte tre andre endringer i positiv retning. For det første viste en begynnende gruppedannelse seg, noe som ikke var tilfellet ved første intervjurunde. I 2012 benyttet nemlig en av skogeier-informantene det personlige pronomenet «vi» i noen sammenhenger. Da han ble spurt om Feios-prosjektet hadde hatt opplæringsmøter rundt for eksempel hvordan en skulle hogge, tenke rundt veibygging, skogfond, lød svaret hans:

Jeg tror det er for tidlig nå. Jeg regner med at når konklusjonen er at vi på et tidspunkt skal begynne med prosjektet, om det er veibygging eller – hvis det er for lite kunnskap – da kommer vi til det – ut ifra prosjektet.

«Vi på et tidspunkt skal begynne med prosjektet», sa han. Enda tydeligere kom hans egen innlemming i ei gruppe frem da han berettet fra Feios-prosjektets møte før jul 2011. Det møtet var bra, syntes han. Det som ikke var så bra var at han der fikk vite at skogen ikke var hogstmoden før om 15 år. Han skulle gjerne ha begynt med veibygging umiddelbart og med hogst om fem år. Forskeren påpekte så at en jo kunne ha begynt med skogsbilveibygging, hvorpå skogeieren repliserte: «Ja. Selvsagt. Derfor hadde vi en avtale at han skulle jobbe litt mer med veibygging, litt konkret.» Det var «vi» som hadde en avtale, og da med den personen han hadde oppfattet skulle holde på med skogsbilveibygging.

For det andre, skogeierne visste nå mer om forutsetningene for bygdens mulig storskala skogbruksaktivitet. I første intervjurunde ble ikke utfordringen med de offentlige veiene i bygden omtalt av skogeier-informantene, men det skjedde ved andre intervjurunde. Det går frem i intervjustat gjengitt på side 85 og i forståelser som en skogeier tilkjenner at han hadde fått: Hvis alt tømmeret oppe i dalen skulle tas ut, «så er veiene for dårlige til å kjøre med sånne svære biler». Videre hadde skogeier-informanter fått rede på at i alle fall deler av skogen i Feios ikke var hogstmoden før om noen år. Ovenfor er en skogeier referert på at han snakket om 15 år, to andre sa 10-15 år. Vi forskere antar at disse opplysningene var basert på skogressurversikten Skog og landskap hadde gitt for Aafedtdalen (Nyeggen og Øyen 2011). Ettersom det i 2012 ikke forelå noen oversikt over skogen i hele Feios, ga det at annen skog i Feios kunne være hogstmoden. Enkelte skogeier-informanter snakket da også som om skog enkelte steder i Feios var det. Videre kjente fire av fem skogeier-informanter til at det var startet skogtaksering. Hva det innebar av praktiske gjøremål for personen som skulle utføre taksten, hvor langt han var kommet og den videre prosessen etter feltarbeidet i skogen, visste de imidlertid knapt noe om. Etter at forskeren (Follo) gjerne hadde forklart litt om hvilke prosesser som måtte skje før de selv eventuelt ble forespurt om de ville kjøpe skogbruksplan, syntes samtlige fem skogeiere interessert i å skaffe seg oversikt over skogen sin. Hvilken fundamental betydning skogtakst ofte tilskrives av ansatte skogbruksaktører som redskap i planlegging og for handling på overordnet nivå, her da for all skogen i Feios, er et aspekt ved takstarbeidet vi tror kun en av skogeier-informantene annammet. Og da antar vi at han hadde begrepet dette ut fra sine tidligere skogbruksinnsikter, og ikke fordi han hadde fått forståelsen overført fra prosjektgruppa i Feios-prosjektet.

For det tredje, ved andre intervjurunde syntes skogeier-informantene mer spesifikke

enn tidligere på hvilke skogbruksaktivitet de mente at Feios-prosjektet måtte bidra til og hva prosjektgruppa i så måte måtte gjøre. Skogsbruksaktiviteten var skogsbilveibygging. Ifølge en skogeier måtte prosjektgruppa gi skogeierne «litt puff i baken så det kommer i gang», hjelpe til med oversikt over hvem andre en skulle kontakte og informere om hva en måtte gjøre. En annen tilkjennega at han kunne ha tatt initiativ til veisamarbeid selv, men at han ventet litt på prosjektet. På spørsmålet fra forskeren om han ventet fordi det var 10-15 år til skogen var hogstmoden, svarte han:

Skogeier: Nei. Jeg ser det sånn at prosjektet tar initiativet nå til å bygge vei eller til å sette folk sammen.

Forsker: Å tenke overordnet?

Skogeier: Ja. For de har oversikt. Så jeg forventer at de tar initiativ.

Forsker: Og da forventer du at de tar initiativ og sier at du har her, så har Per her. Jeg vet hvem – vi kaller bare. Så vet de at Per eier her, så vet de at Kari eier her, og så vet de at Truls eier her, og så videre. Og så sier de: 'Nå må dere møtes'?

Skogeier: Ja. De kan for eksempel si at 'nå har vi konkludert at det er lønnsomt å ta ut skog, og vi lager flere grupper' for eksempel, 'en her og en i Grindedal og en lengre oppe' eller hva som helst. Og så ha et møte, og så foreslå at det er best å ha en gruppe her, der, der, så kan de snakke sammen innen en sånn gruppe. Og så lage avtaler om hvordan vi kan gjøre det.

Selv hadde han ikke tilstrekkelig oversikt, mente han, og det verken over skogen i Feios eller hvem som eide hva hvor.

Det unikt nye i intervjuene fra 2012 var henvisninger til hjorteviltsamarbeidet som et referansepunkt og en mulig mal for handling. I 2011 ble de fire intervjuede skogeierne spurt om de var med i noe samarbeid over eiendomsgrensene. Samtlige var med i hjorteviltsamarbeid, og samtlige hadde for egen del bare positive erfaringer. Det het seg at «jaktssamarbeidet går veldig godt», erfaringene fra jaktssamarbeidet var «veldig bra», der «er vi enige, alle» og det har «aldri vært noe tull», og erfaringene er «positive, vi har ikke noen problem». En av skogeier-informantene benyttet i 2012-intervjuet hjorteviltsamarbeidet som et referansepunkt for hva som kunne skje hvis forestillinger hos grunneiere skulle forandres. Utgangspunktet hans var at «alenegang gir et resultat. Hvis flere kan samarbeide både på kunnskap og kontakt, så kan det gi en gevinst for flere». Generelt sagt, fortsatte han, tar det nok «litt tid å få til sånt for alle sitter vel på si tue, tradisjonelt». Da han så kort etter ble spurt om hva han forsto med frasen «felles forvaltning», trakk han frem hjorteforvaltning, og påpekte at en vel hadde hatt «de samme problemstillingene rundt forvaltning av hjortevald og innføring av det» som en kunne få ved innføring av felles forvaltning av skog. Han utdypet slik:

Og det òg skapte jo veldig mange motforestillinger i starten med at en skulle tvinges inn i noe som en ikke hadde lyst på. Det har jo stillet, så vidt som jeg har registrert. Det som vel var største innsigelsen den gangen eller motstanden, rett eller galt på grunnlag, det var at folk trodde det ville bli byråkratstyrt styring av vald og at jeg kunne jakte i andre sine vald og andre i mitt vald på eget for godtbeholdende. Det var jo verken intensjonen eller resultat.

En annen av skogeier-informantene viste til lokale prosesser rundt et hjortegjerde hvis resultat kanskje kunne brukes som mal for skogen. Han var kjent med at de som drev

med frukt og bær i Feios hadde store beiteskader som følge av hjorten. De ønsket derfor å sette opp gjerde for å hindre hjorten atkomst, men hvordan løste de kostnadsfordelingen? Kunne systemet for fordeling av kostnader med hjortegjerde eventuelt benyttes for skogsbilveier? For problemstillingene var jo på visse vis relativt like: Noen hadde mye areal og noen hadde lite, og noen var kan hende ikke interessert i det hele tatt i hjort/skog. Noen hadde lang vei til skogteigen som skulle hogges, andre kortere, noen hadde stor netto igjen fra frukt- og bær dyrkingen, andre hadde knapt noe. Men bygges skulle kan hende skogsbilveien, og opp kom kanskje hjortegjerdet. Skogeieren trodde at det nok fantes mange modeller for fordeling av utgifter ved skogsbilveibygging. Vi forskere vet at det gjør det. Likevel vil vi hevde at for Feios-prosjektet vil en kunne dra nytte av de lokalt forekommende erfaringene fra hjortevilt samarbeidet. Det være seg eksempelvis erfaring av typene: Det var vanskelig og motstanden var stor, men vi fikk det til; vi trodde vi visste hva det dreide seg om, men det gjorde vi ikke; de med størst netto nytte av investeringen må betale mest; i prosessen med investeringsbeslutningen inkluderer vi også de som knapt vil ha noen økonomisk nytte (ei heller utgift) av investeringen.

«Det har skjedd ting» i Feios-prosjektet, sa en av skogeier-informantene, «men ikke konkrete ting». De konkrete tingene han tenkte på var høyst trolig knyttet til aktivitet i/med skogen. Som ved første intervjurunde, det måtte fremdeles «skje noe» i Feios-prosjektet. Den ultimate aktiviteten som måtte skje for at skogeierne nå skulle vurdere det som at det skjedde noe, var sannsynligvis at en skogsbilvei ble initiert bygget som resultat av prosjektet. Skjedde det hos andre skogeiere, så greit. Det trengte ikke være hos en selv.⁵⁴ En måtte dog få vite om at det skjedde. Ei heller var den fordringen endret fra første runde med intervju.

54 Informantutsagn.

6. Samarbeid om forvaltning, hva er det?

Forfatter: Gro Follo

Vi skal presentere svaret på tittelens spørsmål med en gang: Samarbeid om forvaltning er mangt. Blant skogeier-informantene var det nemlig ikke noen enstemt forståelse av hva samarbeid om forvaltning var. Det var heller ingen unison inngang til om det var forskjell mellom eksempelvis frasene «samarbeid om forvaltning» og «felles forvaltning», ei heller hva grenseoppgangene kunne være hvis det var noen forskjeller. Videre var det mangslungne betydninger skogeier-informantene kunne legge i uttrykket «felles forvaltning».

Før vi fortsetter vil vi takke alle skogeier-informantene som lot seg dra med av oss forskere på en refleksjon rundt meningsinnholdet i de forskjellige ordene. Det var, som flere av dem formidlet, noe de ikke hadde grunnet mye på tidligere. «Jeg bruker ikke å tenke over skillet mellom felles forvaltning og forvaltningssamarbeid», påpekte en, men lot seg der og da bli med på forskerens (Follo) tværende gransking av egne forståelser. Den kunne være av typen: Men hvis du forstår dette slik eller slik, hva da med dette eller hint? Hva er forskjellen mellom dette? Og hvis forskjellen er sånn og sånn, har du da, eksempelvis, gitt fra deg styringsrett? Innledningsvis måtte skogeierne bli innforstått med at vi forskere ikke hadde noe korrekt svar, og at denne utforskende spørringen ikke var en slags test på deres kompetanse rundt et gitt spørsmål. De måtte forstå at vi var på søken, og de måtte være villige til å være med på denne søken sammen med oss. På forsker-språket omtales dette gjerne som «elaborerende» gransking. Den som blir gjenstand for slik utforskende gransking kan oppleve den som svært filosofisk, kan hende spissfindig og muligens også noe slitsom. Skogeier-informanter tenkte der og da. Tenkningen var tilkjennegitt som blick vendt innover i en selv i intervjusituasjonen på stedet, eller som lengre stillhet på lydbåndopptak. «Det er et spørsmål jeg ikke har tenkt veldig dypt på», responderte en skogeier da han ut fra granskings forløp ble spurt om «koordinering» av skogeiere var noe annet enn «felles forvaltning» eller om koordinering måtte være en del av felles forvaltning. «Jeg har ikke reflektert så mye over det der ennå», var en annen skogeier-informants reaksjon da han ble spurt om egen forståelse av «felles forvaltning» og om felles forvaltning innebar at en måtte gi fra seg en eller annen beslutningsmyndighet. På tross av mulig manglende refleksjon og tenkning tidligere rundt spørsmål, ble skogeier-informanter altså med på den utforskende granskningen. Vi forskere opplevde det som en tillitserklæring.

Med dette kapitlet om «samarbeid om forvaltning» og frasens mange tilgrensende formuleringer, har vi ingen ambisjoner om å gi en fullstendig forskningsbasert redegjørelse for temaet. Det har vi ikke bredt og dypt nok datagrunnlag for å gjøre. Vi har heller ikke tidsressurser nok til en nitidig utforskning av det datamaterialet vi tross alt har rundt temaet. Det være seg både fra de utforskende granskningene vi skisserte i avsnittet ovenfor, og fra andre skogeier-informanter som formidlet noe i sakens anledning uten å være gjenstand for elaborerende gransking. Vi lar en mulig diskusjon

rundt frasen «sams tiltak» og dens potensielle meningsinnhold ligge ubehandlet. Det var en skogeier-informant fra Ørstaskogen som gjennomgående benyttet uttrykkene «sams», «på sams» og liknende. Kan hende var det bare erstatningsord for «felles» og «på felles», men det kunne også peke på jordskiftelovens begrep «sams tiltak» og jordskifterettens mulighet for å «skipe sams tiltak i samband med utnyttning og bruk av eigedomar» (jordskiftelovens §34a)⁵⁵. En av forskerne (Follo) har under arbeidet med «Fra ti til en» undret seg over fraværet av bruk av jordskiftelovens mulighet for å etablere felles tiltak på tvers av eiendomsgrenser. Ikke synes dette juridiske redskapet å bli benyttet og ikke synes redskapet godt kjent. Hvorfor det er slik, har vi ikke forskningsgrunnlag for å si noe om, men nå er i alle fall muligheten nevnt.

Vi har to vesentlige ærend med kapittel 6. For det første er det å bidra til at skogeiere, feltprosjektaktører og andre skogbruksaktører som etablerer eller forsøker å etablere samarbeid for skogeiere, får noen nyanser å tenke med for å tenke på hva samarbeid om forvaltning kan være forstått som av skogeiere. For det andre er det å understreke at ordene en velger når en skal forsøke å få til skogeiersamarbeid, kan bety mye for hvordan ulike skogeiere reagerer på samarbeidsinvitten. Vi har berørt dette temaet i en tidligere publikasjon fra «Fra ti til en» (Follo og Vennesland 2012). Da skrev vi på basis av data fra feltprosjektaktører i Levanger og Frosta at det å bruke frasen «samdrift i skog» syntes svært lite gunstig for å snakke inn skogeiersamarbeid der. Det var overhodet ikke enkelt å markedsføre det fordi, som den aktuelle feltprosjektaktøren sa, da tenkte skogeierne at det var slik som det var i jordbruket og «at alt er felles». Kanskje trengs det kompetanse på hvilke ord en skal styre unna når samarbeidsinvitter skal gjøres? Spørsmålet ble fremmet av en skogeier-informant fra Sørsivegen. Ord kunne «provosere i en eller annen retning – for det er veldig fort gjort å få en sur», ble det sagt, og «det er sant altså, hvor mange betydninger [ord kan ha] og hvordan du oppfatter [dem]». Videre kunne en, ifølge samme informant, reagere negativt ut fra «hvem som sier det og hvordan det blir sagt, og i hvilken situasjon det blir sagt». Dette ble uttrykt nesten som antropologen av oss forskere skulle ha sagt det selv. Follo vet sannhetsgehalten i utsagnene: Et ord eller en frase har mange og varierte betydninger, og svært sjeldent er hoved- og bibetydninger av ord/fraser likt forstått av ulike mennesker.

I kapittel 6 skal vi bruke data bare fra andre intervjurunde (2012). Det fordi det var etter første intervjurunde med skogeierne i Ytterøy skogring at vi dyptgående forsøkte å finne utav hva skogeierne i samtlige fire feltprosjekt forstå med frasene «felles forvaltning», «samarbeid om forvaltning», osv. Fra første intervjurunde er det formidlet noe om temaet på sidene 25-26, 29, 46-48 og 78-79. I den videre presentasjonen om temaet er det gagnlig å la fremstillingen gli lett fremover uten brudd som overskrifter gir, og vi bruker derfor ikke overskrifter i kapittel 6.

Det gikk indirekte frem av intervjuene at skogeiere kunne se for seg at de enten ble

55 «LOV-1979-12-21 nr 77: Lov om jordskifte o.a. (jordskifteloven)», sist endret med gyldighet fra 1.2.13. Regjeringen la 22.3.13 frem forslag til ny jordskiftelov, og «sams tiltak» er med også i forslaget til ny lov (Landbruks- og matdepartementet 2013).

presentert for en ferdig etablert definisjon av ord/fraser, eller også at de sammen arbeidet seg frem til innholdet i ulike uttrykk. Således var det en skogeier-informant fra Feios som avsto fra å være med på noen forståelsesmessig gransking av om «felles forvaltning» eventuelt rommet tap av styringsrett over egen eiendom. Hans inngang var at han «ville sett på premissene på papirene til de som bruker det ordet, hva de legger i det». Den samme inngangen hadde han til om det var noen forskjell mellom «felles forvaltning» og «forvaltningssamarbeid». Han måtte finne ut av hva de som kom med samarbeidsinvitten la i frasene, og hva han hadde av plikter og rettigheter i den forbindelse. Med andre ord, en eller annen aktør/instans måtte før invitten til et mulig skogeiersamarbeid kom ha definert relativt presist hva ordene/frasene skulle bety. Den andre varianten, at skogeierne sammen kunne etablere innholdet i frasene, kom til uttrykk hos en skogeier-informant fra Sørsivegen. Han hadde flere ubesvarte spørsmål med hensyn til hva samarbeidet skulle kunne romme, noe vi kommer tilbake til senere i kapitlet. Poenget vårt nå er at han i ulike høve sa: «Nå vet jeg ikke hvordan det der ender opp», «men det der vet vi ikke om ennå, det er det ikke snakket noe om» og «det der vet vi heller ingen ting om». Dette og hint var ikke luftet mellom skogeierne – ennå, skal vi tilføye. For det lå klart i hvordan skogeier-informanten formulerte seg at han regnet med at det kom til å skje hvis det ble noe av veibyggingen og en forsøkte å få til mer utstrakt skogeiersamarbeid.

La oss nå se på tre ulike og noe overordnede innganger til hva «felles forvaltning» kunne være forstått som. Den første inngangen ble formidlet av en skogeier-informant fra Ytterøya. Vi kaller ham her Kåre. Inngangen kom som den første responsen på spørsmålet om hva han forsto med «felles forvaltning»⁵⁶. Den påfølgende intervju-sekvensen var:

- Kåre: Da forstår jeg at vi snakker om først og fremst et større geografisk område enn det jeg rår over, men også kanskje at en eller annen høyere makt, for å si det sånn, det kan jo for så vidt være meg, men det kan òg være [skogbrukssjefen] eller [skogbruksleder], som sier at sånn og sånn skal skje.
- Forsker: Som har overstyringa?
- Kåre: Om du kaller det styringa, men som i alle fall har et blick over et større område og som kan sette i gang og se hva som bør skje.
- Forsker: Og da tenker du både på infrastruktur, skogen, tømmermarked?
- Kåre: Ja, ja. Da kan det like godt være at det er snakk om å rydde plantefelt eller det kan være å plante i den forstand. Det kan være avstandsregulere, tynne skog. Alt dette her. For oss som tross alt ikke er større i geografien enn det vi er, så er det klart at – enten det blir snakk om å gjøre det selv manuelt eller det er snakk om å administrere noe maskinelt – så blir det hele tida spørsmål om å ha noe mer enn mine mål plantefelt altså.

Den «høyere makten» Kåre snakket om skulle ikke nødvendigvis styre (andre) skogeiere. Det går frem av intervju-sekvensen ovenfor. Da forskeren senere spurte om

56 Kåre hadde også andre forståelser av hva «felles forvaltning» kunne være. Det viste seg da han ble spurt om det. Forståelsen av «felles forvaltning» som her er gjengitt i teksten var imidlertid den første og umiddelbare.

denne personen som satt «over» skulle ha styringsrett over skogeierne, ble forskeren raskt arrestert:

- Kåre: Det var da – det gikk veldig fort og veldig langt. Sånn uten videre ville jeg vel ikke ha sagt styringsrett, nei. Men at han i et større – ja, litt mer enn det som skjer nå – hadde vært et direkte rådgivende organ.
- Forsker: Sånn ja. Som prøvde å koordinere de her her?
- Kåre: Som kunne prøve å koordinere det fordi at det bør skje. For det er jo det som er tilfellet nå, ikke sant, hvis du ikke gjør det selv.
- Forsker: Fysisk selv?
- Kåre: Fysisk selv, ja. Så blir det i alle fall ikke gjort. Og hvis du kanskje ikke er spesielt interessert, og det er vel egentlig færre og færre som er det, så blir det i alle fall ikke gjort. Og resultatet blir jo deretter da.

De vesentlige aspektene ved Kåres forståelse av «felles forvaltning» var de mange eiendommene som inngikk, overblikket over dem og koordineringen av aktivitetene. Det går frem av de to ovenfor gjengitte intervjusekvensene. Med vektleggingen av disse aspektene sammenfaller Kåres inngang til felles forvaltning i stor grad med hva vi i figur 1 omtalte som «eksternt koordinert organisering» av skogeierne. Forskjellen er at Kåre sa at en skogeier, for eksempel han selv, kunne ha vært den som koordinerte skogeierne. En slik løsning kan betegnes for «internt koordinert organisering»⁵⁷. Kåre tilkjennega i annet høve at tidsdimensjonen i «felles forvaltning» var vesentlig. Det måtte være snakk om «et lenger tidsperspektiv enn ett eller to år eller noe sånt», det var en etter sigende nødt til å ha når en snakket skog.

Mens Kåres presenterte inngang til «felles forvaltning» ikke hadde noe om samhandling mellom skogeierne, var det nettopp det som fremsto som mest vesentlig hos en skogeier-informant fra Feios. Vi kaller ham for Ola. Da Ola ble spurt om hva han forsto med «felles forvaltning», sa han:

- Felles forvaltning er å lage avtaler om veibygging, lage avtaler om hvor vi skal hogge først, og når skal vi hogge, skal vi leie inn transportører, skal vi leie inn folk til å hogge, skal vi hogge selv, skal vi bruke egen traktor. Sånne ting.

Da Ola så ble spurt om hvordan dette skulle foregå, hvordan de skulle bestemme det han hadde nevnt, var svaret at «det begynner med forskjellige møter om hva vi har, og hva vi vil – planlegging». For at Ola skulle forstå noe som felles forvaltning var det ikke nødvendig at en ga fra seg eiendomsrett, utdypet han da han ble spurt. I den videre utforskende granskingen av Olas forståelser tegnet forskeren en skisse tilsvarende figur 1 sin «koordinerte organisering» av skogeierne (høyre del av figuren på side 17), sa at det var Asbjørn Grindedal (prosjektleder i Feios-prosjektet og skogeier i Feios) som var personen tegnet over de andre, og spurte så:

- Forsker: Hvis Asbjørn kontakter den mannen, den dama – de er skogeiere de her – den mannen, den dama, og så organiserer Asbjørn sånn at det blir felles hogst for de her fire. Er det felles forvaltning for deg sånn som du forstår ordet 'felles forvaltning'?

57 I det kartleggingsarbeidet som Follo gjorde av eiendomsoverbyggende samarbeid i skogbruket ved oppstarten av «Fra ti til en» (Follo 2010a), er Østsidens Utmarslag/Knut Kvale omtalt. Dette samarbeidet er et eksempel på en «internt koordinert organisering» ettersom Kvale selv er skogeier i det aktuelle området.

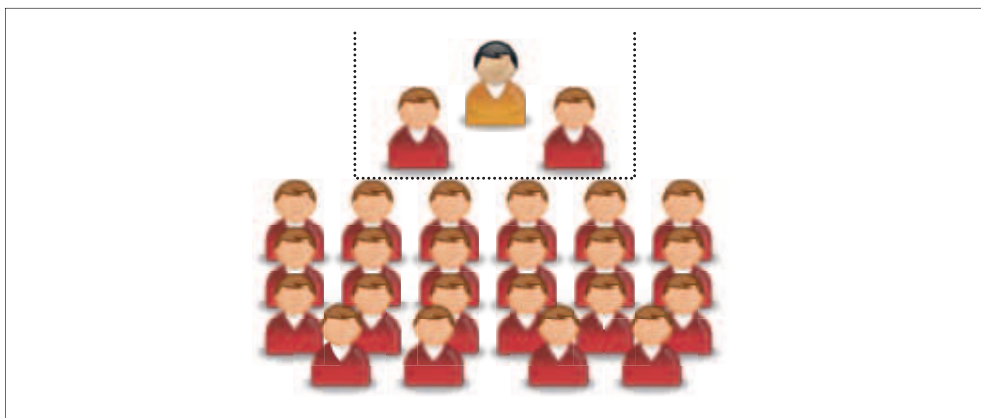
Ola: Nei, ikke akkurat det. Felles forvaltning er å lage avtaler – å ha skogplan i lag, og lage avtaler, for eksempel hvis konklusjonen fra skogplanen er at flere skal ha tynning for eksempel, hvordan skal vi gjøre det? Skal vi gjøre det i lag?

Forsker: Så det her [det på tegningen] er ikke felles forvaltning? Det er bare en form for organisering? Koordinering?

Ola: Ja.

Olas inngang til felles forvaltning med vektleggingen av skogeier-samhandlingen, innebærer at det Kåre forsto som felles forvaltning ikke var det i Olas øyne. I Kåres inngang var nemlig ikke samhandlingen mellom skogeierne nevnt.

Den tredje inngangen til felles forvaltning rommer på visse vis både Kåres og Olas inngang til den samme frasen. Inngangen rommer også noe mer i og med at det er snakk om en samdrift⁵⁸. Skogeier-informantene kjente ikke til Småteigene Andelslag BA, men av og til benyttet forskeren (Follo) Småteigene Andelslag som et eksempel å spørre ut fra i sin utforskende gransking. Andelslaget er grundig presentert i Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999) og i Follo (2010a:39-51). Her skal vi bare gjenta visse hovedtrekk. Småteigene Andelslag består av totalt 25 skogeiere, og har et styre bestående av tre skogeiere inklusive leder. I figur 5 er styrets leder fargelagt gul (lys).

Figur 5: Småteigene Andelslags oppbygging

Formålet med samarbeidet Småteigene Andelslag er ifølge andelslagets vedtekter:

å nytte dei skoglege ressursar i området og offentlege tilskott på ein tjenlig måte. Laget har og til formål å fremje det yrkesmessige felleskap [sic.] mellom medlemmane. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:vedlegg 2)

Det er årsmøtet som er høyeste myndighet. I årsmøtet kan bare medlemmene møte, og hver deltaker har en stemme uansett andelsgrunnlag. Årsmøtet skal blant annet

⁵⁸ Skogeierandelslaget Viken Skog hadde i februar-mars 2013 et tilbud til skogeiere om samdrift (Viken Skog 4.2.13 og 12.2.13). I personlig samtale med Åsmund Asper, Viken Skog, 15.2.13, fikk Follo vite at Vikens samdrift ikke var tenkt å skulle være noen formell samdrift. Med andre var ikke Vikens samdrift å sammenlikne med Småteigene Andelslag. Hvilke aspekter som gjorde at Viken Skog omtalte dette som samdrift, er vi forskere ikke kjent med.

vedta hogst/drift i driftsområdet, vurdere og vedta driftsplan og igangsetting/-oppfølging av skogkulturtiltak og veivedlikehold. I styrets oppgaver inngår eksempelvis det å sette i gang hogst og skogkulturarbeid etter årsmøtets vedtak. Området som inngår i Småteigene Andelslag er delt opp i ulike driftsområder etter om det er hogstmaskin/lastbærer-terreng, lett vinsjeterreng, kabelkranterreng eller impediment. Ved oppstart av andelslaget i 1998 ble det vedtaksfestet at oppløsning av andelslaget bare kunne skje etter 10 år, noe vi har forstått som grunnet i blant annet skoglige betraktninger (Follo 2010a).

Av presentasjonen av Småteigene Andelslag ser vi at andelslagets organisering og gjøremål inkluderer samtlige aspekt skogeier-informantene Kåre og Ola hadde med i sine forståelser av felles forvaltning. Det er mange skogeierdommer med, det er noen som har overblikk over alle eiendommene, og det er koordinering av oppgavene. Primært er det styret i andelslaget som har overblikk og som står for koordineringen, og styret omtales da også som et driftsstyre (Follo 2010a). Videre er Kåres nevnte aspekt om det lengre tidsperspektivet en vesentlig side hos Småteigene Andelslag. Ols moment om samhandling mellom skogeierne er også realisert i andelslaget. Om ikke annet er det samhandling ved årsmøtet og mellom styrets medlemmer resten av året. Det aspektet ved Småteigene Andelslag som er nytt sett i relieff til det Kåre og Ola nevnte som aspekter ved felles forvaltning, er at noen av beslutningene er gitt til et kollektiv og dernest et styre. Med organiseringen av andelslaget får årsmøtet myndighet til å beslutte i de saker vedtektene omtaler, og i den daglige driften utfører styret de oppgaver årsmøtet vedtar.

Er en organisering med årsmøte og styre slik som i Småteigene Andelslag å gi fra seg beslutningsmyndighet eller ikke? En skogeier-informant fra Sørsivegen ble spurt om nettopp det. Skogeieren omtaler vi her for Rolf. Idet vi går inn i intervjusekvensen er forskeren i gang med å legge ut om organiseringen av Småteigene Andelslag:

Forsker: Og det er ei formell samdrift, og så har de valgt et styre. Og det er det her styret som hvert år legger frem en handlingsplan for hva som skal skje i skogen for alle de her her [de øvrige skogeierne], og så er det årsmøtet som sier ja eller nei. Men da har jo egentlig de her skogeierne gitt styret fullmakt til å legge frem den her handlingsplanen. En sånn organisering, ville det for deg være å gi fra deg beslutningsmyndighet?

Rolf: Ja, det ville det.

Forsker: Det ville det?

Rolf: Ja.

Forsker: Selv om du sitter på et årsmøte og sier ja eller nei til det som skal skje i skogen?

Rolf: Ja, ja, (tenker), jo, jeg ville..

Forsker: Du ville oppleve det som det, ja?

Rolf: Ja, det ville jeg nok.

Beslutningsmyndighet er det ordet vi forskere brukte i intervjusekvensen med Rolf, men det finnes mange beslektede ord med ymse muligheter for å forstå dem. I intervjuet med Ola var det eiendomsrett vi spurte om. Og i den presenterte delen av intervjuet

med Kåre er både styring, overstyring og styringsrett anvendt. I andre intervju brukte skogeier-informanter frasene «selvråderett» og «disposisjonsrett». Disse myndighetene, rettene, styringene er noe skogeierne kan ha, gi fra seg, overføre til andre, miste eller bli fratatt – og det kan være snakk om for kortere eller lengre tid eller for alltid. Og hvordan de reagerer på hva vil kunne variere fra skogeier til skogeier, etter hvilken sak det gjelder, etter hvordan prosesser forløper når endring av dette eller hint skal skje, hvor lenge endringen skal vare, hvem/hva som legger frem forslaget om endringen, osv. Skogeierens forståelse av egen beslutningsmyndighet, rett og styring inngår høyst trolig som delaspekter ved deres respektive forståelser av frasene «felles forvaltning», «samarbeid om forvaltning», «forvaltningssamarbeid», «samdrift» – eller for den del «forvaltning i fellesskap», et uttrykk som en skogeier-informant benyttet.

Skogeiere vil sannsynligvis variere med hensyn til hvor sterkt de vektlegger muligheten til selv å beslutte og styre, og formodentlig vil de også være forskjellige med hensyn til hvorvidt de kan tenke seg å overføre beslutningsmyndighet til for eksempel ei gruppe hvor de selv deltar. La oss ta to eksempler på spennet i dette. Spennet blir desto tydeligere fordi begge informantene var fra samme feltprosjekt, nemlig Sørsivegen. De sosiale og organisatoriske rammene feltprosjekterfaringene deres var hentet fra, var dermed identiske. Videre var begge skogeier-informantene svært positivt innstilt til Sørsivegen-samarbeidet, og forskjellene dem imellom kan trolig tilskrives personlige trekk. Den ene informanten var Rolf, ham vi siterte fra ovenfor i forbindelse med Småteigene Andelslag. For Rolf innebar ikke felles forvaltning nødvendigvis at han ga fra seg beslutningsmyndighet⁵⁹ selv om en organisering som Småteigene Andelslag gjorde det. Han hadde en bredere inngang til felles forvaltning, og samdriftorganisering måtte for ham kun være en av flere varianter av felles forvaltning. Etter at forskeren og Rolf hadde gransket hans forståelse av frasen «felles forvaltning» og beslutningsmyndighet, spurte så forskeren:

- Forsker: Jeg opplever deg at du ikke har noe ønske om å gi fra deg noe beslutningsmyndighet. Stemmer det eller? At det vil være vanskelig?
- Rolf: Ja-a, akkurat pr. nå så er det sånn, ja. Ja, det vil jeg.
- Forsker: Det vil være vanskelig?
- Rolf: Ja-nei.
- Forsker: Du skal få det til, men det er litt motstand?
- Rolf: Det er ikke umulig, nei. Det kommer an på hva det går ut på.
- Forsker: Hvor mye det er eller hva det dreier seg om?
- Rolf: Hva det dreier seg om, men det kan jo hende at jeg òg kommer til å synes at det blir veldig greit hvis vi setter oss ned og diskuterer hvordan vi skal gjøre det. Så jeg har ikke noen sånne bastante meninger, egentlig, således, men det ligger kanskje litt i bunnen. Jeg er jo åpen for å diskutere det meste.

Mens Rolf var, som han sa, åpen for å diskutere det meste, sto den andre skogeier-informanten sterkt på at han skulle ha mulighet til å si nei. Denne skogeieren ville ikke

59 Informantutsagn.

at skogen til skogeierne i Sørsivegen skulle «forvaltes som en enhet» fordi en skulle passe seg for å «frata folk ansvar». Da forskeren forsøkte å kalibrere sin egen forståelse av informantens forståelse, fulgte følgende intervjusekvens:

Forsker: Men det at dere samarbeider om et felles veiprojekt, hvis det da er felles forvaltning, eller at dere kan få til at dere samarbeider på ett eller annet vis rundt forvaltning av skogen, det har jeg skjønt at du ønsker?

Skogeier: Ja.

Forsker: Det er bare det at du ikke gir fra deg råderetten?

Skogeier: Ja, for jeg vil ha muligheten til å si nei. Det kan ha med et generasjonskifte å gjøre, eller det kan ha med at 'nei, den skogbiten skal stå, for den kubikkmassen der kan neste generasjon få ta'. Det er nå ett eksempel.

[...]

Forsker: Men la oss si at dere får til veien og dere går for å få til noe forvaltnings-samarbeid av en eller annen type, la oss si at det blir 10 skogeiere, hvis dere møtes for å bestemme hva som skal gjøres i den skogen, da vil du ha muligheten til å si 'nei, det vil jeg ikke' selv om ni andre sier 'ja'?

Skogeier: Ja. Jeg vil gjerne ha den muligheten, ja. For mister jeg den muligheten så tror jeg at jeg mister noe verdifullt. Selv om den felles forvaltningen kan være et pluss for skogen, så tror jeg det er såpass viktig og touchy det som har med eiendomsrett, forvaltningsrett, styringsrett å gjøre, at det skal veldig gode argument til før du gir avkall på deler av det der. Men at du i et samarbeid med gitte grunneiere, eller aktuelle grunneiere, kan ha et forum der hvor vi diskuterer drifter og den totale forvaltningen av det skogarealet, det er positivt altså. Det er voldsomt positivt.

Forsker: Men du skal fremdeles ha muligheten til å si nei?

Skogeier: Ja.

De to refererte skogeier-informantene var fra Sørsivegen, og der hadde en faktisk overført beslutningsmyndighet til styret. Det gikk frem av hva de selv og de øvrige skogeier-informantene derfra svarte da de ble spurt om hvordan planlegging skjedde og avgjørelser ble tatt i Sørsivegen. Således sa for eksempel en skogeier: «Jeg regner med at en del planlegging og avgjørelser blir tatt direkte mellom prosjektleder og styreleder, men jeg vet ikke hvor stor andelen er. Og resten blir sikkert tatt i styremøte.» En annen svarte at de avgjørelsene som frem til da hadde blitt tatt hadde «vi i stor grad satt bort til han Bergsmo og han Opdal». En tredje formulerte seg slik om avgjørelser: «Hittil er det vel stort sett overlatt til styret. Og så får vi jo komme med innspill hvis vi har noen innspill – hver og en.»

Hvordan henger så «muligheten til å si nei» sammen med at en i Sørsivegen har «satt bort» avgjørelsene til prosjektlederen og styrelederen? Det var en og samme informant som formidlet dette. Det er mulig at skogeieren var inkonsekvent i tenkningen sin, all erfaring fra hverdagsliv og forskning tilsier at inkonsekvent tenkning er vanlig både hos lek og lærd. Likevel tror vi ikke det var tilfellet her. Vi vil heller foreslå tre andre fortolkningsmuligheter. For det første, det som hittil hadde blitt bestemt i Sørsivegen hadde vært av en slik art at skogeieren kunne ha samtykket i det uten å ha vært nødt til å sette ned foten. For det andre, skogeieren kunne ha formidlet at han var imot i en diskusjon/dialog hvor en derpå sammen hadde arbeidet seg frem til en omforent

løsning. For det tredje, Sørsivegen hadde opp til intervjudtidspunktet i 2012 ikke berørt områdene skogeieren ønsket å ha nei-muligheten til. Vi forskere vet ikke hvilke fortolkningsvariant den aktuelle skogeieren ville ha sagt passet best. Vi spurte nemlig ikke informanten om det i intervjuet. Det vi imidlertid vet er at en annen skogeier fra Sørsivegen hadde noe han kan hende ønsket å ha mulighet til å si nei til. I alle fall så han det som betenkelighet.

Den aktuelle skogeieren i Sørsivegen hadde en betenkelighet og flere ubesvarte spørsmål. Betenkeligheten dreide seg om et spesifikt aspekt ved disposisjonsretten over skogen:

Skogeier: Det eneste jeg kan se for meg som en betenkelighet det er det at de skisserer at vi skal drive skogen i lag – som ti stykker. At det hogges til en, men alle får oppgjør. Den kan jeg se som en liten betenkelighet.

Forsker: Fordi at?

Skogeier: Du får ikke disposisjonsrett ovenfor din egen skog, på en måte. Så hvis jeg finner ut at nå skal jeg ta ut 50 kubikk for å sage og bruke til egen material, hvor blir muligheten min der i det opplegget?

Forsker: Er det det at du mister slingringsmuligheten eller [avbrytes]

Skogeier: Ja. Nå vet jeg ikke hvordan det der ender opp, men det er en tanke jeg sitter med at den mister du kanskje for at det bestemmes at nei, i år så skal det hugges hos [en annen i Sørsivegen]. Og hvis jeg vil ha ut 50 kubikk som jeg vil sage, så må jeg gå til [den andre skogeieren i Sørsivegen] og spørre: 'Kan jeg få ta ut 50 kubikk hos deg – for jeg skulle ha sagt noe materiale?' Det kan jeg se som en liten betenkelighet. Eller kan jeg gå inn i min egen skog og hente det utenom det prosjektet?

Høyst trolig ønsket den aktuelle skogeieren at en skulle få ha denne muligheten hvis det ble et mer utstrakt samarbeid mellom skogeierne enn bare et ordinært vei-samarbeid. Dette hadde det ikke blitt snakket om ennå, fortsatte han, så «det der vet vi ikke om ennå». Og hvordan ble det med gjennomsnittslikningen hvis en «slår sammen eiendommene»⁶⁰? Og kom en til å miste muligheten til å drive selv? Det siste syntes ikke å være så vesentlig som disposisjonsretten og skattesaken, for, som skogeier-informanten sa, det å drive selv «er det kanskje ingen som kommer til å gjøre lenger».

Som vi skrev innledningsvis i kapitlet, frasen «felles forvaltning» kunne i de forskjellige skogeier-informantenes forståelse være mangt. På den ene siden av et bredt og innholdsmessig variert spekter kunne frasen forstås dit hen at også «samvirkeorganisasjonene våre er felles forvaltning»⁶¹. Tett opp til denne siden av spekteret lå en annen skogeiers forståelse. For ham var felles forvaltning samordning – at en «samordnet hogst og for eksempel planting og kanskje skogpleie». På den andre siden av spekteret antar vi forskere at skogsamdrifter som Småteigene Andelslag befant seg. Mellom de to ytterpunktene, samvirkeorganisasjoner og Småteigene Andelslag, kom så alt det andre. Det være seg skogeierne Kåre og Ola sine ulike forståelser av

60 Informantutsagn.

61 Informantutsagn.

felles forvaltning, og også samtale-forum hvor skogeiere seg imellom kunne diskutere drifter, ungskogpleie eller annet. Slike fora ble nemlig òg forstått som felles forvaltning av noen skogeiere. Og i bevegelsen fra den ene siden av spekteret til den andre syntes spørsmål om skogeiers beslutningsmyndighet, rett og styring før eller senere å bli aktualisert. Det gjorde også spørsmålet om formaliseringsgrad.

Noe en-til-en-forhold mellom det å gi fra seg beslutningsmyndighet og formaliseringsgrad var det ikke nødvendigvis. Det gikk frem i intervjuet med en av skogeierne fra Sørsivegen. Han forsto felles forvaltning av skog og utmark som et samarbeid for å utnytte ressursene som var der. Videre i felles forvaltning inngikk at arbeidet som skjedde i skogen/utmarka ble koordinert, og at området «nærmest blir sett på som en eiendom». Som en følge av det, måtte han da gi fra seg noe av styringsretten over skogen sin. I den videre utforskende granskningen av skogeierens forståelser, fulgte så denne intervjusekvensen:

- Forsker: La oss si at vi har felles forvaltning slik du snakker om nå, og at – la oss si – 10 skogeiere, de som er med i den her felles forvaltninga – sitter sammen og blir enig om hvordan det her skal drives, har du da gitt fra deg noe av styringsretten over din skog?
- Skogeier: Ja.
- Forsker: Når du flytter det over til en kollektiv avgjørelse, så kan det hende at du opplever at du gir fra deg noe av styringsretten selv om du er med og bestemmer selv?
- Skogeier: Ja, selv om jeg er med så vil jeg oppfatte det sånn.
- Forsker: Så felles forvaltning, slik du forstår det, innebærer ikke nødvendigvis samdrift – slik man har på melkesida, at man har et formelt samarbeid, at en har et styre som bestemmer for en – eller fuglene vet. Det er jo noen formaliseringsgreier oppi de samdrifts-greiene.
- Skogeier: Det trenger ikke å være så strengt formalisert. Det kan være felles forvaltning for det.

Oppsummerer vi forskere det skogeieren sier blir det: Felles forvaltning innebar å gi fra seg styringsrett; felles forvaltning innebar ikke nødvendigvis streng formalisering. I vår vurdering innebærer det at det ikke er formalisering som er det mest vesentlige aspektet ved felles forvaltning – i alle fall ikke for denne skogeieren. Det var ikke formalisering som gjorde felles forvaltning til nettopp felles forvaltning.

Vi skal avslutte kapittel 6 med noen vurderinger fra to skogeier-informanter fra Ørstaskogen. Skogeierne berettet fra en skogbrukssituasjon med stor teigblanding og fra en sosial sammenheng hvor hensyn til landskapet var omsnakket. Ikke i noen av de tre øvrige feltprosjektene pratet skogeiere så mye om landskapshensyn som de gjorde i Ørstaskogen. Det var da også her vi hørte at skogeiere ønsket å få «til et landskapsbilde som gjør at vi blir stolte av å eie skogen», og det var her det ble snakket om å få lauvinnslag.

Den første av skogeierne påpekte at «vi skal samarbeide om å legge en plan for hele det skogområdet, forvaltningen av den åsen». Det dreide seg om hva som skulle skje nå og kanskje også om det som skulle skje videre fremover. Hvis en tok ut skogen nå med en gang og plantet ut igjen, da var det viktig «å tenke hvordan vi skal plante og forvalte».

Skogeieren fortsatte:

Bli enige om hvordan vi skal gjøre det her. Er det noen som skal ha gran, er det noen som skal ha juletrær, er det noen som bare skal ha lauvskog. Vi må finne måter å gjøre det på slik at alle føler seg, at de får det slik som de selv vil, men at vi i fellesskap –

Litt senere i intervjuet spurte så forskeren:

Forsker: La oss tenke hypotetisk. Ved felles forvaltning for alle disse eiendommene så skal en ha landskapshensyn, og så tenker en at på din teig skal det være bare lauv. Hvordan hadde du tenkt da?

Skogeier: Jeg hadde tenkt, hvis det var faglig argumentert på en god måte slik at jeg hadde skjønt at det her – at jeg ikke var valgt ut fordi jeg var den enkleste å ha med å gjøre, men at det var ut fra et totalbilde at det var fornuftig å gjøre det slik, da tenker jeg at det var greit å være med på.

Det var snakk om å planlegge dette som helhet og mangfoldet skulle jo være der, fortsatte skogeieren, og det var uansett «ikke store inntekter det gjelder, det spiller ikke så veldig mye, og jeg synes det er for lite lauv. Jeg kan godt tenke meg mer lauv». En tenkt mulighet var da, kommenterte forskeren, å ha en fordelingsnøkkel slik at skogeieren fikk en form for erstatning fra de andre deltakende skogeierne for inntekts-tapet som fulgte av at det ikke ble plantet gran hos ham. Skogeieren repliserte at han ikke hadde noe mot å gå inn på en slik ordning, det være seg om han var en som måtte betale til en annen eller var den som fikk betalt.

Den andre skogeier-informanten fra Ørstaskogen var svært kritisk til teigblandingen. «Det skulle aldri ha vært oppdelt i teiger», var hans synspunkt. Så da han ble spurt om hva som ville skjedd hvis en skulle ha en helhetlig landskapsplan for området og det skulle lauv inn på hans teig, lød svaret:

Da kommer vi til den dumheten at det er laget teiger i det hele tatt. Jeg tenker at det her en felles sak og at det må gjøres noe til felles beste. Om min teig blir plantet med bjørk, så spiller det ikke noen rolle for jeg er jo med på sams'en likevel. Det er jo sånn en er nødt til å se det da, ellers blir det ikke noe av noen ting. Du har valget at noe skjer eller at ingen ting skjer.

Samarbeid om forvaltning for disse to skogeierne fra Ørstaskogen kunne innebære innplanting av lauv på eget område hvis totalbildet sa det, hvis den felles saken sa det, hvis det var til felles beste. Uttrykkene de to skogeier-informantene brukte var trolig i utgangspunktet ment å inkludere den aktuelle grupperingen av deltakende skogeiere. Det var dem som var tenkt inn i ordet «felles». I ønsket om å få et «landskapsbilde som gjør at vi blir stolte av å eie skogen» ligger imidlertid det større lokalsamfunnet skjult. Stoltheten er et sosialt og kulturelt fenomen etablert i samspill med lokalmiljøets øvrige deltakere. Stolt er det mulig å bli når en gjør noe som andre verdsetter. Slik sett samarbeider òg skogeierne med andre.

For våre fire feltprosjekt er skogeiernes samarbeid om forvaltning seg imellom også indirekte å samarbeide om forvaltning med andre i lokalsamfunnet. Det går frem av det vi ovenfor har skrevet i forbindelse med Ørstaskogen. Tilsvarende har vi tidligere i rapporten sett fra skogeierne i de tre andre feltprosjektene. Eksempelvis, Sørsivegen tenker på skogsbilveien som trimløype for Dalbygdas befolkning, Ytterøy skogrings ungsogpleie øker hjortejegernes fremkommelighet, og Feios-prosjektet higer etter

å få gjort noe næringsmessig nyttig for bygden. Samarbeid om forvaltning skog-eierne imellom skjer ikke avsondret og isolert, men i en sosial, kulturell – og skoglig sammenheng.

7. Kort oppsummering

Forfatter: Gro Follo

Fem forhold ved denne rapporten skal nevnes særskilt innledningsvis i oppsummeringen. For det første, det som er presentert i rapporten kommer fra skogeiere. Dette er i motsetning til hva som er tilfellet for øvrige publikasjoner fra «Fra ti til en». I kartleggingen av tidligere eiendomsoverbyggende samarbeid i norsk skogbruk (Follo 2010a) var betraktningene der fortrinnsvis fra andre enn skogeierne selv. De to øvrige publikasjonene (Follo 2010c, Follo og Vennesland 2012) var notater som hentet sine forskningsdata fra skogbruksaktørene som arbeider for å få til skogeiersamarbeidene. Som tilfellet er for denne rapporten for øvrig, også oppsummeringen nå vil hente stoff kun fra skogeierne. Sammenstillinger mellom funn fra skogeierne og feltprosjektaktørene samt de endelige konklusjonene på spørsmålene «Fra ti til en» skal besvare, vil komme i prosjektets sluttrapport. For det andre, de skogeiersamarbeidene det er snakk om innebærer samarbeid mellom skogeiere og da mellom personlige skogeiere. For det tredje, rapporten presenterer fra forsøk på å få til skogeiersamarbeid mens forsøkene pågår, og det gjør rapporten ved to tidspunkt (2011 og 2012) og dermed også over tid. Med rapportens innhold kan en følge skogeiersamarbeid i sin (mulige) tilblivelse. Det gir relativt unike forskningsdata, og det innenfor en ramme hvor mye er uavklart og usikkert. Her er det ikke mulig å se det i etterpåklodskapens lys eller ut fra et gitt sluttresultat. Noe sluttresultat eksisterer ikke, det finnes bare mer eller mindre pågående prosesser. Og for det fjerde, disse prosessene foregår i svært varierte sammenhenger. Variasjonen gjelder for eksempel skogens beskaffenhet. På Ytterøy blåste det meste av skogen ned under orkanen i -92, dermed har skogeierne på øya lite hogstmoden skog. Sørsivegen har en del hogstmoden granskog, mens en i Ørsta og Feios har svært mye gran som er eller snart blir hogstmoden. Variasjonen kommer òg til uttrykk eksempelvis ved at Ytterøy skogring og Sørsivegen er lokalisert til tradisjonelle skogstrøk, mens Ørstaskogen og Feiosprosjektet befinner seg i skogreisningsstrøk. Det har selvsagt innvirkning på om det er mye eller lite tradisjon for skogbruk, hvor godt infrastruktur som transportmuligheter og skogsbilveier er bygd ut, antallet ansatte skogbruksaktører i området, hvor vant skogeierne er til å tenke på skogen og skogbruk, osv. For det femte, i rapporten er det presentert mye empiri – det vil si forskningsdata fra skogeier-informantene. På den ene siden gjør det at vi forskere skriftlig belegger våre konklusjoner bedre enn hva tilfellet ville ha vært med mindre empiri formidlet. På den andre siden gjør den omfattende presentasjonen av empiri at leseren av rapporten selv kan dra noen slutninger ut fra den virkeligheten som hun/han befinner seg i eller kanskje også stille nye spørsmål. Det er å ønske gitt at «Fra ti til en» er et kompetanseprosjekt med brukermedvirkning, og brukerne er aktørene i kystskogbruket.

I oppsummeringen vil vi forskere peke på visse forhold vi ser med bakgrunn i data-materialet fra skogeier-informantene. Vi setter det opp punktvis. Rekkefølgen sier ikke noe om betydningen vi tilskriver det enkelte punkt, men det er en viss logikk

i progresjonen: Fra indre forhold hos skogeierne (nyttevurderinger) til ytre forhold rundt skogeiergrupperingen.

1. Forutsatt at skogen er slik at det forstlig er tjent med eiendomsoverbyggende samarbeid, ser skogeierne mangslungen nytte av samarbeid dem imellom. Gitt at forutsetningen er tilfredsstilt, er det vilje til samarbeid. Dette er tilfellet blant våre skogeier-informanter, og vi antar det er slik blant personlige skogeiere i Norge generelt. I rapporten presenteres det mange forskjellige nytter skogeier-informantene ser. Fra egen-nytte som eksempelvis å få mer penger i egen pung, få hjelp når en ikke kan og vet skogbruk, slippe å finne løsninger selv hver gang noe skal skje, til lokal-samfunnsnytte som for eksempel å bidra til økt fellesskap og økonomisk vekst i bygden.
2. Skal skogeiere slutte seg til et eiendomsoverbyggende samarbeid og fortsette å delta, må de få informasjon om det som foregår/ikke foregår. Det å motta informasjon opprettholder skogeierens interesse for samarbeidet, det bidrar til at en begynner å tenke på seg selv som en del av ei gruppe mennesker, og det bidrar til å gjøre skogeierens forståelser mer samstemte – mer lik.
3. Det må skje noe og det må være fremdrift. Hva det er som må skje i skogeier-samarbeid for at skogeiere skal forstå det dit hen at det skjer noe, er ikke entydig gitt i datamaterialet. Trolig er det ultimate «skjer noe» at det skjer noe i/med skogen, men mangt annet kan inngå i dette «skjer noe» slik at skogeiere opplever at det er fremdrift. Er de ikke selv involvert i det som skjer, må de bli informert om det som skjer slik at de vet at det skjer noe.
4. Skogeieres vane med å tenke i sitt eget hemmer bruken av samarbeid mellom skogeiere. Tankemønster og etablerte praksiser hvor egen skog er det eneste utgangspunkt og den individuelle løsning den eneste tenkte mulighet, må brytes. Vaner er, som munnhellet går, vonde å vende. Det skal en viss innsats til for å få justert vaner inn på en ny kurs.
5. Ord og fraser om skogeiersamarbeid må brukes nennsomt. Eiendomsoverbyggende samarbeid kan betegnes med mange forskjellige fraser, og den samme frasen kan forstås forskjellig av skogeiere. Noen fraser kan ha bibetydninger som skogeiere reagerer negativt på. Høyst trolig har de respektive frasene for den aktuelle skogeier da bibetydninger som innebærer redusert egen beslutningsmyndighet, rett og styring.
6. En er vanhjulpen uten skogoversikt. Når den grunnleggende forståelsen er at skogen bestemmer hva det er mulig og mest optimalt å foreta seg med/i den og en samtidig mangler ressuroversikt, blir en på individuelt skogeiernivå og nivået for eiendomsoverbyggende samarbeid sterkt forhindret fra skogaktivitet. Ikke behøver en som skogeier da vite hvor en eier, hva som finnes på det arealet en eier og når noe eventuelt skal skje i tid. Det igjen gjør samarbeid med andre skogeiere svært vanskelig – både å initiere og å gjennomføre.
7. Skogeieres skogbrukskompetanse opprettholdes og økes mens skogeiersamarbeid bygges. Skogeier-informanter snakker om å få skogbruksinformasjon nærmest gratis fordi en deltar i skogeiersarbeidenes møter, en blir presentert noen fakta

- og får noe nytt, en begynner å diskutere skogen, interessen heves og en blir mer villig til å investere for å skaffe seg (mer) kompetanse.
8. Skogeiere som er lidenskapelig skog-/skogbruksinteresserte, som begråter skogens tilstand, som er sultne på skogbrukskunnskap og relasjonen til en fagperson, kan spilles på når eiendomsoverbyggende samarbeid skal forsøkes initiert og gjennomført. At slike skogeiere finnes, viser dataene fra skogeier-informantene presentert i rapporten og i Follo og Vennesland (2012).
 9. «Nytte + sosiale relasjoners kraft» må være større enn omkostningene. Skogeiers deltakelse i et skogeiersamarbeid er blant annet en funksjon av skogeierens nytter ved samarbeidet og det skogeier er interessert i/villig til å gjøre med bakgrunn i gjensidigheten som ligger i sosiale relasjoner. Når dette summert er større enn de omkostninger (i bred forstand) skogeier har med samarbeidet, optimaliseres sannsynligheten for at skogeier slutter seg til og fortsetter å delta i samarbeidet. Sosiale relasjoners kraft tilkjennegis i datamaterialet eksempelvis i utsagn som at en har sluttet seg til samarbeidet fordi andre skogeiere er så entusiastiske og legger ned så mye arbeid.
 10. Skogeiersamarbeidet må hente kraft fra noe større enn seg selv. Det er ressurser innad i grupperingen av skogeiere som samarbeider, men de må også gjerne tilføres noe fra det som er utenfor samarbeidet. Det kan dreie seg for eksempel om økonomiske bidrag ved oppstart, forstfaglige ressurser fra ansatte skogbruksaktører, hjelp til å opprette kontakt med denne eller hin instans, sosial legitimering av samarbeidet en holder på med som noe viktig, nyttig, fruktbart, eller at en befinner seg i en skogbrukssammenheng som selv har positivt løft.

Referanser

- Amdam, J., J. Barstad og G. M. Olsen (2000). *Kvifor skal vi avverka skog? Om årsaker til manglande skogavverking på Vestlandet*. Forskningsrapport 40. Volda, Høgskulen i Volda, Møreforskning Volda.
- Baklien, B. (2004). «Følgforskning.» *Sosiologi i dag* 34(4):49-66.
- Bergsmo, B. L. (2013). *Sluttrapport fra prosjektet «Manuell oppdatering av skogbruksplaner», Sørsivegen*. Beitstad, B. L. Bergsmo.
- Firda (6.12.12). *Ber landbruksministeren om skogskade-hjelp*. Hentet 7.12.12 fra <http://www.firda.no/nyhende/article6382289.ece>
- Follo, G. (2008). *Det norske familieskogbruket, dets kvinnelige og mannlige skogeiere, forvaltningsaktivitet — og metaforiske forbindelser*. Doktoravhandling ved NTNU 2008:173. Trondheim, NTNU.
- Follo, G. (2010a). *Eiendomsøverbyggende samarbeid i skogbruket — en kartlegging*. Rapport 1/10. Trondheim, Norsk senter for bygdeforskning.
- Follo, G. (2010b). «Å handle sammen om forvaltning.» *Norsk skogbruk* 9/2010.
- Follo, G. (2010c). «Fra ti til en» — *følgforskningens første notat, fra aktørene som arbeider for å få til eiendomsøverbyggende samarbeid for skogeiere*. Notat 11/10. Trondheim, Norsk senter for bygdeforskning.
- Follo, G., M. Forbord, R. Almås, A. Blekesaune og J. F. Rye (2006). *Den nye skogeieren. Hvordan øke hogsten i Trøndelag?* Rapport 1/06. Trondheim, Norsk senter for bygdeforskning.
- Follo, G. og B. Vennesland (2012). «Fra ti til en» — *følgforskningens andre notat fra feltprosjektaktørene – og tre begynnende konklusjoner*. Notat 1/12. Trondheim, Norsk senter for bygdeforskning.
- Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999). *Prosjekt organisering av samarbeid i skog. Sluttrapport*. Lillehammer, Fylkesjordskiftekontoret i Oppland.
- Heiberg, G. (2013). «Fra spaserstokk til Borregaardsfond og plantelag.» *Norsk Skogbruk* 3/2013.
- Landbruks- og matdepartementet (2007). *Norwegian Forests. Policy and Resource*.
- Landbruks- og matdepartementet (2009). *Fylkesnytt frå Sogn og Fjordane 2/2009*. Hentet 3.8.09 fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/tidsskrift_og_nyhetsbrev/fylkesnytt/2009/fylkesnytt-fra-sogn-og-fjordane-22009.html?id=570870
- Landbruks- og matdepartementet (2013). *Prop. 101L (2012-2013). Lov om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)*. Hentet 22.3.13 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-101-l-20122013.html?id=719411>
- NRK Sogn og Fjordane 2009. *Fylkesleksikon: Skogbrukshistoria i Sogn og Fjordane*. Hentet 7.2.13 fra http://www.nrk.no/sf/leksikon/index.php/Skogbrukshistoria_i_Sogn_og_Fjordane
- Nyeggen, H. og B.-H. Øyen (2011). *Skogressurser i Åfetdalen. Feios, Vik i Sogn 2010*. Oppdragsrapport 01/2011. Ås, Norsk institutt for skog og landskap.
- Olsen, O. E. og P. Lindøe (2004). «Trailing research based evaluation; phases and roles.» *Evaluation and Program Planning* 27:371-380.

- Prosjekt Kystskogbruket (2008). *Melding om kystskogbruket*. Steinkjer, Prosjekt Kystskogbruket.
- Segaard, S. B. (2007). *Refleksivitet i følgeforskning. –Strategi, roller og utfordringer*. Hentet 29.4.08 fra <http://www.svt.ntnu.no/iss/fagkonferanse2007/intern/papers/s.b.segaard@stv.uio.noSegaard-FAGKONFERANSEN2007.pdf>
- Skogbrand (2012). *Dagmar 2. juledag 2011*. Hentet 12.12.12 fra http://www.skogbrand.no/vedl/Infoark_Dagmar.pdf
- sognavis.no (20.1.12). *Folkemøte om framtidsplan*. Hentet 19.3.13 fra http://www.sognavis.no/lokale_nyhende/article5891937.ece
- Sogn Avis (11.3.13). *Feios Kraft får løyve*.
- Statistisk sentralbyrå (2005). *Landbruksundersøkinga 2004 - skogbruk. Endelege tal. Skog-eigaren – ein mann på 55 år*. Hentet 1.7.05 fra <http://www.ssb.no/skogbruk/main.html>
- Store norske leksikon (2012). *Mosvik*. Hentet 7.12.12 fra <http://snl.no/Mosvik>
- Stortingsmelding nr. 17 (1998-99) «Verdiskaping og miljø – muligheter i skogsektoren (Skogmeldingen).»
- Vennesland, B., K. Hobbelstad, T. Bolkesjø, S. Baardsen, H. F. Hoen, J. Lileng og J. Rolstad (2006). *Skogressursene i Norge 2006. Kunnskapsdokument i arbeidet med en ny nasjonal strategi for økt avvirking*. Ås, Norsk institutt for skog og landskap.
- Viken Skog (4.2.13). *Kjempetilbud fra Viken Skog!* Hentet 20.3.13 fra <http://www.viken.skog.no/default.php?aid=749>
- Viken Skog (12.2.13). *Ønsker å øke nettoavkastning til skogeiere ved å tilby samdriftsprosjekt*. Hentet 15.2.13 fra <http://viken.skog.no/default.php?aid=758>
- Ytterøy Utmarkslag (2013). «*Rådyrøya*». Hentet 14.1.13 fra <http://www.ytteroy.no/pages/utmarkslag/index1.html>

Vedlegg

Vedlegg 1: Første henvendelsesbrev til skogeierne i Sørsivegen

Vedlegg 2: Intervjuguide ved første intervju i Sørsivegen

Vedlegg 3: Andre henvendelsesbrev til skogeierne i Sørsivegen

Vedlegg 4: Intervjuguide ved andre intervju i Sørsivegen

Vedlegg 1: Første henvendelsesbrev til skogeierne i Sørsivegen

Trondheim 1.12.10

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt: Intervju

Norsk senter for bygdeforskning har gående forskningsprosjektet *'Fra ti til en'* — *eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket*. Prosjektet er et samarbeid med Norsk institutt for skog og landskap og Prosjekt Kystskogbruket. I *Fra ti til en* skal Kystskogbruket gjennomføre fire eiendomsoverbyggende samarbeid hvorav Sørsivegen-samarbeidet er ett, og forskerne skal følge det som skjer. Ut fra dette skal en blant annet beskrive forhold som virker fremmende og hemmende på bruk av slikt samarbeid, og en skal utlede de praktiske løsningene og betydningen for norsk skogbrukspolitikk. Bakgrunnen for prosjektet er at (1) det er mange og små skogeiendommer i Norge, (2) det er store ulikheter i skogeiernes skogbrukskompetanse, (3) skogbruket ifølge norsk skogpolitikk skal bidra til klimaproblematikk, bevaring av biologisk mangfold, verdiskaping og opprettholdelse av levende bygder, og (4) alt dette skal skogbruket bidra med samtidig som offentlig skogbruksforvaltning er bygd ned og lite er gjort for å justere eiendomsstrukturen. Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd, forskningsmidlene over jordbruksavtalen og av skognæringa i Kystskogbruket sine fylker.

I *Fra ti til en* skal vi forskere blant annet intervju skogeiere som er (mulige) deltakere i de samarbeidene som Kystskogbruket gjennomfører. Fra aktører i Kystskogbruket har vi fått vite at du er skogeier med en viss relasjon til Sørsivegen-samarbeidet. Vi kontakter deg for å spørre om vi kan få intervju deg. Jeg vil ringe deg i løpet av en uke eller to etter at du har mottatt dette brevet for å høre om du kan tenke deg å være med, eventuelt å fortelle mer om prosjektet, og for å svare på spørsmål.

Sier du ja til å la deg intervju, avtaler vi nærmere tid og sted for intervjuet. Dette tilpasses deg. Intervjuet vil være som en form for samtale, og vi kommer til å spørre deg blant annet om hvordan du oppfatter Sørsivegen-samarbeidet, hva slag eventuelle nytte du ser av et slikt samarbeid og hva slags betenkeligheter du eventuelt har ved å delta i samarbeidet. Intervjuet vil kan hende vare en time. Vi ber om å få ta opp samtalen på lydband. Da kan nemlig forskeren fullt ut delta i samtalen med deg, og slipper å sitte og skrive ned det du forteller. Intervjuet skrives så ut og opptaket slettes. Ingen andre vil få tilgang til båndopptaket.

Hvis du kunne tenke deg det og hvis Sørsivegen-samarbeidet forløper slik at det er mulig, er det optimale for oss å intervju deg to ganger. En gang nå, og en gang i 2012. Det mulige andre intervjuet kommer vi tilbake til når tiden nærmer seg.

Norsk senter for bygdeforskning
Universitetssenteret Dragvoll, N-7491 Trondheim
Besøksadresse: Paviljong A, Loholt allé 85
Telefon: 73 59 17 29, Telefax: 73 59 12 75
post@bygdeforskning.no, www.bygdeforskning.no
Bank: 4200.40.96066, Foretaksnr. NO 982 890 535 MVA

Fra ti til en er godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, og prosjektet følger forskningsetiske retningslinjer gitt av den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap. Fra dette vil vi nevne:

- Det er ingen andre enn forskerne som vil ha tilgang til personidentifiserende opplysninger. Vi er underlagt taushetsplikt og opplysningene vil bli behandlet strengt konfidensielt. *Fra ti til en* går ut 2013, og etter endt prosjekt anonymiseres opplysningene.
- Det er helt frivillig å delta i forskningsprosjektet. Du kan på hvilket som helst tidspunkt trekke deg, og det uten å måtte begrunne dette nærmere. Videre er det fullt mulig for deg å delta i Sørsivegen-samarbeidet uten å si ja til å la deg intervjuet. Ønsker du ikke å bli intervjuet eller senere velger å trekke deg hvis du i første omgang sier ja til å være informant, vil ikke dette få betydning for din eventuelle deltakelse i Sørsivegen-samarbeidet.
- Resultatene fra intervjuene med deg og andre som blir intervjuet i forbindelse med *Fra ti til en*, vil bli publisert i anonymisert form og som generelle funn. Dette sikrer vanligvis at den enkelte informant ikke kan identifiseres. Gitt bestemmelser rundt personvern er vi pliktig til å nevne at andre på tross av anonymisering og presentasjon som generelle funn, kan greie å slutte seg til at det er nettopp du som har uttalt deg. Dette fordi *Fra ti til en* er et følgeforskningsprosjekt som studerer et relativt lite antall skogeiere (de som deltar i de fire eiendomsoverbyggende samarbeidene), og det lokalt kan være kjent hvem disse skogeierne er. Våre spørsmål til deg vil imidlertid være av allmenn karakter, og dine svar vil formodentlig være av tilsvarende art.

Er du villig til å delta, ønsker vi et samtykke fra deg. Med dette brevet ligger det en samtykkeerklæring og en frankert svarskonvolutt. Kan du tenke deg å bli intervjuet nå i overgangen 2010/11, ber vi deg om å returnere svarslippen til Bygdeforskning så snart som mulig. Ønsker du å vente med å gi oss svarslippen til det eventuelle intervjuet, er det også en farbar vei.

Vi håper på positiv respons!

Vennlig hilsen

Gro Follo
prosjektleder for *Fra ti til en*
telefon: 73596748
epost: gro.follo@bygdeforskning.no

(Hvis svarkonvoluttene ikke benyttes, kan
svarslippen returneres til:
Norsk senter for bygdeforskning,
v/Gro Follo,
Universitetscenteret Dragvoll,
Loholt Allé 85,
7491 Trondheim)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om forskningsprosjektet *Fra ti til en* i brev av 1.12.10 fra Bygdeforskning ved Gro Follo, og er villig til å la meg intervjuet en første gang som en del av prosjektet.

Opplysninger (bruk blokkbokstaver):

Navn: _____

Adresse: _____

Telefon: _____

Eventuell epost: _____

DatoSignatur.....

Vedlegg 2: Intervjuguide ved første intervju i Sørsivegen

Skogeiere, første intervju, Sørsivegen

Til informanten:

Som vi skrev i informasjonsskrivet du har mottatt, er det mulig at noen kan slutte seg til at det er nettopp du som har uttalt deg. Spørsmålene våre til deg er av allmenn karakter, og svarene dine vil formodentlig være av tilsvarende art. Skulle det likevel være noe du synes det er vanskelig å si, vær så snill å si at akkurat dette er vanskelig å si. Skulle det for oss forskerne være ønskelig at akkurat det du da bringer på bane blir med i en skriftlig publikasjon, kan du få det til gjennomlesing og godkjenning før det eventuelt publiseres.

1) Vi skulle gjerne ha visst litt om deg som skogeier.

- a) Er det du som er formell eier¹ til eiendommen, og når ble du eventuelt det?
- b) Hvis det skal skje noe skoglig eller annen grunneierbasert aktivitet i skogen, er det da du som tar den endelige avgjørelsen eller er det andre i din eventuelle familie?
- c) Diskuterer du/dere en slik mulig aktivitet med noen utenfor familien?
- d) En skog kan gi eieren forskjellige goder. Hvis du skal nevne de tre mest viktige godene i forhold til ditt eierskap av skogen, hva er det?²
- e) Er du medlem av noen skogeierorganisasjon?

2) Så skulle vi gjerne ha visst litt rundt skogen din.

- a) Hva er eksempelvis det produktive skogarealet, treslagene og alderssammensetningen, og er det teigblanding?
- b) Har du skogbruksplan? Hvordan bruker du i så fall den?
- c) Hva var det siste som skjedde av skoglig eller annen grunneierbasert aktivitet i skogen, og når var det?
- d) Kommer det til å skje noe slik aktivitet på eiendommen de neste par årene?

3) Det er flere som eier skog rundt din skog.

- a) Hvor mye kontakt har du hatt med de skogeierne vedrørende din og deres skog i den tiden du har stått som eier?
- b) Har du og de andre skogeierne tidligere faktisk hatt eller snakket om muligheten for samarbeid om det som skjer i eller med skogen, og hva gikk samarbeidet i så fall ut på?
 - i) Inngikk felles forvaltning av skogen eller deler av skogen i dette samarbeidet?
 - ii) Hva er erfaringene dine fra samarbeidet?
- c) Inngår eiendommen din i noen andre former for samarbeid over eiendomsgrensene eksempelvis med hensyn til jakt, på jordbrukssida, etc.?
 - i) Hvis ja, hva er erfaringene dine fra slikt samarbeid?

¹ Hva dette "formell eier" skal være å forstå som, kan variere. Det kan være den som er hjemmelshaver (den som er grunnboksoppført som eier av eiendommen alene eller sammen med andre), det kan være den som har odell til eiendommen (hvis det er odelseiendom), etc. Det "formell eier" her ikke skal være å forstå som, er "felleseie"-eierskapet som kommer som resultat av ekteskap og ekteskapsloven.

² Er personen ikke i stand til å komme på tre goder, så kan en foreslå noen av godene som var nevnt i "Den nye skogeieren", spørsmålsbatteri 16. Eventuelt kan spørsmålsarket for batteri 16 vises.

- 4) **Jeg er jo her i forbindelse med at en har prøvd og har fått til et særskilt samarbeid over eiendomsgrensene for skogen, Sørsivegen.**
- a) Hvordan fikk du første gang høre om et mulig samarbeid?
 - b) På hvilken måte har du fått vite mer om samarbeidet etter den første gangen du hørte om det?
 - c) Slik du har oppfattet det, hva er det ment at en skal samarbeide om?
 - d) Slik du har oppfattet det, hva er det som ønskes oppnådd med samarbeidet?
 - e) Slik du forstår det, inngår felles forvaltning av flere skogeieres skog i dette?
 - i) Hvis ja, på hvilken måte?
- 5) **Det er mulig å tenke seg at noen, la oss kalle det, ”er i fronten” for å få til dette samarbeidet.**
- a) Slik du vurderer det, er det noen særskilte som er i fronten, og hvem er i så fall det?
 - b) Hvilke relasjoner har du til de som er i fronten? (Eksempelvis slektning, venn, nabo, kollega, osv.)
 - c) Når du sier at noen er i fronten, hva er det som gjør at du forstår dem som de som er i fronten? Er det noe spesielt de gjør, dreier det seg mer om hvem de er eller er det noe annet?
- 6) **Nå ønsker vi å vite noe om ditt forhold til samarbeidet. Forstår du deg selv dit hen at du pr. i dag har sluttet deg til samarbeidet?**
- a) Hvis ja, hva ligger bak at du har sluttet deg til samarbeidet?
 - b) Hvis nei, hva skal til for at du slutter deg til samarbeidet?
 - c) Hva og hvor mye av din skog er med i eller eventuelt kan bli med i samarbeidet?
- 7) **Det finnes mange mulige svar på de forrige spørsmålene om hva som ligger bak din eventuelle tilslutning til samarbeidet, og jeg vil spørre særskilt om visse forhold. Skulle du mene at du allerede har svært på det, gjør det ikke noe at vi får det to ganger og at du eventuelt svarer litt annerledes enn tidligere.**
- a) Slik du vurderer det i dag, hva vil nytten for deg kunne være ved å delta i et slikt samarbeid? ”Nytte” kan her forstås svært bredt.
 - b) På nåværende tidspunkt, hva er betenkelighetene dine med hensyn til å delta i et slikt samarbeid?
 - c) Det er mulig å tenke seg at et slikt samarbeid både gir løft og har omkostninger. Løft og omkostninger kan forstås bredt. Frem til i dag, har du opplevd løft eller omkostninger i forbindelse med samarbeidet, og hva går i så fall det ut på?
 - d) Er din velvilje til å delta i et slikt samarbeid knyttet til om de som er i fronten for å få til samarbeidet er skogeiere, offentlige skogbruksansatte, private skogbruksansatte eller deltakere i en eller annen organisasjon, eller er det andre trekk ved dem som er mer vesentlig for din velvilje?
- 8) **Vi ønsker å vite noe mer om hva som foregår lokalt her i området med hensyn til dette samarbeidet.**
- a) Kan du beskrive hva som er gjort lokalt for å få deg og andre skogeiere til eventuelt å slutte dere til samarbeidet?
 - i) Hvem er det som har gjort dette?

- b) Diskuterer du dette samarbeidet med andre skogeiere i området? I så fall, hvor og når skjer det og hva er det da som diskuteres?
- c) Diskuterer du samarbeidet med de som er i fronten for å få til samarbeidet? I så fall, hvor og når skjer det og hva er det da som diskuteres?
- d) Vet du om andre skogeiere, uten at du er med på diskusjonen, diskuterer samarbeidet seg i mellom eller med de som er i fronten? Hva går de eventuelle diskusjonene ut på?
- e) Ut fra din forståelse, hvordan bestemmes og hvem bestemmer hva det skal samarbeides om?
- f) Ut fra din forståelse, hvordan bestemmes og hvem bestemmer organiseringen av samarbeidet?
- g) En vesentlig forståelse i skogbruket er at skogeier er beslutningstaker med hensyn til hva som skal skje i og med skogen, og at skogeier beslutter med frihet under ansvar. Slik du vurderer det, hvordan har de som er i fronten for å få til samarbeidet hittil ivarettat din og andre skogeieres rolle som beslutningstaker?

9) Det er mulig å bruke ulike argumenter for å få skogeiere til å delta i slike samarbeid over eiendomsgrensene.

- a) De som argumenterer for dette samarbeidet, hvilke argumenter har de brukt for å få deg og andre skogeiere til å delta i samarbeidet?
 - i) Hvem er de som bruker disse (eventuelt forskjellige) argumentene for å få skogeiere til å delta?
- b) Er det blitt argumentert om skogens bidrag til å bekjempe klimaforverring, bevaring av biologisk mangfold, verdiskaping, levende bygder og/eller samarbeidets mulige betydning for å kunne ta landskapshensyn?
 - i) Hvis ja, har bruken av slik argumentasjon hatt noen betydning for deg med hensyn til det å slutte seg til samarbeidet?
 - ii) Hvis nei, ville det hatt noen betydning for din tilslutning til samarbeidet om disse argumentene hadde vært brukt?
- c) Er det i forbindelse med dette samarbeidet dratt frem at samarbeidet kan innebære veiledning av og kompetanseøkning hos skogeier?
 - i) Hvis ja, hva har det vært sagt om det og har dette hatt noen betydning for deg med hensyn til det å slutte seg til samarbeidet?
 - ii) Hvis nei, ville det hatt noen betydning for din tilslutning til samarbeidet om en hadde dratt frem veiledning og kompetanseøkning?

10) Slik du vurderer det nå, hva er det mest vesentlige for å få til dette samarbeidet?

- a) Er det noen særskilte, store hindre?
- b) Kunne noe mer eller noe annet vært gjort enn det som er blitt gjort?

11) Er det noe vi ikke har berørt som du mener det er vesentlig å få frem?

Vedlegg 3: Andre henvendelsesbrev til skogeierne i Sørsivegen

Trondheim 27.02.12

Forespørsel om andre intervju i forskningsprosjektet *Fra ti til en*

Jeg viser til det første intervjuet jeg hadde med deg for ca. et år siden i forbindelse med forskningsprosjektet "*Fra ti til en*" — eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket. I prosjektet er tiden nå kommet for å spørre om du kan tenke deg å bli intervjuet en andre (og siste) gang.

Vi håper at du fremdeles kan tenke deg å være informant som skogeier med en viss relasjon til Sørsivegen-samarbeidet. Sørsivegen er ett av de fire feltprosjektene i *Fra ti til en*. Vi kommer til å kontakte deg kort tid etter at du har mottatt dette brevet, for å snakke om du kan tenke deg å fortsette og om når og hvor intervjuet eventuelt kan gjennomføres.

For ordens skyld vil jeg gjerne gjenta visse punkt fra vår skriftlige henvendelse i 2010 som var grunnlaget for at du sa ja til å stille som informant da. Jeg utelater opplysningene om bakgrunnen for *Fra ti til en*.

1. Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd, forskningsmidlene over jordbruksavtalen og av skognæringa i Kystskogbruket sine fylker. Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste.
2. I *Fra ti til en* skal vi forskere blant annet intervju skogeiere som er (mulige) deltakere i de samarbeidene som Kystskogbruket gjennomfører. Intervjuet vil være som en form for samtale, og vi kommer til å spørre deg blant annet om hvordan du oppfatter Sørsivegen-samarbeidet, hva slag eventuelle nytte du ser av et slikt samarbeid og hva slags betenkeligheter du eventuelt har ved å delta i samarbeidet.
3. Intervjuet vil kan hende vare en time. Vi ber om å få ta opp samtalen på lydbånd. Da kan nemlig forskeren fullt ut delta i samtalen med deg, og slipper å sitte og skrive ned det du forteller. Intervjuet skrives så ut og opptaket slettes. Ingen andre vil få tilgang til båndopptaket.
4. Det er ingen andre enn forskerne som vil ha tilgang til personidentifiserende opplysninger. Vi er underlagt taushetsplikt og opplysningene vil bli behandlet strengt konfidensielt. *Fra ti til en* går ut 2013, og etter endt prosjekt anonymiseres opplysningene.

Norsk senter for bygdeforskning
Universitetsenteret Dragvoll, N-7491 Trondheim
Besøksadresse: Paviljong A, Loholt allé 85
Telefon: 73 59 17 29, Telefax: 73 59 12 75
post@bygdeforskning.no, www.bygdeforskning.no
Bank: 4200.40.96066, Foretaksnr. NO 982 890 535 MVA

5. Det er helt frivillig å delta i forskningsprosjektet. Du kan på hvilket som helst tidspunkt trekke deg, og det uten å måtte begrunne dette nærmere. Videre er det fullt mulig for deg å delta i Sørsivegen-samarbeidet uten å si ja til å la deg intervjuet. Ønsker du ikke å bli intervjuet eller senere velger å trekke deg hvis du i første omgang sier ja til å være informant, vil ikke dette få betydning for din eventuelle deltakelse i Sørsivegen-samarbeidet.
6. Resultatene fra intervjuene med deg og andre som blir intervjuet i forbindelse med *Fra ti til en*, vil bli publisert i anonymisert form og som generelle funn. Dette sikrer vanligvis at den enkelte informant ikke kan identifiseres. Gitt bestemmelser rundt personvern er vi pliktig til å nevne at andre på tross av anonymisering og presentasjon som generelle funn, kan greie å slutte seg til at det er nettopp du som har uttalt deg. Dette fordi *Fra ti til en* er et følgeforskningsprosjekt som studerer et relativt lite antall skogeiere (de som deltar i de fire eiendomsoverbyggende samarbeidene), og det lokalt kan være kjent hvem disse skogeierne er. Våre spørsmål til deg vil imidlertid være av allmenn karakter, og dine svar vil formodentlige være av tilsvarende art.

Vi håper på fortsatt positiv respons!

Vennlig hilsen

Gro Follo
prosjektleder for "Fra ti til en"

telefon: 73596748

epost: gro.follo@bygdeforskning.no

Vedlegg 4: Intervjuguide ved andre intervju i Sørsivegen

Intervjuguide skogeiere (andre intervju), Sørsivegen

Til informanten:

1) Som vi skrev i informasjonsskrivet du mottok nå i 2012, er det mulig at noen kan slutte seg til at det er nettopp du som har uttalt deg. Spørsmålene våre til deg er fremdeles av allmenn karakter, og svarene dine vil formodentlig være av tilsvarende art. Vi ønsker å fortsette med praksisen fra det første intervjuet. Det innebærer at skulle det på tross av den allmenne karakteren være noe du synes det er vanskelig å si, vær så snill å si at akkurat dette er vanskelig å si. Skulle det for oss forskerne være ønskelig at akkurat det du da bringer på bane blir med i en skriftlig publikasjon, kan du få det til gjennomlesing og godkjenning før det eventuelt publiseres.

2) Muligens vil det kunne være vanskelig for deg å huske om dette eller hint skjedde før eller etter forrige gang jeg intervjuet deg januar 2011. Det får stå sin prøve, og det får heller bli noen overlapp.

1) **Aller først skulle vi gjerne ha visst om det har skjedd noen endringer med hensyn til deg og skogen din siden intervjuet januar 2011.**

- Har det skjedd noen forandring med hensyn til hvem som eier skogen?
- Har det skjedd noen forandring med hensyn til det å være organisert i en skogeierorganisasjon?
- Har det skjedd noe skoglig eller annen grunneierbasert aktivitet i skogen siden intervjuet januar 2011?
- Er det noe slik aktivitet på gang der nå eller kommer det til å skje noen slik aktivitet der de neste par årene?

2) **Jeg er jo her i forbindelse med et særskilt samarbeid over eiendomsgrensene for skogen, Sørsivegen, kan du fortelle litt om hva som nå foregår lokalt med hensyn til samarbeidet?**

- Kan du fortelle litt om hvordan du samhandler med andre skogeiere som deltar i samarbeidet?
- Kan du fortelle litt om hvordan du samhandler med andre aktører som på ett eller annet vis er inne i samarbeidet (eksempelvis offentlig ansatte, private ansatte, etc.)?
- Kan du fortelle litt om hvordan planlegging skjer og avgjørelser tas?
- Kan du fortelle litt om hvordan avgjørelser settes ut i livet?
- Kan du fortelle litt om hvordan samarbeidet er organisert?
- Kan du fortelle litt om hvilke argumenter som brukes for å motivere skogeiere til å fortsette å delta i samarbeidet?

3) **Mens du i det forrige spørsmålet (spørsmål 2) hadde mulighet til å svare fritt ut fra hva du selv ønsket å fortelle, skal jeg nå spørre deg mer særskilt. Skulle du mene at**

du allerede har svært på det, gjør det ikke noe at vi får det to ganger og at du eventuelt svarer litt annerledes enn tidligere.

- a) Slik du opplever det pr. i dag, hva er det dere samarbeider om i dette samarbeidet?
- b) Slik du forstår det pr. i dag, hva er det dere ønsker å oppnå med samarbeidet?
- c) Slik du opplever det pr. i dag, er det noen spesielle som er i fronten for dette samarbeidet, og hvem er i så fall det?
 - i) Hvis ja, hva er det som gjør at du forstår dem som å være i fronten? Er det noe spesielt de gjør, dreier det seg mer om hvem de er eller er det noe annet?
- d) Når det gjelder det å motivere skogeiere til å fortsette å delta i samarbeidet, brukes det nå argumenter som skogens bidrag til å bekjempe klimaforverring, bevaring av biologisk mangfold, verdiskaping, levende bygder og/eller samarbeidets mulige betydning for å kunne ta landskapshensyn?
 - i) Hvis ja, har bruken av slik argumentasjon noen betydning for din fortsatte tilslutning til samarbeidet?
 - ii) Hvis nei, ville det hatt noen betydning for din fortsatte tilslutning til samarbeidet om disse argumentene hadde vært brukt?

4) Vi vil gjerne dvele litt ved samarbeidets innhold. Slik du opplever det pr. i dag, vil du si at du og de andre skogeierne som deltar i samarbeidet har en felles forvaltning av skogen?

Hvis ja:

- a) Hva går denne felles forvaltningen ut på og hvordan skjer den?
- b) Vil du si at skogen forvaltes som en enhet?

Hvis nei:

- a) Hva vil du da omtale samarbeidet som — som felles organisering, koordinering eller annet?
- b) Hva er det som ut fra din vurdering pr. i dag er grunnen til at det ikke er noen felles forvaltning av skogen?

Uansett om informanten svarer ja eller nei:

- a) Ut fra din vurdering pr. i dag, er det ønskelig eller uønskelig med felles forvaltning av skogen, og hvorfor vurderer du det slik?

5) Så til spørsmål om nytte, omkostninger og så videre.

- a) Slik du vurderer det pr. i dag, har det hittil vært av noe nytte for deg å delta i dette samarbeidet? ”Nytte” kan her forstås bredt.
- b) Hva tenker du om din nytte av å delta i dette samarbeidet fremover?
- c) Slik du vurderer det pr. i dag, har andre hittil hatt noe nytte av samarbeidet og hvem er i så fall disse andre?
- d) Hva tenker du om andres mulige, fremtidige nytte av samarbeidet?
- e) På nåværende tidspunkt, hva er betenkelighetene dine med hensyn til å delta i samarbeidet?
- f) Har du hatt andre betenkeligheter fra vi pratet sammen januar 2011 og frem til i dag?
- g) I perioden fra januar 2011 og frem til i dag, har du vurdert å trekke deg fra samarbeidet? Hva er i så fall grunnen til det?

- h) Det er mulig å tenke seg at et slikt samarbeid både gir løft og har omkostninger. Løft og omkostninger kan forstås bredt. Fra sist vi pratet og frem til i dag, har du opplevd løft eller omkostninger i forbindelse med samarbeidet, og hva går i så fall det ut på?

6) De tidligere spørsmålene har i stor grad dreid seg om situasjonen pr. i dag for deg og dette samarbeidet, men nå vil vi gjerne spørre deg om endringer. Siden intervjuet januar 2011, har det skjedd endringer i:

- a) hva en samarbeider om?
- b) hva en vil oppnå med samarbeidet?
- c) hvordan planlegging skjer og avgjørelser tas?
- d) hvordan avgjørelser settes ut i livet?
- e) relasjonene dine til andre skogeiere som deltar i samarbeidet?
- f) relasjonene dine til andre aktører som på ett eller annet vis er inne i samarbeidet?

Hvis ja på alle eller noen av spørsmålene:

- a) Hva har endringene gått ut på og hva er grunnen til at disse endringene har kommet?
- b) Synes du dette har vært endringer til det bedre eller til det verre?

Hvis nei på alle eller noen av spørsmålene:

- a) Skulle det etter din oppfatning ha vært gjort endringer på noe av det jeg har spurt om (spørsmål 6)?
- b) Hvorfor i så fall?

7) Hvordan opplever du at din rolle som beslutningstaker (med frihet under ansvar) er ivare tatt innenfor samarbeidet i den perioden som er gått siden vi pratet i 2011?

8) Opplever du at veiledning av og økt skogbrukskompetanse hos dere deltakende skogeierne har vært noe samarbeidet har viet oppmerksomhet?

Hvis ja:

- a) På hvilken måte og hva har vært gjort?
- b) Har dette vært noe du har dratt positive vekslers på?
- c) Opplever du at veiledningen har vært tilpasset deg slik at du har fått økt din skogbrukskompetanse?

Hvis nei:

- a) Ser du noen måte veiledning av deltakende skogeiere kunne ha vært tatt inn i samarbeidet?
- b) Skulle det etter din oppfatning ha vært lagt inn veiledning av skogeierne?

9) Jeg vet at Bjørn Bergsmo og Arne Opdal har arbeidet med å få en oversikt over skogen til skogeiere tilknyttet Sørsivegen. Kjenner du til noe om det?

- a) Hva har skjedd?
- b) Etter din vurdering, kunne noe ha vært gjort annerledes i denne kartleggingen av skogressursen?

10) Slik du vurderer det nå, hva er det mest vesentlige for å få dette samarbeidet til å fortsette?

- a) Er det noen særskilte, store hindre?
- b) Kunne noe mer eller noe annet ha vært gjort enn det som er blitt gjort?

11) Er det noe vi ikke har berørt som du mener det er vesentlig å få frem?